Regională
Hunedoara-Deva

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Gazeta literară

Anul IX nr. (423) 16

Joi, 19 aprilie 1962

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ

8 pagini 50 bani

ÎN ACEST NUMĂR:

MIKO ERWIN: „Încercare", reportaj
EUGEN BARBU: „Limba"
GIUSEPPE UNGARETTI: Versuri

LENIN

Poți scrie despre planeta noastră, despre lume, despre univers și despre cosmos, dar cum să te încumeți a scrie despre Lenin, ca să cuprinzi gîndirea, sufletul și fapta lui?

Cum să-l cuprinzi? Ce anume să preamărești mai întîi? — Genialitatea ideilor, puterea de muncă, geniul organizatoric, simțul practic, clarviziunea științifică fără greș, marea, imensa lui umanitate, simpla și atotînțelegătoarea lui omenie, devotamentul total față de popor, înțelepciunea hotărîrii și perseverența în acțiune, încrederea nelimitată în mase, darul rar de conducător pentru și prin popor, vasta lui cultură, iscusința de scriitor cu formule de-o plasticitate uimitoare, simplitatea impresionantă, sufletul lui mare, optimismul plin de rațiune, încrederea nelimitată în cauza clasei muncitoare, modestia atît de plină de sensibilitate, ura fără milă față de dușmanii poporului?!

Și ce tomuri, ce biblioteci pot cuprinde dezvoltarea acestor însușiri întrunite cu atîta bogăție într-un singur om, și capitolul de istorie pe care tratatele lui le-au săpat în granit și aur?

De aceea în fața cutezanței de a scrie despre Lenin, gîndurile mi se pierd, ca privirile unui om pe un peisaj plin de toate frumusețile pămîntului, inundat de lumină.

Azi, — și încă multe secole în viitor, — trăim, gîndim, [illegible]im, înfăptuim și visăm prin Lenin.

[illegible]toriile istorice de importanță mondială și cosmică, re[illegible]te de popoarele U.R.S.S. care au construit primul stat [illegible]list din lume și au pornit la construirea desfășurată a [illegible]nismului, succesele lagărului socialist pe același drum, [illegible]rea și lupta eroică a popoarelor țărilor coloniale și [illegible]ndente pentru libertate și independență, lupta tot [illegible] dîrză a clasei muncitoare din statele imperialiste pentru [illegible] și socialism, puternica mișcare a popoarelor de pe întreg globul pămîntesc pentru pace, împotriva unui nou război pe care-l pregătesc imperialiștii, toate reflectă și uriașa forță a ideilor marxist-leniniste, care călăuzesc epoca noastră grandioasă.

Și totuși, dacă sînt ținut să discern din acest univers ceea ce în sufletul meu îl definește mai apropiat pe Lenin, aș menționa mărturiile dragostei lui fără margini pentru clasa muncitoare, pînă la abnegație, pînă la jertfa de sine; mărturiile omeniei față de orice om obijduit, copleșitoarea lui înțelegere, simplitatea atît de omenească, atît de firească în viață.

Învățătorul acesta al lumii își recunoștea un învățător mai mare, la care pleca totdeauna urechea cu dragoste și încredere deopotrivă: masele.

În același timp, pentru el, dreptatea omului, a fiecăruia în parte, necazurile lui, îi erau sacre. Poporul știa asta; îi scria, îi vorbea, și Lenin întotdeauna îl asculta, și fiecăruia îi făcea dreptate, dînd soluția umană, plină și de rațiune și de inimă.

Reprezentanți ai muncitorilor din toate colțurile marii Uniuni veneau la Kremlin, la Lenin, pentru ca el, prin judecata și puterea lui să le rezolve de îndată, drept, cele mai complicate probleme. Și nu rămînea străin de viața muncitorilor din uzina respectivă, de care se interesa de aproape. Îi plăcea să stea de vorbă cu muncitorii, cu țăranii să le-asculte păsurile, să le savureze înțelepciunea scoasă dintr-o experiență bogată de viață. Le citea cu răbdare și scrisorile, și le prețuia. Spunea: „Astea sînt adevărate documente umane".

Un țăran îi scrise că nu poate căpăta o pereche de ochelari ca lumea. Lenin se adresă Comisarului Poporului pentru ocrotirea sănătății cu aceste rînduri:

Nicolai Alexandrovici,

Chiar acum se află la mine tov. Ivan Afanasievici Cokunov, un țăran muncitor foarte interesant, care face în felul său propagandă bazelor comunismului. El și-a pierdut ochelarii și a plătit pentru o porcărie 15.000 de ruble. Vă rog foarte mult să-i veniți în ajutor și să-l rugați pe secretarul dumneavoastră să-mi comunice dacă a reușit să facă ceva pentru el. Al dumneavoastră, Lenin.

Tocmai pentru că iubea oamenii, Lenin ura pe dușmanii lor. Orice formă de exploatare și asuprire îi era odioasă și se ridica împotriva ei cu o inflexibilă intransigență revoluționară. Din dragoste pentru oameni, din dorința de a-i vedea eliberați pentru totdeauna de plăgile înjosirii și umilirii capitaliste, el era necruțător cu spoliatorii poporului, detesta spiritul concesiv sau împăciuitor în lupta de clasă.

Către omul Lenin, „cel mai uman dintre toți oamenii care au trăit pe acest pămînt" se îndreaptă în această zi de aniversare gîndul meu de scriitor, căci prin asta îl simt cel mai aproape de sufletul oamenilor.

Și-n ceasul acesta caut să pătrund străfundul înțeles al cuvintelor lui Gorki: „Lenin e simplu ca adevărul".

Ce mare prețuire a adevărului!

Demostene BOTEZ

ILICI

Desen de N. JUKOV

AL. ANDRIȚOIU

Colectivist citind

În mînă, cartea-i lumina, distinsă
pe piept, pe-obraz, pe tîmpla arămie,
de parcă paginile cărții, toate,
aveau, bătuți, luceferi în hîrtie.

De parcă în tipografii stelare
cu litere din căile lactee,
i-a editat, deunăzi, viitorul
o carte cu coperți de curcubee.

Citea și ochii-i se făceau frumoși
și fruntea ca suflată-n aur tînăr.
Citea și — păsări paradisiace —
îi poposeau, înțelepciuni, pe umăr.

O carte despre grîu, despre porumburi
și cu silaba dulce ca de jimblă,
în fiecare literă să sune
filozofia muncii noastre simplă.

Citea și luna îl privea cu stimă,
prin-o fereastră sudică și nouă
iar sub coperți, ca două aripi albe,
stăteau, simetric, palmele-amîndouă.

Prezențe romînești

[illegible] Tokio [illegible]tat „Scrisoarea pierdută".

Dacă, acum cinci-zeci-șaizeci de ani, un proroc ar fi comunicat lucrul acesta lui Caragiale, conu Iancu l-ar fi privit pe deasupra ochelarilor și i-ar fi replicat cu un surîs sceptic, amestecat cu melancolie:

— Cată-ți de treabă, omule! Pe mine nu mă joacă ai mei. N-or să mă joace japonezii!

Dar, iată, minunea s-a împlinit!...

Din țara Niponului pînă-n America de Sud, de la Viena pînă la Helsinki, de la Moscova la Paris, autorii romîni văd lumina rampei, în numeroase graiuri ale planetei.

Și, o dată cu ei, cuceresc sufragii mondiale scriitorii noștri, artiștii plastici, instrumentiștii, cîntăreții, dansatorii, sportivii — ca să nu mai vorbesc de savanții republicii, unanim apreciați peste hotare.

Firește, și în trecut, reprezentanți ai acestui mult înzestrat popor au cunoscut gloria pe străine meleaguri: poeta Elena Văcărescu, muzicianul George Enescu, tragedianul E. de Max, sculptorul Brîncuș.

Dar aceștia au fost rare excepții, au răzbit prin propriul lor talent, prin voința și tenacitatea lor, printr-un concurs favorabil de împrejurări.

Astăzi, ambasadorii științei și artei noastre s-au înzecit, s-au însutit și, aceasta, prin sprijinul larg pe care statul socialist îl acordă culturii naționale.

Oficialitățile regimului burghezo-moșieresc erau cu totul străine de manifestările sufletului romînesc. Cei ce încercau marea aventură a afirmării valorilor naționale peste hotare se simțeau singuri.

Astăzi, toate ramurile, toate domeniile spirituale ale republicii își cîștigă o prețuire înaltă internațională, așa după cum atîtea produse industriale și agricole cuceresc piețele mondiale.

Știința, artele nu se pot dezvolta, nu-și pot atinge apogeul fără asistența generoasă a statului.

Inițiativa particulară e mînată în general de interesele comerciale, iar în urmărirea cîștigurilor bănești nu se poate promova o artă de calitate. De ani întregi, oamenii de teatru din Paris se plîng de insuficiența mijloacelor materiale, de greutatea vieții. Sînt puși în imposibilitatea realizărilor superioare. În Anglia, artiștii plastici, mai ales sculptorii, au pornit o campanie vehementă, cerînd intervenția statului care să le comande lucrări ample, demne de personalitatea lor; lăsată pe seama particularilor, arta statuarilor s-ar reduce la monumentul funerar.

Un talentat cîntăreț romîn, aflat în turneu în străinătate, vorbind colegilor săi italieni despre angajamentele fixe pe care le au membrii operelor și ai filarmonicilor din R.P.R., a stîrnit uimire:

— Cum? La dumneavoastră artiștii sînt plătiți și atunci cînd nu joacă? l-a întrebat un tenor cu oarecare reputație.

Asemeni majorității actorilor francezi, a cîntăreților din peninsula latină și din alte țări capitaliste, actorii, soliștii, instrumentiștii sînt angajați cu piesa, cu spectacolul.

La noi — de altfel ca în tot lagărul socialist — statul are grijă de creator, de interpretul de artă, îi creează toate posibilitățile pentru a se afirma.

Prestigiul pe care l-a cîștigat arta romînească peste hotare în ultimii ani, exprimă prestigiul însuși al poporului nostru care a obținut succese uluitoare în opera de construire a socialismului.

Ce jalnic de ridicolă ne apare în lumina acestor succese figura acelor transfugi, care cutează, cu necuviința obișnuită a trădătorilor să vorbească de cultura romînească. Erijarea lor în reprezentanți ai culturii pare o glumă sinistră. Nebăgați în seamă și otrăviți de veninul neputinței ei își consumă, departe de poporul pe care nu l-au iubit, un destin rușinos.

Victor EFTIMIU

UN RECITAL

de TUDOR ARGHEZI

Mă silește conștiința să-mi permit o mărturisire. Fără să fiu sperios la brutalitate, atențiile prea delicate mă înfricoșează.

Cu toate că-n epoca socialistă condeiul mi se bucură de o apreciere prea puțin meritată; cu toate că am avut de-a lungul ultimilor ani numeroase binevoitoare surprize, de care emoțiile mele repetate îi sînt profund recunoscătoare, un recital pe numele meu mă covîrșește. Sfielile mele nu se puteau aștepta ca lumina nimbului marilor noștri morți să ajungă pînă la mine, simplu scriitor și cercetaș de cuvinte.

Totuș, mi-a fost dat să trăiesc marele contrast dintre două timpuri, atît pentru literatură cît și pentru neînsemnata mea persoană.

Ce erau mai 'nainte un scriitor, un compozitor, un pictor ori un artist dramatic? O rușine, mai mare sau mai mică, după familia din care ieșea. Se mai admitea, e-adevărat, cîte un liric, înzestrat cu darul madrigalului și al hazului gros, între lăutarii ospețelor boierești.

Personal, de vreme ce azi e vorba — vă cer iertare — despre mine, am avut împotriva scrisului meu, un timp, toate autoritățile culturale asociate: Universitatea, Academia, poezia, proza, presa, poliția, justiția, cenzura, jandarmeria și chiar colegialitatea imediată.

Fusesem izolat, cu condeiul și caietele mele, pe un bloc de ghiață cît țara, ocărît, scuipat, insultat, pentru că, fără să mă simt vinovat cu nimic, încovoiam, poate, graiul moștenit, cu oareșicare dexteritate suspectă. Singurul drept și singura datorie, acordate unui scriitor, erau să moară la spital pe o rogojină, sau în balamuc. Afară de unele strofe patriotice, cîntate la oștire și la școala primară, scrise de Alecsandri, și afară de operele semnate Carmen Sylva, respirînd o atmosferă regală, restul, cu om cu tot, era indiferent și aproape odios.

În plină ocară și meschină vrăjmășie, care amenințau să dureze, s-a petrecut brusc un eveniment. Profesorul Ralea, care mi-a făcut onoarea să deschidă recitalul, a dovedit într-o ambianță de vastă lașitate, rarul curaj al sincerității. Fără să-l fi cunoscut nici cum arăta la față, a publicat un articol senzațional. E singurul intelect care mi-a promovat deschis încercările literare. Sînt de atunci vreo 40 de ani. Dacă le admiteau, la urma urmelor, și alții, ei o făceau pe șoptite și pe furiș, să nu fie auziți cumva la Facultatea de Litere sau prinprejur.

N-aș putea spune că ocările m-au neliniștit; dimpotrivă, m-au făcut mai insistent. Atacat, m-am apărat atacînd — (poziția e admisă și la box) iar adversarii au fost mai mulțumiți să-mi schimbe porecla de scriitor în aceea de polemist.

Ceea ce ațîță într-o injurie nu e însăș calomnia ci forma și stilul. O insultă proastă, scrisă, echivalează cu o laudă de prost gust și de scriitor prost, lucru destul de frecvent, însăș batjocura cerînd, ca și poezia, imagine frumoasă, expresie rotundă, o linie ondulată și o elegantă pană diamantină, ca nici adversarului bine dichisit să nu-i displacă.

Numai tămîia vulgară supără și dezgustă. Estetica nu poate lipsi, cum dovedește și sportul, din nici o bătălie cu pumnii sau cu condeiul. Chiar în războaie steagurile sînt de mătase și tresele comandanților de aur. I-ai administrat adversarului doborît lovitura de grație, dar i-ai dat să și priceapă că nu te joci.

Trăia odinioară în Bucureștii noștri un mare pianist, considerat în toată Europa drept cel mai substanțial interpret al lui Beethoven. El se chema Dumitriu și în familie Ghiță. N-avea nimic din expresia vîlvoaie a unui „artist", grijuliu mai mult de coamă și barbă decît de parcurgerea catifelată a claviaturii de pian. El nu putea să cînte inspirat, în public, dar acasă cînta, se poate zice, dumnezeiește, însă numai cu un copil, orice copil, lîngă el. Refuzase pe toți impresarii, bănoasele propuneri și contracte, ale samsarilor artistici internaționali.

Cîțiva prieteni ai lui, cu dare de mînă, învoiți pe neștiute, cu o întreprindere de concerte streină, subt pretextul unei călătorii de plăcere, l-au luat cu ei la Berlin. Acolo, de braț, într-o seară, prietenii l-au îmbrîncit într-o sală plină de un public care îl aștepta. Pianistul își dete seama de situație și a luat-o la fugă...

Aș fugi și eu de la recital, dar n-am pe unde să ies. Ușile sînt închise.

12 aprilie 1962

SZEMLÉR FERENC

Din avion

O adiere flutură pe drum
catifelate panglice de fum,
pe-ngustele costișe aplecate
ce taie, jos, cîmpia-n jumătate;
și pînă sus pe culmile de deal
în urma aripilor de metal
rămîn din hornuri — fluturînd pe drum —
catifelate panglice de fum.
Și dincolo de piscuri și de zări
simt proaspătul miros de fum în nări.
De pe pămînt mă urmărea în jur,
rotindu-se în veșnicul azur,
ori fîlfîind din aripi deseori
ca umbre peste valuri mari de nori,
nainte-ne luînd-o în curînd
prin aburii de ceruri colindînd.
Căminul meu îmi face semn acum,
prelung, șerpuitor, un semn de fum
și din nemărginire văd cu drag
urcînd de jos fîlfîitorul steag,
ce pumnii milioanelor îl suie,
ca și-n nemărginirea albăstruie.

În romînește de VERONICA PORUMBACU

Revista revistelor

CRONICA DRAMATICĂ ÎN „TEATRUL"

Nr. 3/1962

„Svejk în al doilea război mondial" pe scena Teatrului de Comedie, în regia lui Lucian Giurchescu, eveniment teatral de însemnătate deosebită, constituie obiectul unui amplu articol de analiză a textului și realizării sale scenice („Marea forță scenică a pamfletului brechtian" de Mircea Alexandrescu). Este, de altfel, în acest număr al revistei, și unica lucrare de critică dramatică în înțelesul adecvat al cuvîntului. Criticul scoate în evidență cu pricepere valorile de conținut ale piesei lui Bertholt Brecht, forța ei agitatorică, antifascistă. („Svejk" a intrat în legendă prin imensul bun simț ce-l personifică, prin istețimea cu care, de sub masca sa de „idiot oficial" el îi batjocorește pe călăi, prin năzuința spre libertatea omului, pe care o exprimă etc.). Interesantă ni s-a părut și încercarea de a defini dominanta majoră a spiritului popular. Entuziasmul criticului față de piesa lui Brecht și față de spectacolul bucureștean cu această piesă este pe deplin justificat și include, chiar dacă nemărturisit, un răspuns dat acelora care încearcă să-l respingă pe Brecht (cu mesajul său revoluționar, înnoitor) sub pretextul — evident nefundat — că e prea „rece" și „abstract". Dar dacă această polemică implicită ni s-a părut convingătoare, nu același lucru s-ar putea spune despre polemica explicită — situată în fruntea articolului — cu interpretarea dată de unii critici occidentali piesei lui Brecht, ca o apologie a „pasivității". E vorba de o falsificare șireată a mesajului purtat de „Svejk în al doilea război mondial", falsificare țesută cu grijă la umbra unor aprecieri generoase acordate acestui „neașteptat" Brecht — și care ar fi trebuit să atragă din partea cronicarului revistei „Teatrul", odată ce se angajase în polemică, o ripostă mai substanțială, mai argumentată. Această ripostă ar fi sporit simțitor nivelul teoretic al cronicii semnate de Mircea Alexandrescu, i-ar fi dat un fundal ideologic mai solid. Judecata de valoare aplicată spectacolului (concepția regizorală, scenografia, jocul actorilor) este întemiată. Trebuie totuși semnalate anumite formulări în care tonul peremptoriu trădează, din partea criticului, o exagerată autoprețuire. Expresia, în genere adecvată, prezintă și puncte confuze. Uneori cronicarul își formulează nepăsător și neglijent gîndul (de exemplu „Întîlnirea dintre Svejk, omul de rînd, și călău, este în fond, marea prăpastie ce desparte pe unul de celălalt; ea ne lasă stăruitor în minte sentimentul triumfului superiorității umane, dar și pe acela de a o apăra". Sau „D. Rucăreanu nu s-a intimidat în fața unei grele sarcini: de a reda chipul unui ofițeraș S.S. care nu avea prea multe date caracterologice, în timp ce dădea pe gît nenumărate halbe. Dar Rucăreanu..." etc.). Se cere, în general, ca revista să acorde mai multă atenție clarității și proprietății stilului în cronicile dramatice.

La rubrica intitulată Cronică se publică dări de seamă asupra spectacolelor din București și provincie cu piesele „Bolnavul închipuit", „Pigulete + 5 fete", „Nevestele vesele din Windsor" și „Mi se pare romantic". Semnează B. Elvin, Valeria Ducea, Virgil C. Munteanu. Aprecieri, în ansamblu, judicioase. Criteriile ni s-au părut însă prea mobile. Pe cît de sever se arată B. Elvin față de interpretarea piesei lui Molière, pe atît de generoasă e Valeria Ducea cu „Pigulete + 5 fete": „tonică, tot timpul optimistă, dovedind o gamă bogată a umorului, de la zîmbetul indulgent și rîsul care afirmă, pînă la cascadele satirei dezlănțuite...". Chiar așa: „cascadele satirei dezlănțuite"? Obiectul entuziasmului este aici, în primul rînd textul dramatic. Principala vină a spectacolului e aceea că nu valorifică îndeajuns textul. („Textul Constanței Bratu invită însă la o mai mare expresivitate scenică..." etc.).

În acest număr, cronica dramatică pare să fie mai săracă decît de obicei, în special în ceea ce privește analiza spectacolelor prilejuite de piesele originale, inspirate din realitatea socialistă. Și aceasta nu este o notă bună pentru revistă.

Tudor ROTARU

Cărți

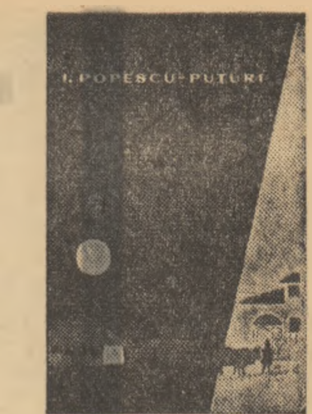

I. POPESCU-PUȚURI: Se naște întrebarea

Volumul de față, ne informează autorul, inaugurează ciclul de romane intitulat „Vestitorii primăverii". E, pare-se, un ciclu autobiografic, în cadrul căruia această primă carte își propune să înfățișeze primele contacte ale eroului cu lumea. Așadar, o carte a copilăriei a cărei acțiune se petrece în anii din preajma primului război mondial.

Este bine surprinsă evoluția lui Ioniță, eroul principal, de-a lungul anilor de școală, pînă în pragul adolescenței. După cîțiva ani de liceu la Craiova, băiatul de la țară, care devorează cărțile ce-i cad în mînă, începe să se frămînte, își pune fel de fel de probleme, de întrebări. El pune sub semnul îndoielii multe din cele citite în cărți sau învățate la școală despre dreptatea socială, despre existența lui dumnezeu ș.a.m.d. Asistăm astfel la primele semne ale procesului de trezire a unei conștiințe.

Aici se încheie acest prim volum al ciclului. Cititorul va înregistra, o dată cu reușitul portret psihologic al eroului și caracterul ascuțit critic al acestei cărți. Revelatoare sînt în acest sens paginile referitoare la ocupația germană („Cîinii", „Trădătorul"), ca și cele care relatează despre starea de mizerie și exploatare în care erau ținuți țăranii.

Unul din meritele volumului constă și în izbutita valorificare a unor elemente de folclor. I. Popescu-Puțuri are o autentică vocație de povestitor, reeditînd într-un fel, pe meleagurile Olteniei, desigur din perspectiva unor timpuri mai noi și la alte dimensiuni, exemplul lui Ion Creangă. Satul Cioroc este, în amintirile sale, un fel de Humulești oltenesc, depozitar al unui bogat tezaur folcloric. Aici oamenii sînt niște înțelepți, care vorbesc în pilde și încearcă să-și îndulcească viața prin glume. Copilăria lui Ioniță, a lui Ghiță Cătăniță, și a lui Tulucu, ca și a celorlalți tovarăși de jocuri ai eroului principal (unii dintre aceștia din păcate, mai puțin individualizați) se consumă între dealuri și dumbrăvi sub zodia aceleiași sărăcii materiale. Copiii pasc caprele „upite" de foame, se joacă „de-a-n bou", rîd pînă își bagă „pumnii la inimă" (olteanul prin inimă înțelege stomac), aleargă desculți, pînă li se „lipesc mațele de foame", și cînd le intră cîte un mărăcine în picior încearcă să-l scoată cu descîntece: **„Mărăcine, mărăcine / Fie-ți milă și de mine. / Ieși afară din picior / Că te iau încetișor / Și-am să te port în ilic / Să n-ai frică de nimic".** Memoria scriitorului înregistrează expresii și locuțiuni sintactice de esență populară. Fără a îngreuna lectura, (se înțelege ușor din context) toate acestea întăresc sentimentul de autenticitate al relatării, îi dau un farmec aparte. Narațiunea e antrenantă, plină de savoare și inventivitate populară. Pagini pline de umor alternează cu cele de un lirism discret (vezi de pildă povestirea „Mama").

Lumea satului oltenesc de la începutul veacului e reconstituită astfel, de I. Popescu-Puțuri, într-un tablou plin de culoare.

Din întregul volum, mai ales prima parte, „Două paie la trei măgari", ni se pare a fi și cea mai izbutită. Celelalte două părți — unde este urmărită viața eroului nostru la oraș, „Drumul cu lumină" și „Trădătorul" — includ și cîteva povestiri care se integrează mai puțin organic tematicii cărții. Din această pricină acțiunea pare, uneori, lungită inutil.

„Se naște întrebarea" este o carte în care pătrund puternice ecouri sociale. Toate acestea, alături de înfățișarea lumii de ieri a satului, de pregnantul portret psihologic al eroului principal, îi conferă o certă valoare.

Marin SORESCU

ALEXANDRA SIDOROVICI și SILVIU BRUCAN: America văzută de aproape

Alexandra Sidorovici și Silviu Brucan au reușit, în această carte, să îmbine armonios observația directă, reportericească cu comentariul propriu studiului sociologic. De aici parcurgerea pasionată a volumului care se citește ușor, cu sentimentul participării directe la faptele și realitățile descrise. Încă de la pri-

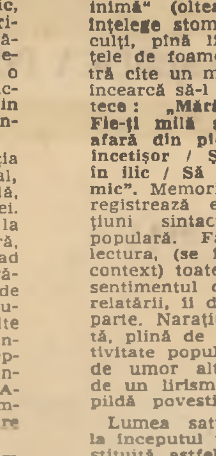

mele pagini cititorul cunoaște atmosfera specifică vieții americane de azi. Aeroportul, vama, locul de parcare a automobilelor, autostrada sînt descrise într-un montaj viu, cinematografic. Ești în America, și anume în inima ei, la New-York. Un rapid, foarte rapid tur al principalelor artere ale orașului este, de fapt, o alternanță de lumină și întuneric, în sensul propriu al acestor cuvinte. Becuri, neon, jocuri fantastice de reclame luminoase și, în vecinătate, străzile unde noaptea domnește netulburată; cartiere sordide care amintesc imaginile primelor filme neorealiste italiene. Cititorul este mereu chemat să vadă America de aproape, în lumina marilor și flagrantelor contraste care o caracterizează.

Reflecția, comentariul, cifrele însoțesc prezentarea faptelor ajutînd la înțelegerea fenomenului social dincolo de observația turistică. Aparatul documentar folosit este imens în raport cu proporțiile volumului, dar nici un moment nu ai senzația aridității. Autorii practică un reportaj de factură eseistică în care acumularea faptelor observate „pe teren" cer generalizare filozofică și socială. Ei nu se limitează la înfățișarea unor aspecte de suprafață, trec dincolo de prima impresie, contactul îndelungat cu realitatea Americii contemporane dîndu-le posibilitatea unor observații de adîncime.

Cu minuțiozitate este descris, de pildă, drumul pe care îl urmează în viață un tînăr din burghezia americană. Copilăria, școala primară, colegiul, universitatea și, apoi, căsătoria, cariera — toate acestea sînt înfățișate atît cu mijloacele schiței psihologice cît și ale reportajului despre mediul social. Datele statistice furnizează obiect pentru reflecții despre soarta muncitorului american. Acestor date li se adaugă, pentru o mai deplină veridicitate, declarații ale unor șomeri proveniți din rîndurile blue-collars (gulere albastre-muncitorii) sau white-collars (gulere albe-funcționarii). Și concluzia, una din cele mai dureroase: „Am înțeles — scriu autorii cărții — din glasul și privirea acestor oameni că a te socoti de prisos este cea mai adîncă jignire pe care ți-o poate pricinui societatea capitalistă".

Culturii americane i se rezervă unul din capitolele mai puțin dense ale cărții, în special în ceea ce privește fenomenul literar. La o viitoare ediție, sperăm într-o mai amplă cuprindere a vieții literare americane, mai ales că autorii au competență și capacitate analitică, așa cum mărturisesc, de pildă, interesantele însemnări despre teatru.

Toate acestea oferă o imagine cuprinzătoare a vieții contemporane din Statele Unite, făcînd din lucrarea Alexandrei Sidorovici și a lui Silviu Brucan o carte plină de interes.

Sergiu BRAND

CONSTANTIN MILLE: Scrieri alese

S-au împlinit de curînd o sută de ani de la nașterea lui Constantin Mille, unul dintre scriitorii legați de școala „Contemporanului". Cu acest prilej, „Editura pentru literatură" publică sub îngrijirea lui Virgiliu Ene, un volum cuprinzător de **Scrieri alese** din opera scriitorului. Acestea sînt precedate de un amplu studiu introductiv semnat de G. C. Nicolescu. Moștenirea literară pe care ne-a lăsat-o Mille este pe cît de bogată cantitativ, pe atît de variată ca gen și inegală ca realizare artistică. Scriitorul a publicat poezii, nuvele și schițe, romane, însemnări zilnice, traduceri din lirica universală, precum și un număr imens de articole literare și politice risipite în paginile diverselor reviste și publicații ale vremii.

Recentul volum cuprinde o selecție de „Versuri" din cele două cicluri de poezii „Din caietul roșu" și „Din caietul dragostei", „Nuvele și schițe", romanul „Dinu Milian", capitole alese din romanul „O viață", fragmente din cele două volume de „Letopiseți" și un număr apreciabil de „Articole" — textele fiind reproduse din ultimile ediții apărute în timpul vieții scriitorului.

Nuvelele și schițele ca și romanul „Dinu Milian" cuprind pagini de viguroasă demascare a moravurilor burgheze și năravurilor boierimii în descompunere. Din sumarul prezentei ediții lipsesc însă două dintre cele mai reprezentative bucăți cu acest caracter: „Zoe" și „Pruncucigașa", în care scriitorul dezvăluie ipocrizia relațiilor de familie din societatea capitalistă, biciuind desfrîul și bigotismul.

Articolele selectate, ca și fragmentele din „Letopiseți", pun, la rîndul lor în lumină puterea de discernămînt și combativitatea scriitorului, în deosebi în prima fază a activității sale de gazetar. Poate că ar fi trebuit totuși, reproduse mai multe articole apărute în paginile **Contemporanului, Adevărului ilustrat, Evenimentului literar,** unde Constantin Mille își manifestă înțelegerea pentru valorile literaturii noastre clasice — Eminescu, Alecsandri, Caragiale, Coșbuc, Vlahuță, Delavrancea, etc. De pildă, într-un foileton de prin 1887, criticînd Academia pentru refuzul de a premia pe Eminescu, Mille își mărturisește sentimentul de venerație pe care-l nutrește pentru marele nostru poet.

Cît privește „Introducerea" din fruntea acestei ediții, semnată de G. C. Nicolescu, ea tinde a se păstra, în general, la nivelul unei interpretări corespunzătoare conținutului tematico-ideologic al operei lui C. Mille. Încadrarea scriitorului în epocă, datele biografice, caracterizarea operei, ca și prezentarea analitică a unor poezii mai reprezentative, fixate în contextul istoriei noastre literare, urmează linia unei juste glosări. Expunerea pare, însă, pe alocuri, greoaie (fraze lungi, cu multe incidențe și formulări oarecum dificile). Autorul **Introducerii** valorifică conținutul combativ, demascator, al operei lui Mille — operă inegală și contradictorie. Există însă un oarecare dacalaj între spațiul întins acordat de G. C. Nicolescu discutării poeziei și cele doar două pagini rezervate prozei. Se știe însă că Mille a fost, în primul rînd, principalul prozator al **Contemporanului,** tocmai de aceea ar fi fost necesară o mai amplă prezentare a prozei și, în deosebi, a romanului „Dinu Milian". Ar fi trebuit subliniate acele aspecte ale operei în care scriitorul descrie apucăturile boierimii în descompunere, combate sistemele barbare ale instituțiilor burgheze de învățămînt, justiție etc.

Cu îndepărtarea unor asemenea lacune, personalitatea lui C. Mille ar fi ieșit, poate, din prezenta ediție și mai bine conturată.

Fănică N. Gheorghe

Lucia COSMESCU — *Tractoarele ies la cîmp*

O carte despre BOLINTINEANU

Dimitrie Bolintineanu e din rîndul acelor scriitori despre care se vorbește mult și din a căror operă se citește puțin. Recitate, decenii în șir, la serbări școlare, versurile sale — mai cu seamă „Muma lui Ștefan cel Mare" și „Daniil Sihastru" — s-au statornicit apoi în manuale, încît mulți avem impresia unei cunoașteri exhaustive a creației marelui scriitor.

Excelentele lui *Călătorii*, romanele *Manoil* și *Elena* — firește inegale și cu slăbiciunile inerente pioneratului, dar reflectînd în mod realist multe aspecte din societatea vremii, activitatea de gazetar, de critic literar, de participant la revoluția de la 1848, inovațiile aduse poeziei romînești, toate sînt elemente esențiale pentru definirea personalității sale necunoscute încă îndeajuns.

O contribuție substanțială la cunoașterea științifică a activității și creației lui Bolintineanu, la familiarizarea ... rului de azi cu personalitatea scriitorului, atît de comple... de variat, o aduce istoricul literar D. Păcurariu în rec... sa monografie, publicată la E.P.L. în Mica Bibliotecă Crit... D. Păcurariu, după ce s-a ocupat îndelung și cu bune rez... tate științifice, de începuturile romanului romînesc și de ope... inedită a lui Ion Ghica, se simte în lumea lui Bolintinean... la el acasă. E temeinic informat, discerne cu simț critic — diverse opinii din trecut, asupra epocii și autorului, stabilește natura relațiilor dintre opera scriitorului romîn și scriitorii altor literaturi, în special francezi, în fine, analizează cronologic lucrările cele mai semnificative, reușind, în general, să dea imaginea unui Bolintineanu autentic. Conștiincios întocmită, după un plan clar, lucrarea e utilă atît pentru omul de specialitate cît și pentru procesul de învățămînt din școli și facultăți. Această micromonografie ar fi cîștigat în limpezime dacă ar fi fost mai bine organizată în capitole cu titluri speciale, menite să distingă și să sublinieze diversele domenii în care s-a realizat sau nu scriitorul, dar în care și-a încercat cu sinceritate și dăruire talentul. Analiza minuțioasă și competentă nu atinge peste tot același nivel. Caracterul descriptiv al unor pasaje din monografie lasă în umbră multe frumuseți din poezia lui Bolintineanu.

Aici e problema principală pentru un istoric literar de astăzi. Să reușească prin analize adînci, inedite, să descopere în poezia lui Bolintineanu acele valori estetice și sensuri sociale care să spulbere prejudecățile și să-l apropie de cititorul contemporan. Sînt fără îndoială în poezia lui Bolintineanu astfel de valori, ca să nu amintim decît antologicele versuri din „Mihnea și Baba".

I. D. BĂLAN

Cronica literară

Kovacs Gyorgy: „MORMINTUL OSTAȘULUI"

„Mormîntul ostașului", nuvela cea mai lungă și care dă titlul noii cărți a lui Kovacs Gyorgy e istoria unei întîmplări în aparență comice dar cu rezonanțe dureroase la început și pe urmă tot timpul în subtext. Autorul pleacă de la o curioasă formă de indisciplină administrativă și-i dezvăluie cu finețe substratul nebănuit moral. Președintele comitetului provizoriu al unui sat din Ardeal, blajinul Szanto Domokos, omul datoriei și secretarul de partid al organizației locale, vigilentul Sipos Marci n-au ținut seamă deliberat de o dispoziție a forurilor superioare. Ea se referea la deshumarea rămășițelor ostașilor sovietici, îngropați pe unde au căzut în timpul luptelor și la gruparea mormintelor lor în cimitirul din capitala județului respectiv. Cei doi fruntași politici ai satului, în complicitate cu oamenii, nu execută hotărîrea. Mormîntul ostașului sovietic e tăinuit. Pe cale „neoficială" se organizează o colectă, fiecare dă ce poate, și eroului i se ridică o piatră funerară de marmoră cu o măreață stea roșie. Din puținii bani rămași, pentru că pietrarul adus de la oraș, cam hapsîn, a avut grije să-și ia partea leului, sătenii înconjoară locul, spre dezolarea lor, doar cu un gard de șipci. În schimb, văduva Rofaj, al cărei singur fecior pierise în război, sădește pe mormînt nenumărate flori, de toate culorile, și le îngrijește cu sfințenie, cărînd apă de la cîțiva kilometri spre a le uda. Mica incintă funerară devine o secretă mîndrie a satului. Szanto știe că oamenii nu l-ar răbda o zi în fruntea treburilor obștești dacă li s-ar lua „mormîntul ostașului". Dar chiaburul Benczi Miklos, care le poartă o pică veche, atît președintelui cît și secretarului, destăinuie secretul. La Comitetul provizoriu județean se aude de mormîntul nesemnalat. De aici încep propriu-zis peripețiile istorisirii prezentate printr-un decupaj ingenios. Vine o mașină a salvării cu un sicriu. Szántó intră în panică. O trimite pe nevastă-sa după Marci. Cu ajutorul unor sticle de bere luate pe datorie de la cooperativă, cu ce mai poate aduna grabnic din sat și femeia mobilizată în vederea salvării situației, înfirșit dezvoltînd o abilă diplomație, președintele și secretarul reușesc să-i „moaie" pe cei trimiși să execute deshumarea și să-i convingă că nu există nici un mormînt prin apropiere și e vorba probabil doar de o încurcătură birocratică. Niște copii curioși jucîndu-se pe lîngă mașina salvării descoperă însă sicriul și deși Szántó și Marci păstrează cel mai adînc secret cu privire la tratativele lor cu trimișii județenei, în sat se află de primejdie. Oamenii se agită, președintele e luat repede de Zsussi Kovacs, o femeiușcă nelegată la gură și întrebat cum aplică democrația. Văduva Rofaj nu-l slăbește pe Marci. Satul fierbe. Lucrurile nu se opresc aici. Secretarul Comitetului provizoriu județean, Havasi, un tinerel cam pripit și inflexibil pe tema respectării dispozițiilor ierarhice vine în anchetă. Oamenii se adună amenințători în jurul mormîntului. Capătă însă brusc cîștig de cauză, cînd reprezentantul autorităților superioare constată cu cîtă dragoste satul înconjoară locul de veci al eroului. Respectul organelor județene e salvat prin observațiile pe care le primește Szántó pentru că n-a cerut concursul oficial și s-a mulțumit cu un gard de șipci. Havasi făgăduiește prin urmare să sprijine imediat construirea unei îngrădiri de beton cu grilaj de fier. Kovacs Gyorgy conduce înfățișarea suitei acestor situații cu inteligență. Tonul calm, ușor sfătos al narațiunii, contrastează fericit cu nervozitatea eroilor și agitația satului, introducînd astfel în desfășurarea conflictului o notă de humor, care fixează cu subtilitate proporțiile exacte ale întîmplării. Fără să rețină prea mult atenția autorului, personajele nuvelei se detașează totuși din text, au individualitate (Szántó Domokos grijuliu de a fi la înălțimea răspunderilor sale obștești dar și serios îngrijorat să nu o „pățească" pentru că a călcat dispozițiile superioare, nevastă-sa, învățată ca soție de președinte să-și ție gura, Benczi Miklos dornic să-i vadă pe comuniști „mîncîndu-se" între ei, dar păzindu-se ca de dracu să nu se audă că a avut vre-un amestec în intriga pe care a țesut-o, Havasi pornit pe fapte mari și intimidat apoi de reacțiile oamenilor etc.). Mai șters rămîne doar Marci Sipos. Ansamblul e însă viu și surprins în atitudini pline de autenticitate, începînd de la raporturile lui Szántó cu nevastă-sa și pînă la „tratativele" capilor satului cu organele venite de la centru. Văduva Rofaj aduce în istorisire o notă deosebită. Prin ea autorul dă situației și o implicație gravă, atingînd ideea rănilor neînchise pe care le lasă războiul între cei vii. Femeia face un transfer sufletesc, obișnuindu-se treptat să creadă că îngrijește de fapt mormîntul propriului ei fiu. Neputința celor din jur de a o consola, sentimentul fostului camarad de front al lui Pista Rofaj că răspunderea morții băiatului bătrînei se resfrînge într-un fel și asupra sa, puterea contaminantă a durerii, toate sînt intuite cu o tulburătoare pătrundere psihologică și capacitate de a ridica tema la sensuri mai largi umane. Kovacs Gyorgy dovedește un remarcabil simț al trecerilor pe nesimțite de la accentul tragic răscolitor din scena întîlnirii mamei neconsolate cu omul care i-a văzut pentru ultima oară copilul, la declanșările comice ale încurcăturii cauzate în sat de denunțul lui Benczi și apoi, iarăși, la nota dureros înduioșătoare din final, cînd văduva primește vizita lui Bentó Ferencs și are sentimentul că i-a înviat fiul. Nuvela reușește prin această întrețesere abilă de situații, proiecții simbolice și schimbări potrivite de ton, să arate, pe de o parte, ce implicații adînci are în sufletul oamenilor din popor cultul eroilor sovietici căzuți pe teritoriul țării noastre în lupta pentru eliberarea ei, și să înalțe pe de altă parte împotriva războiului protestul zguduitor al marilor suferințe nereparabile.

„Cristina și Condamnata" e a doua nuvelă amplă din volum. Aici

acțiunea se petrece în plin prezent socialist („Mormîntul ostașului" ținea de un moment istoric anterior din viața satului) și problemele aduse în discuție privesc direct lupta între vechi și nou în interiorul gospodăriilor colective. Faptul de la care pleacă scriitorul e, iarăși, în aparență banal. Se prevede pentru înțărcarea șeptelului ca vitele tuturor gospodăriilor colective să fie supuse unui control riguros sanitar, spre a înlătura dintre ele pe cele bolnave de tuberculoză. La Vasileni se petrece însă un incident. Medicul veterinar Tankó o găsește bolnavă tocmai pe Joiana, vaca de care se mîndrea întreaga gospodărie și în special mulgătoarea Cristina. Aceasta nu vrea nici în ruptul capului să admită tăierea favoritei sale. Femeie cu limbă ascuțită, Cristina, cunoscută și la raion pentru că demascase pe vremuri niște chiaburi, care-și ascunseseră cotele datorate statului într-un mormînt, îl copleșește pe președintele Sos István, om cumpănit, dar cam molcuț, cu încriminările ei. Mulgătoarea îl acuză pe veterinar că e un element dușmănos și că încearcă prin măsuri arbitrare să lovească în avutul obștesc. Președintele nu e prea convins, dar temîndu-se de gura femeii și de vocile care îi țin isonul, susținînd că Tankó e feciorul unor negustori, cedează. Joiana nu e dusă la tăiere, ci doar izolată în grajdul vechi. Cristina îi asigură însă acolo condiții speciale și îi dă pe furiș cu concursul moșului David Gergely, responsabilul crescătoriei de vite, un bătrîn cam bețiv și dispus să-și plece urechea la svonuri răuvoitoare, o rație suplimentară de nutreț. Lucrurile s-ar opri aici, dacă faptul n-ar avea ecouri mai întinse. Și în alte sate apar conflicte între colectiviști și veterinar. Spiritele înapoiate refuză să creadă că știința poate depista în forme incipiente maladia, mai ales că ideea tăierii vitelor declarate bolnave le provoacă iritarea. Dușmanul de clasă răspîndește zvonul că aceasta e o măsură ca statul să-și ia pe o cale ocolită cotele de carne desființate. Acuzațiile împotriva lui Tankó se înmulțesc. La raionul de partid plouă denunțurile la adresa veterinarului. Primul secretar, spătosul Balogh ordonă o contraexpertiză la Vasileni. Joianei i se face o nouă injecție, dar apoi rezultatele controlului întîrzie din cauza unor încurcături. Cristina prinde curaj; strigă sus și tare că vaca n-a fost bolnavă, că ea a salvat-o și l-a demascat pe veterinar. Cazul alimentează tendințele retrograde din satele învecinate. Din cauza muncilor agricole în toi, primul secretar n-are timp să se repeadă la Vasileni și instructorul Pușkas, căruia îi recomandase să lămurească oamenii, neglijează să-și facă datoria. O întîmplare tristă răstoarnă însă situația. Micul Palika, băiatul Cristinei, obișnuia să bea laptele Joianei. Copilul se îmbolnăvește de tuberculoză și astfel apar clar efectele atitudinii înapoiate. Bărbatul mulgătoarei vine înnebunit la raion cerînd să i se salveze fiul, acuzînd-o pe nevastă-sa că e vinovată de nenorocire. Palika se însănătoșește și colectiviștii ajung să dea dreptate celor care apără știința. Iar președintele satisfăcut nu-și răbdă inima să nu tragă după vechiul său obicei „concluziile", spunînd: „Așa-i măi oameni. Și nu trebuie să uităm că azi partidul și guvernul nostru au pus știința medicală în slujba maselor muncitoare.". Personajele nuvelei, fără să aibă, iarăși, un deosebit relief se impun prin naturalețea comportărilor și cîteva note particulare ale caracterului, schițate cu o mînă sigură: impetuozitatea Cristinei, bonomia președintelui, nemulțumirea înclinată spre cîrteala lașe a lui Gergely, dezarmarea lui Kalandos, bărbatul aprigei mulgătoare etc. Cu aceasta din urmă autorul atinge, deocamdată fugar, o tipologie interesantă, a oamenilor la care conștiința nouă s-a dezvoltat cu discontinuități puternice. Cristina e înzestrată cu o reală combativitate politică. Pe ea o interesează într-un grad înalt treburile obștești, ca simplă mulgătoare se amestecă în hotărîrile președintelui și-și apără cu vehemență punctul de vedere. Din păcate, această atitudine curajoasă rămîne mai mult de ordin temperamental și nu se sprijină pe o acumulare serioasă de cunoștințe noi. Dimpotrivă, femeia păstrează o neîncredere veche țărănească față de știință și o ascunde sub o frazeologie revoluționară. Nu e mai puțin revelatoare nici timorarea președintelui. Conflictul e cu adevărat inedit și capabil să surprindă aspecte morale semnificative pentru noile relații dintre oameni în cadrul satului colectivizat. Aici Kovacs Gyorgy face o lăudabilă muncă de pionier. Greșeala e că autorul se ferește totuși să cerceteze latura mai încordată a contradicțiilor. În primul rînd neglijează complet să arate ce se întîmplă în conștiința lui Tankó, supus la un moment dat, datorită comportării sale ferme, unei presiuni primejdioase. Dar veterinarul e, practic, omul cel mai înaintat din nuvelă și situat în punctele cele mai ascuțite ale ciocnirii de mentalități. Tankó își vede de treabă ca și cum nimic nu s-ar întîmpla în jurul lui. Că e gata să fie bătut, că un președinte încearcă să-l mituiască, înfîrșit că la raion e acuzat de complicitate cu dușmanul se relatează în treacăt. Prozatorul lasă toate aceste chestiuni în al zecelea plan odată cu personajul prezentat doar din afară, făcîndu-și netulburat și surîzător datoria. Însăși rezolvarea conflictului ascunde o tendință de simplificare cam artificială a problemelor serioase, pe care le ridică. Așa de pildă Cristina, luîndu-se după ce spun tovarășii de băutură ai lui Gergely, invocă împotriva medicului faptul că ar fi descendentul foștilor proprietari ai magazinului de fierărie Tankó. Acuzația e repetată la raion de instructorul Pușkas întîmplător prim-secretarul Balogh l-a cunoscut pe tatăl lui Tankó, un bătrîn muncitor și califică asemenea vorbe drept o calomnie murdară. Dar dacă lucrurile n-ar fi stat așa? Dacă pentru Balogh părinții lui Tankó rămîneau niște necunoscuți, poate chiar foștii proprietari ai magazinului? Apărătorii științei triumfă în nuvelă asupra elementelor înapoiate, grație îmbolnăvirii neașteptate a micului Palika. Dar dacă acest accident nu survenea? Ce decidea soarta ciocnirii? Se vede că neglijarea forțelor înaintate, a dificultăților prin care ele izbutesc să biruie inerția, ignoranța, actele de mică demagogie menite să acopere interese personale, tinde să imprime conflictului o rezolvare oarecum artificială prin intervenția hazardului. De altfel ultimele pagini ale nuvelei înfățișează o situație nouă, isvorîtă nu din dezvoltarea obiectivă a faptelor anterioare ci lipită pentru a da perspectiva viitorului și căpătînd din cauza aceasta o neconvingătoare culoare trandafirie. „Tufănica lui Dall Joska", a treia nuvelă mai scurtă, care completează volumul, putea lipsi fără nici o pagubă. Acțiunea reconstituie un episod din timpul războiului, tot într-un sat din Ardeal. Întîmplările se răsfrîng în conștiința foarte sensibilă a unui copil cu înclinații artistice. Supără însă analiza psihologică făcută nu într-un limbaj identificat cu modul de a gîndi al eroului și nici al unui observator bine definit, care să lumineze prin reflecții mai fine mișcările sufletești, ci în stil impersonal, rece, încălzit ici colo de inflexiuni lirice cam naive, datorită poate și versiunii romînești, nu prea strălucite. Și fără această bucată, volumul lui Kovacs Gyorgy se impune însă prin rest ca o remarcabilă contribuție epică a unui prozator înzestrat, pasionat pentru nou și ajuns la maturitatea sa artistică.

Ov. S. CROHMĂLNICEANU

LENIN — ÎNVĂȚĂTORUL NOSTRU

Marile figuri ale omenirii s-au detașat nu numai prin geniul creației, luciditate, clarviziune, ci și prin uriașa lor simplitate și modestie. Pe Vladimir Ilici Lenin îl cunoaștem, noi cei tineri, din istorie, din operele sale, din întruchiparea pe care i-au dat-o artiștii de teatru și de cinematograf. Și astfel, imaginea personalității sale, într-o generalizare de observații și de sentimente adunate în cursul anilor, ni se impune, ne învăluie, ne tulbură, ne apropie de cel care a deschis porțile luminii, arătînd proletariatului mondial drumul spre eliberare de sub jugul exploatării.

Spunea Marx: „Filozofii n-au făcut decît să interpreteze lumea în moduri diferite; este vorba însă de a o schimba". Iar Lenin n-a fost numai un filozof erudit, ci și un creator, un om al practicii nemijlocite, care a organizat partidul de tip nou al clasei muncitoare, singura forță capabilă să pună masele în mișcare, să le conducă spre transformări revoluționare, să sfarme o societate veche, putredă, în care exploatarea omului de către om obținuse drept de lege, parafată de guvernele burgheze și divinizată de religii, și să construiască o viață nouă, la baza căreia stă umanitatea, cinstea, libertatea, activitatea comună în interese comune.

Desigur, ceea ce a visat Vladimir Ilici Lenin, marele nostru învățător, părea unora, poate, de nerealizat. Dar în ciuda calomniilor burgheziei, care nu odată și-a mobilizat armata de oportuniști pentru a semăna scepticismul și defetismul în mase, ideile lui mărețe au învins. Sub ochii noștri se desfășoară azi o realitate plină de semnificații. Convingerile pentru care a luptat Lenin au devenit adevăruri materiale. Statul sovietic, lagărul socialist s-au dezvoltat rapid, cu o impetuozitate uimitoare.

La cel de-al XXII-lea Congres al P.C.U.S., Programele Partidului Comunist al Uniunii Sovietice au fost comparate plastic cu o rachetă cu trei trepte care se deplasează pe traiectoria precisă trasată de geniul lui Lenin: dacă prima treaptă a smuls Rusia din lumea capitalistă, prin înfăptuirea Marii Revoluții din Octombrie, iar a doua a înălțat Uniunea Sovietică spre socialism, cea de a treia este menită să o plaseze pe orbita comunismului. Această minunată comparație scoate în evidență ideea legăturii indisolubile ce există între mersul nostru avîntat spre societatea comunistă și vasta, nepieritoarea moștenire leninistă, care ne-a luminat și ne luminează continuu acest drum.

Vladimir Ilici Lenin a fost un genial artist, un creator de frumos. Barbusse scria odată: „Lenin este unul din cei mai mari creatori din istorie, unul din cei mai puri în toate privințele. El este omul care a făcut cel mai mult pentru oameni". Cît adevăr există în aceste calde și simple cuvinte. Am putea adăuga numai că inspirația și creația leninistă și-au sorbit forța din marea sa omenie, din dragostea pe care a arătat-o celor care produc bunurile materiale pe acest pămînt. Lenin a înțeles masele, iar masele l-au înțeles pe el, pentru că a știut să le exprime ca nimeni altul, năzuințele.

Numeroși au fost filozofii, gînditorii, învățații care au încercat să cerceteze situația grea a păturei de jos. Și nu o dată căutau o rezolvare în apeluri la clemență, la sentimente umanitare la rațiune. Iluminiștii, materialiștii francezi ori germani, socialiștii utopici, n-au reușit însă să descopere adevăratele căi spre transformări radicale, revoluționare. Și n-au reușit tocmai pentru că, încorsetați în limite de clasă, n-au știut să cerceteze și să descopere legile obiective care stau la baza dezvoltării societății, să aprofundeze mecanismul relațiilor de producție dintre oameni, dintre clase, antagonismul neîmpăcat existent între exploatatori și exploatați.

Nu există domeniu al lumii materiale, al științelor, al artelor, în care mintea sclipitoare a lui Vladimir Ilici Lenin să nu fi pătruns. El l-a preluat pe Marx și a dus mai departe marxismul, îmbogățindu-l pe baza experienței sociale și aplicîndu-l în practică. El a condus cu clarviziune și artă de strateg revoluția socialistă, descoperind nou în dezvoltarea societății în epoca imperialismului, noi legi obiective care călăuzesc dezvoltarea societății.

Studiind opera lui Vladimir Ilici Lenin, nu poți să nu-l iubești. Lucrările sale, scrise în focul bătăliei pentru societatea cea nouă, sînt călăuză în acțiune, îndreptar sigur în activitatea oamenilor pusă în slujba progresului social. Tipărite în milioane de exemplare, aceste lucrări au pătruns, datorită grijii Partidului Muncitoresc Romîn, în toate colțurile țării, sînt studiate, aprofundate, însușite de mase. „Numele lui Lenin — spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — este pronunțat cu venerație în toate limbile lumii; în țara noastră el a devenit scump întregului popor muncitor, care știe că numele lui Lenin este indisolubil legat de cauza socialismului și comunismului, de cauza păcii între popoare". Iar noi, cu acest nume pe buze construim, înălțăm, devenim cu fiecare zi mai pricepuți, mai entuziaști.

Vladimir Ilici Lenin a pătruns și pătrunde pretutindeni în sufletele oamenilor, odată cu viorile, cu munca, cu lumina. Privești orașele, satele, șantierele, uzinele și locuințele noi și parcă fiecare din ele îți spun cîte ceva despre omul care și-a pus toată priceperea, știința, energia și viața în slujba fiilor săi. Și privești cerul senin, și parcă vezi cum omul, înaripat cu aripi de partidul lui Lenin, urcă spre înălțimi nepătrunse, necunoscute pînă în zilele noastre. În toate aceste cuceriri ale științei, ale umanității, trăiește și Lenin, marele nostru învățător, care ne-a cerut să mergem mereu înainte, mereu înainte...

Ștefan GHEORGHIU

Proiect de decret — Desen de S. [illegible]

VIOLETA ZAMFIRESCU

Lenin și țăranii

Nopți ale nordului albe și unice, tu, frumusețe,
Largi orizonturi c-o aripă-n ierburi, cu alta-n senin,
Spre Smolnîi, la Lenin porneați cu țăranii să-nvețe
Decretul asupra pămîntului, noul destin.

Cînt gestul, imaginea clipei din zilele-acele,
Cînt valul de mîini ce tăiau orizontu-n brăzdar,
Cînt aurul pîinii adusă lui Lenin în dar,
Și ploaia ideii trecînd prin semințele grele.

Și plugul electric, și brazdele lui tulburate
Urmînd neclintirea din stepele însingurate,
Cînt clipa cînd Lenin vedea-n necuprinsa-i privire
Pămîntul în vasta și splendida lui rotunjire.

CHIPUL LUI LENIN ÎN LITERATURA SOVIETICĂ

De ani și ani de zile numeroși scriitori sovietici de frunte — poeți, prozatori, dramaturgi — precum și inspirați rapsozi populari evocă geniul lui Vladimir Ilici Lenin. Și dacă primele încercări de a creiona chipul lui Lenin aparțin începuturilor literaturii sovietice și datează încă din timpul vieții marelui conducător al proletariatului (ca, de pildă, versurile lui V. Maiakovski „Vladimir Ilici", „Nu credem!", ale lui Demian Bednîi „Salutul muncitorilor", „Celui mai drag", ale lui N. Tihonov „Samî" etc.), de atunci tema aceasta și-a găsit o prezență permanentă, din ce în ce mai vie. Am putea vorbi astăzi de existența unei bogate tradiții de zugrăvire a chipului lui Lenin în literatura sovietică. La originea acestei tradiții se află paginile închinate lui Vladimir Ilici de Maxim Gorki (binecunoscutul portret „V. I. Lenin") și versurile în care poetul Revoluției Vladimir Maiakovski și-a exprimat dragostea pentru „cel mai uman dintre oameni" (celebra poezie, și îndeosebi poemul „Vladimir Ilici Lenin"). Și nu e, desigur, de mirare că tocmai cei doi reprezentanți clasici ai literaturii sovietice, unul al prozei, altul al poeziei, au așezat temeliile acestei tradiții, îndemnînd prin exemplul lor generații de scriitori ce au urmat să le continue începuturile. Maxim Gorki a pornit de la impresii personale, de la scene și momente cunoscute de el însuși sau relatate lui de oameni apropiați de Vladimir Ilici, de aceea portretul pe care i l-a făcut îmbracă un caracter memorialistic, însuflețit de o deosebită căldură și de mult lirism. Maiakovski, dimpotrivă, a realizat o creație monumentală, de mare suflu epic, profilînd personalitatea lui Vladimir Ilici pe un larg fundal istoric, surprinzînd [illegible] figurii lui Lenin în mișcarea revoluționară mondială.

Dar indiferent de drumurile urmate, ambii au definit personalitatea umană a lui Vladimir Ilici prin trăsături ca: omenie, simplitate, modestie, simplitate. Iar figura conducătorului au determinat-o în raporturile ei cu poporul, cu partidul, cu revoluția proletară. („Partidul și Lenin — sînt frați gemeni"... „Spunem Lenin — subînțelegem Partidul, spunem Partidul — subînțelegem Lenin" — scria Maiakovski).

Pe linia inițiată de Gorki și Maiakovski au mers, în anii ce au urmat, o serie întreagă de scriitori sovietici. În versurile Verei Inber, ale lui N. Aseev, A. Bezimenski, A. Jarov, Mihail Isakovski, Arcadi Kulesov, Petrus Brovka, S. Scipaciov și ale multor altor poeți aparținînd literaturii sovietice multinaționale. În schițele și nuvelele lui Serghei Antonov, Vladimir Bahmetiev, A. Kononov etc. ori în piesele lui A. Popov, A. Stein și mai ales Nicolai Pagodin (trilogia *Omul cu arma, Orologiul Kremlinului, A treia, patetica*) figura lui Lenin și-a găsit o prezentare multilaterală, în strînsă legătură cu dezvoltarea revoluției ruse, cu destinele primului stat socialist din lume. Gorki încă sublinia cît e de greu să zugrăvești uriașa personalitate a lui Vladimir Ilici. Iar în zilele noastre scriitoarea Maria Prilejaeva, autoarea unei cărți recente închinate tinereții lui Lenin „Începutul", mărturisește: „E greu să scrii despre Lenin. Foarte greu. Munca aceasta te face să te frămînți, dar îți oferă bucurii neasemuite".

Necesitatea documentării amănunțite, atente, cu privire la bogatul tezaur de gîndire leninistă, a familiarizării cu viața, cu lupta, cu preocupările lui Lenin a fost relevată de toți scriitorii care și-au pus problema înfățișării chipului lui Vladimir Ilici. Soluțiile geniale, reușitele personale pe care le-au găsit unii sau alții dintre ei sînt desigur interesante și capabile să ofere și sugestii cu caracter teoretic în problema zugrăvirii în literatură a personajelor istorice, a marilor figuri ale omenirii.

În ultimii ani chipul lui Lenin a apărut în numeroase opere literare sovietice. O imagine veridică, autentică a personalității lui Vladimir Ilici se închegă din versurile recente ale Verei Inber, publicate în culegerea „Aripile", din romanul-cronică al Marietei Saghinian „Familia Ulianov", din povestirea Olgăi Matiușina „Scîntei de destin", din nuvela lui Em. Kazakevici „Caietul albastru", din culegerea de schițe a lui Boris Galin „Constructorul unei lumi noi", din numeroasele pagini de amintiri, impresii ale contemporanilor pentru prima oară făcute cunoscute cititorilor, din piesa lui Vladimir Mihailov „O fericire greu cucerită", din drama lui Nicolai Pagodin „A treia, patetica".

E de observat că cele mai multe din creațiile recente închinate lui Lenin tind mai ales către generalizări filozofice, caută să dezvăluie liniile dirigiutoare ale politicii și activității leniniste, adîncesc determinarea istorică a operei și personalității celui ce-a pus temeliile primului stat socialist din lume. Poeții, prozatorii și dramaturgii sovietici din zilele noastre urmăresc zugrăvirea cît mai complexă a figurii lui Vladimir Ilici, realizarea unei imagini de sinteză în care raportarea la epocă, la frămîntările și evenimentele ei uriașe, să se contopească intim cu portretul zilnic, cotidian. Așa, de pildă, Pagodin a urmat această cale în trilogia sa. Piesa lui Mihailov *O fericire greu cucerită* ni-l prezintă de asemenea pe Lenin față-n față cu marile sarcini ale vremii, croind drum nou istoriei, dar ni-l arată și ca un om modest, „simplu ca adevărul", — cum citim încă în portretul creat de Gorki — apropiat de popor, de a cărui soartă se simte răspunzător. În nuvela lui Em. Kazakievici „Caietul albastru", Nadejda Kondratievna, soția muncitorului care-l adăpostește pe Lenin la Razliv, îl caracterizează astfel pe Vladimir Ilici Lenin: „El se interesa de cele mai obișnuite probleme de viață și era totodată preocupat de lucruri mult mai importante...

...Se vedea că orice știre dată, chiar și foarte măruntă despre viața oamenilor și nevoile lor el o cîntărea pe un cîntar deosebit, o judeca prin perspective mai vaste... El părea să fie cu totul în mijlocul nostru, al oamenilor, alături de care trăia și totuși nu era numai aici, ci și în mijlocul unor mari mulțimi de oameni, pe care nu-i cunoștea personal"...

Această viziune mai complexă, proprie ultimelor creații literare sovietice închinate lui Vladimir Ilici, a îngăduit autorilor lor să înfățișeze în chip viguros, pregnant, geniul gîndirii leniniste, profunzimea meditațiilor, îndrăzneala planurilor concepute, zborul avîntat și înnoitor al ideilor, într-un cuvînt, măreția spirituală a lui Lenin. E ceea ce a reușit să scoată în primul rînd în evidență Pagodin în *Orologiul Kremlinului* și în *A treia, patetica*, prezentîndu-ni-l pe Lenin inițiatorul planului de electrificare a Rusiei. Dar totodată această viziune mai complexă și mai adîncă a înlesnit scriitorilor accesul spre viața sufletească, spre procesul psihologic intim, de bucurii și tristeți, de întrebări și căutări, de soluții caracteristice personalității lui Lenin. Și dacă nuvela lui Em. Kazakievici a stîrnit un interes atît de mare în rîndul cititorilor sovietici aceasta se datorează în bună parte și faptului că autorul a reușit să înfățișeze convingător biografia spirituală a lui Lenin.

Operele literare închinate lui Lenin exprimă dragostea puternică a poporului sovietic pentru marele conducător al proletariatului precum și trăinicia ideilor și a operei sale. E ceea ce exprimă cuvintele poetului V. Lugovskoi:

„Am mers pe urmele-i / mereu, mereu... / A murit? / Nu, n-a murit! / S-a întors! / Îl zărești? / E alături de noi".

Tatiana NICOLESCU

GHEORGHE TOMOZEI

Lenin e începutul...

1

Cu mîna înălțată-n văzduhul ars de gloanțe și fum,
— mîna lui, ridicînd din val atlantide —
îl zăresc pe Lenin
în Piața Roșie a inimii.

Lustruite de cai gonind spre orizont,
sub ceru-albăstrui,
asemeni benzilor de telegraf, cu mesaje de front
meridianele pămîntului urcau spre mîinile lui.

Și el le citea, auzea glasul lor tainic,
acolo, în camera simplă, cu ferestre deschise,
cu aerul iluminat de-un ceainic
și de ninsoarea filelor nescrise...

Glasul lui, rugina gîndirii o sapă,
sunete noi, cîntece noi se-nfiripă,
îl așteptăm pe bulevardele lumii, ca la un miting care trebuie
să înceapă
din clipă în clipă...

2

Lenin e începutul...

E tîrziu... Înoptăm lîngă focuri,
în inima pădurii,
în așteptarea ninsorii...
Aici va fi orașul. Aud
glasul lui, distinct ritmat de pietrele străzilor,
zăresc gigantice, albe garoafe,
iluminînd cu ningeri de neon streșini de case,
acolo, pe unde astăzi numai veverițe roșii tresar.
Aud apa, urcînd în trestiile conductelor,
tremurul perdelelor
și clopoțelul școlii, readucîndu-ne-n copilărie.

Rămînem în poiana fumegîndă
— așa era poiana în care Lenin gîndea, la Razliv —
întîmpinăm dimineața,
întîia dimineață a orașului
și desenăm pe un trunchi retezat
conturul străzilor viitoare, conturul visului,
așa cum soarele își desenează chipul, pe frunze...

...Nava e gata.
În zori, o vom trimite pe apele fluviului
Iar noi, strînși pe țărm,
o vom simți cum se depărtează, ducînd cu ea ceva din viața
noastră,
și ne vom clătina, amețiți de plutire,
Curînd, nava încărcată cu cărbuni,
străbătînd valuri potrivnice, spre aurora dimineții
va lovi cu bulgări rotunzi de foc, de lumină,
palatele iernii,
cetățile viscolului...

E începutul.

3

Trecînd prin anotimpurile lumii,
îl zărim pe Lenin, printre zăpezile bătrînului parc din Gorki,
aplecat peste un nou decret asupra Pămîntului,
pe care mesagerii lui îl suie-n cosmos.
Luminile pîlpîie, vii, în ochii lui oblici
și numai noi îmbătrînim,
numai pe noi ne-nlănțuie lianele vîrstei.
El rămîne acolo
printre zăpezile albe, ale duratei,
în casa înconjurată de pîlcuri de arbori,
iar noaptea își îmbracă pelerina cehoviană
și călătorește, alături de noi.

În calea lui, sevele țîșnesc din ierburi,
și înfloresc în văzduhuri,
stele i se rostogolesc la picioare,
cetățile se-nalță din nisipuri,
imperiile crimei se destramă
și cresc, vuind, orașe viitoare.

Oamenii se recunosc în privirile lui
și privesc, arși de nerăbdare,
cum el înalță o mînă în aer, asupra mulțimii,
și declanșează mecanismele toate
ale cosmodromului
numit Comunism!

LENIN, literatura și viața

Pentru Vladimir Ilici, literatura, arta în genere, reprezintă un instrument de cunoaștere a vieții și un mijloc de primă importanță în procesul de educare a maselor în spiritul revoluției. În concepția leninistă, literatura nu este detașată de „suflul viu al cauzei proletare vii"; integrată cauzei generale a mișcării de eliberare, ea constituie „o rotiță și un șurub" într-un mecanism revoluționar de-o neobișnuită amploare și măreție. Pentru a-și îndeplini această misiune, literatura trebuie să însoțească cu fidelitate istoria, uneori s-o ia înaintea istoriei, scoțînd în evidență ceea ce constituie, în dinamica prezentului, germenii de lumină ai viitorului. În viața socială, după concepția leninistă, scriitorul trebuie să se apropie, într-un anumit sens, de acel tip uman deosebit (revoluționarul) care, în împrejurările orînduirii capitaliste, prevede cel dintîi, după cum observa Lenin — semnele furtunii și „începe a trezi poporul și a suna din clopot atunci cînd filistinii dorm încă somnul lor servil de supuși credincioși".

În concepția leninistă, literatura este inseparabil legată de realitatea epocii. Condiția veridicității și a profunzimii stă în legătura nemijlocită a artistului cu fenomenele sociale. În multe din scrierile sale, Lenin se referă la geneza artei și fixează cîteva principii care au devenit, cu timpul, principiile fundamentale ale unei noi metode artistice. În ceea ce privește raportul dintre creația artistică și viața socială, învățătorul proletariatului mondial, *ca materialist marxist, era, firește, anti-autonomist. La începutul secolului al XX-lea, într-o epocă în care problemele sociale se [illegible] cu deosebită ascuțime, ideologilor burghezi le era foarte dificil a susține ideea autonomiei în artă. Adoptînd un limbaj derutant, ei propovăduiesc lozinca „revoluționarismului liber" în artă, militînd, în fapt, pentru o poziție anarhică, „liberă", față de angajarea politică, refractară față de orice misiune socială. Că această lozincă ascundea un detestabil conformism și o teorie nocivă, atît din punct de vedere estetic cît și politic, a dovedit-o Lenin. În cunoscutul său articol:* Organizația de partid și literatura de partid. *Lenin răspunde, în primul rînd, teoreticienilor care, sub o frazeologie „revoluționară", voiau să îndepărteze arta, literatura, de revoluție și, implicit, de fenomenele cele mai acute ale epocii. Cu acest prilej, Lenin a formulat ideea că în contactul permanent cu viața poporului stă nu numai condiția profunzimii literaturii, ci și a libertății și originalității sale. Una din expresiile libertății pe care o cucerește arta revoluționară este aceea că fecundează „ultimul cuvînt al gîndirii revoluționare a omenirii prin experiența și munca vie a proletariatului socialist", realizînd, în acest mod, o permanentă interacțiune între experiența individuală și experiența colectivă cea mai înaintată.*

Cum trebuie să înțelegem raportul dintre artă și viața socială, ce fenomene trebuie să oglindească arta? Tezele leniniste sînt, în această direcție, foarte clare și de-o stringentă actualitate. În politică, lui Vladimir Ilici îi repugna empirismul tîrîtor, *și opunea gîndirii rutinare și practicii miope* „dialectica revoluționară a realismului marxist". *În literatură, el introduce același criteriu al noului, al elementului esențial care trebuie reflectat. Din acest punct de vedere este interesant de amintit o scrisoare adresată lui Gorki, în 1919. Autorul Mamei trăia, în acel moment, la Petrograd, și* [illegible]

„Dacă vrei să observi, trebuie să observi jos, acolo unde se poate vedea munca de construire a unei vieți noi, într-o așezare din provincie sau într-un sat. (...) D-ta te-ai pus în situația în care nu poți observa direct noul din viața muncitorilor și a țăranilor, adică a 9/10 din populația Rusiei". *De aceea îl sfătuiește să meargă pe unul din șantierele revoluției, într-o uzină sau într-un sat, pentru că în aceste locuri poate distinge mai ușor prăbușirea unei lumi și ridicarea alteia:* „descompunerea vechiului și mlădițele noului".

Aceste observații atrag atenția asupra faptului că nu este suficient a trăi în actualitate pentru a fi un scriitor actual, în înțelesul deplin al noțiunii, dacă nu poți să observi ceea ce este caracteristic în epocă, ceea ce este cu adevărat nou și demn de a fi luat în seamă. Remarcile lui Lenin privesc, apoi, concepția artistului, punctul său de observare a realității. Dacă scriitorul nu distinge, în vălmășagul evenimentelor, fenomenele care exprimă esența noului, acest scriitor, chiar dacă este animat de cele mai bune intenții, va oglindi deformat realitatea, creația lui nu va oferi imaginea fidelă a vieții în mișcare. Iată de ce Lenin a pus cu atîta tărie problema cunoașterii vieții de către artist. Nu este vorba de o cunoaștere întîmplătoare, pornită oricum, și limitată la orice punct al realității — avertizează el — ci de un proces anevoios în care artistul poate ajunge să înțeleagă esența dramelor, sentimentele și visele contemporanilor. Nu din cărți, din broșuri sau din articole, ci dintr-un contact direct, printr-o participare activă la viața socială, se poate realiza o „însușire" practic-efectivă a realității. „Simpla însușire din cărți a ceea ce se spune în ele despre comunism ar fi ceva cît se poate de greșit", *remarcă undeva Lenin, militînd pentru o profundă esență dintre teorie și practică, ceea ce* [illegible]*, pe plan artistic, prin ideea* [illegible] *mai sus, privitoare la necesitatea de a cunoaște nemijlocit pulsația epocii.*

Referindu-se, cu alt prilej, la sarcinile presei de partid în opera de educare a maselor, V. I. Lenin face cîteva aprecieri, valabile și pentru literatură, în legătură cu oglindirea cotidianului socialist („aspectele de toate zilele dinăuntrul fabricii, dinăuntrul satului, dinăuntrul regimentului, unde se zidește cel mai mult nou, unde e nevoie de cît mai multă atenție, publicitate, critică publică, combatere a tot ce nu e bun, de îndemn de a învăța din ceea ce este bun"). *Publicistica, (și pe urmele ei, literatura), îndeamnă Lenin, trebuie să se orienteze către astfel de aspecte, aparent mărunte, fără însemnătate, dar care se închid, ca și boaba de rouă, ciocnirile și prefacerile cosmosului social.* „Mai puțină trăncăneală politică, *conchide Lenin.* — Mai puține raționamente intelectuale. Mai aproape de viață. Mai multă atenție pentru *noul* pe care masa muncitorească și țărănească îl zidește *în fapt* în munca ei de toate zilele. Mai multă *verificare pentru a vedea* în ce măsură acest nou este *comunist*".

Observațiile lui Lenin și-au păstrat și astăzi aceeași ascuțime. Ultimele cuvinte ale articolului par a se adresa și criticii literare care are, între altele, menirea de a confrunta imaginea literară cu datele realității, adică între ceea ce s-a străduit să reflecte scriitorul și ceea ce oferă, în complexitatea ei, viața. Dacă ne referim, de pildă, la o parte a literaturii despre sat și o supunem verificării de care amintea Lenin, un lucru pare izbitor: multe din aspectele descrise, de unii scriitori mai grăbiți, oglindesc prea puțin esența și culorile noului din viața oamenilor. Un prozator, să spunem, își îndreaptă atenția către situațiile hilare sau către tipurile pitorești, din tot ceea ce se petrece în lumea febrilă a satului, el nu observă decît puerile supărări între bătrîni, stînjeniți în dragostea lor exagerată pentru animalele gospodăriei, sau atașamentul unei îngrijitoare pentru rasa de galinacee a fermei; observațiile sale vor fi limitate, povestirile (scrise chiar cu o cerneală parfumată, cu pasiune „calofilă", cum o numea Camil Petrescu, adversarul ei cel mai hotărît!) nu vor dezvălui conflicte pe care să le fi declanșat unul sau altul dintre elementele revoluției. În acest caz (și o seamă de povestiri apărute în vremea din urmă îl verifică) impresia de convenționalism, de anacronic, este stăruitoare.

Cunoașterii artistice i se asociază, așa dar, potrivit concepției leniniste, pasiunea pentru nou, perspectiva socială, capacitatea de a depista, în configurația epocii, forțele care împing înainte societatea, care poartă cu sine noul.

Lenin aprecia, de pildă, poezia lui Bednîi pentru că sugera avîntul revoluționar al maselor, considera romanul lui Barbusse: Focul *o carte prețioasă pentru că reflectă, la un mod artistic superior, creșterea conștiinței revoluționare, în epoca de prăbușire a capitalismului. Romanul urmărește, spunea Lenin,* „evoluția filistinului (...) care, cînd a plecat la război, era un mic-burghez, un filistin, un cetățean foarte pașnic, foarte așezat și temător de legi". *Mama lui Gorki o considera o carte* foarte actuală *și semnala scriitorului răsunetul ei în rîndurile revoluționarilor din Rusia.*

Curentele moderniste, fără nici o legătură cu viața poporului, nu intrau în preferințele lui Vladimir Ilici. El nu se sfia să se declare un iubitor al scriitorilor clasici, accesibili, măreți în simplitatea lor și îndemna pe scriitorii revoluționari să continuie această tradiție a scrisului, ducînd mai departe experiența înaintașilor. Lenin destina literaturii un scop social deosebit: acela de a uni sentimentele, *gîndirea și voința maselor, de a trezi și de a educa gustul lor artistic. Pentru a atinge acest scop, ea trebuie să fie oglinda prefacerilor sociale, să-și tragă sevele ei din solul fertil al vieții poporului.*

Concepția leninistă despre legătura indisolubilă dintre literatură și viața maselor a devenit și pentru scriitorul romîn, angajat într-un vast proces de construcție socială, o călăuză, un principiu de orientare în artă. „Scriitorii noștri cei mai buni — *observa tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntarea rostită la Conferința pe țară a scriitorilor* — își datorează succesele străduinței de a cunoaște mai bine realitatea, de a pătrunde mai adînc în viața interioară a oamenilor muncii, constructorii societății socialiste"...

Eugen SIMION

VENIȚI, VENIȚI!

În Țara Maramureșului, umblăm printre căciulile țuguiate ale piscurilor care înțeapă cerul. Sîntem îmbrăcați în haine de miner. Lampa cu flacără de carbid mi se clatină în mînă, mă împiedic mereu suind neîndemînatic prin aceste locuri de o mare frumusețe încremenită. Intrăm în mină, urcînd spre cerul curbat, albastru și alb de deasupra noastră, fugind aproape, în șir cîte unul, pe marginea abruptă a muntelui. Jos, foarte jos, cîntă un rîu subțire și în jurul lui sînt așezate conurile albe ale munților; totul e atît de regulat, geometric și neașteptat, încît am impresia unei machete. Alerg în urma prietenilor mei și a maistrului miner care ne conduce și adeseori, întorcînd capul să văd ce am în jur, piciorul îmi alunecă alături de cărare, atras de stratul gros de zăpadă, înclinat amețitor în jos. Întorc mereu capul în urmă, cu o insistență absurdă, spre munții rotunzi din jur, așa cum în copilărie încercam să-mi surprind profilul într-o singură oglindă.

Baia Mare mai are încă o gară mică, măruntă, de lemn. Peronul, scund ca o tindă, e susținut de cîțiva stîlpi subțiri de brad, fragili ca niște bețe de chibrit. Ocolim prudenți acești stîlpi și umblăm cu atenție în jurul acestei gări, neînsemnate și surizătoare ca o jucărie. Mi se pare mereu, fără nici un motiv, că întreaga clădire stă strîmb și-mi vine să scot mîna din buzunar și s-o îndrept. Pentru că nu pot face acest lucru și mărunta gară de lemn continuă să stea strîmb, încep să rîd și bănuiesc că totul e o farsă. Într-adevăr, e o farsă. Peste cîteva zeci de metri ne găsim între clădiri ce amintesc Piața Palatului din București. Sînt uimit, stupefiat aproape, îmi vine să alerg înapoi spre mica gară, s-o ating, să-i pipăi pereții fragili și neverosimili, să trec aplecîndu-mă prin peroanele și sălițele ei scunde, printre pereții înguști, să trăiesc realitatea aceea care a încetat să mai existe. În timpul cît am stat la Baia Mare, am trecut de cîteva ori pe lîngă vechea gară, cu singurul regret de a fi pierdut deprinderea jocului. Era ceva trist în stîngăcia acoperișului ei. Stîlpii peronului sînt atît de inutili și fac cu cerul și cu pămîntul unghiuri atît de ascuțite și de comice, încît am fost o clipă deprimat. Ce jucărie veche și inutilă!

De aici de sus, dintre munți, nu se mai zărește Baia Mare. În drum, am întîlnit o femeie voinică cărînd doi saci cu pîine undeva. Sîntem grăbiți, vrem să trecem, dar nu reușim. Femeia e atît de înaltă, sacii atît de rotunzi încît îmi acoperă jumătate de orizont. Pînă sus, la gura minei, pășim în spatele ei, legănînd în mîini flăcările galbene, anemice, ale lămpilor de carbid.

Am ajuns la „orizontul lui Matei" o galerie întunecată, îngustă, care se adîncește în munte. De sus picură apa, umblăm cu greutate, aplecați, pășind peste traversele liniei înguste, bănuite abia prin băltoacele cu apă tulbure. După cîteva sute de metri ne îndreptăm însă de spate. Galeria se lărgește, terenul e uscat. Flăcările noastre de carbid se mișcă pe pereții și pe salopetele celor din față. Ne amintim de Lupeni, de Petrila, de acele palate subterane cu pereții drepți, cimentați, spălați de lumina albă. Cine lucrează aci, în aceste galerii întortochiate, înguste, săpate în stîncă, vechi de două mii de ani, din care se prelinge apa tăcută, pe pereți, împietrită cîteodată sub acele neașteptate și vesele „flori de mină"? Înainte de a fi văzut oamenii acestei mine, buzele ni s-au strîns și ochii au devenit gravi și solemni în fața măreției pe care o are aici, în muntele de stîncă, încordarea, efortul, munca omenească.

•

Un vestit „băeș" al minei „Drapelul Roșu-Herja-Fernezen" este șeful de brigadă Sighiartău Florian. Există patru frați cu numele de Sighiartău constituind împreună o exemplară familie comunistă. (Al cincilea, cel mai mare, a căzut în ultimul război):

Sighiartău Ion — președintele comitetului sindical al minei. Fost miner, șef de brigadă.

Sighiartău Petru — președintele consiliului local al sindicatului Baia Mare. Fost miner, șef de brigadă.

Sighiartău Florian — șef de brigadă, decorat cu Ordinul Muncii cl. II. Propus din nou pentru decorare. Toți trei sînt membri de partid.

— Vă întîlniți des? îl întreb pe Florian, un om semeț, dar blînd totodată, privindu-i fața frumoasă, energică, mînjită de lut.

— Da, cum să nu — îmi răspunde — chiar mîine, în Baie, (Baia Mare) la adunarea de partid.

Sighiartău Florian îmi vorbește blînd, zîmbind adeseori, ca să îndulcească, cred eu, profilul său aspru și mîndru de stăpîn al acestor locuri.

Sora, cea mai mică între ei, este căsătorită cu Mateiaș Vasile, miner, șef de brigadă. Chiar și soția lui Florian a fost mineriță, vagonetară, timp de trei ani. Acum femeile nu mai lucrează în mină și Florian ne povestește rîzînd, nouă și întregii sale brigăzi abia ieșite din șut, de conflictele pe care le are cu nevastă-sa care nu vrea să renunțe la mină.

— Ai, ce heredie mi-o făcut numa' zilele trecute! — spune Florian și zîmbește oamenilor săi, care îl ascultă cu o atenție și un respect grozav, stînd așezați pe bănci de lemn și ghemuiți jos, lîngă peretele galeriei.

Zîmbetul lui Florian — un bărbat deosebit de frumos — se izbește de fețele oamenilor săi și în acea clipă am senzația unei pînze flamande, a unei lumini dulci ca mierea, curgînd în linii drepte, aparent țepene, pe un fond obscur.

De la Florian aflăm multe lucruri. Cînd ieșim din mină, el ne arată munții și ne cheamă să revenim la vară. Anul trecut a fost plecat la Soci (U.R.S.S.) pe timp de o lună de zile, cu o delegație de 50 de muncitori, dar anul acesta își va petrece concediul între munții pe care îi stăpînește și ne cheamă să revenim.

— Om lua cu noi carne, băutură de 70—80 de grade — ne spune — și-om mere la izvoare, pe Igniș. Ai! ce mîndre locuri sînt aici vara! Veniți! — ne spune — și noi zîmbim privind conurile uriașe, albe, din jur. Veniți! — repetă vocea bărbatului mîndru, cu fruntea înaltă, netedă și cu nasul nobil, acvilin.

Încremenită frumusețe, țară a Maramureșului, bogată, nemaipomenit de bogată țară. Ce oameni mîndri și frumoși urcă și coboară munții tăi!

Încercuim din nou muntele, pipăind cu piciorul strîmta cărare și alături, cînd pe umărul stîng, cînd pe cel drept, îmi sună mereu glasul blînd și aspru, grav și copilăresc al lui Florian.

Da, va trebui neapărat să revenim!

Nicolae BREBAN

În turnul de răcire

ȘTEFAN IUREȘ

Orizontul

LA REȘIȚA —
ÎN FAȚA UNEI LINII AUTOMATE

Din totdeauna, parcă, ai strămutat cu mușchii
surpatul munte negru și l-ai purtat pe roți.
Amarul trudei tale te osîndea să nu știi
nici cine ești de fapt, nici cîte poți.

Întreaga ta făptură proptită curb și silnic
trecea treptat căldura-i în fierul dușmănos,
o pasăre gingașă murea în tine zilnic
de jale măcinată pîn-la os.
Pierdeai imenși luceferi, striviți pe două șine,
blestem al istovirii ce triumfa încet
în tragica sforțare de-a-ndepărta de tine
un orizont de cocs. Un vagonet.
Ți-au fost jertfite alte mișcări — ale gîndirii,
vibrații mai înalte și încordări mai lungi,
cum dincolo de ghimpii ce-i poartă trandafirii
nu ți s-ar fi dat voie să ajungi.
Și în neștire timpul trecea asupră-ți valul
sub care, tristă floare și rea, de mucegai,
creștea într-una spaima că lași flămînd furnalul —
balaurul pe care îl hrăneai.
Infernul păstra însă o mai tîrzie oră
cînd te simțeai un bulgăr de cocs, cu pori enormi,
dar mulțumit că-n vreme ce monstrul te devoră
în fine dormi, cazi în abis și dormi.

Acest calvar îți trece încet pe dinainte
ca firul unei ape ce-ar fi spălat cărbuni,
ca banda transportoare la care iei aminte —
și astfel amintirile-ți răzbuni.

Stîrnind după voință alunecarea rece
azi ești îmblînzitorul gigantului phyton,
ești nervul forței care pe-a omului o-ntrece,
ești magul apăsării pe buton.
Robi de metal ascultă supuși a ta poruncă,
rostogoliți cilindri duc grelele poveri,
și-un arc, al cugetării, spre vaste bolți aruncă
săgețile tocite pînă ieri.
Descoperirea lumii vreo carte o începe
cămările din suflet umplîndu-le de rod,
cînd peste oceane și munți, păduri și stepe
își arcuiește străveziul pod.
Sorbind avid lumina curînd o și împrăștii;
deodată se desface corola unui har,
scînteietorul spirit a spart rigoarea măștii
pe chipul unui fost vagonetar.

Toți martorii acestei grăbite evoluții
c-o bucurie simplă recolta ți-o primesc.
Așa se țese faima la care poate nu ții
dar care te înconjură firesc.

Acum, cînd angrenajul mecanic deplasează
fără de greș telnul de cocs înspre furnal
și-ntreaga-ți energie, acum idei și raze,
se varsă-n circuitul social,
urci liniștit o treaptă mai naltă, cea de-a treia,
a libertății tale în optsprezece ani.
Sub prima zac cătușe, sub cea de-a doua — cheia
lui Auschnitt, de la casa lui de bani.
După domnia ciumei și-a cecului, învinse,
îngropi și chinul ultim, efortul aspru, brut,
și strîngi întreg văzduhul sub aripile-ntinse.
Un zbor cum încă nu s-a mai văzut.

Fii fericit — și veacuri să preamărească slava
Desprinderii treptate din vechi încătușări.
Urmașilor tăi mîndri le va cînta Bîrzava
Plecarea ta spre comuniste zări.

ianuarie—februarie 1962

500 DE ZILE — ȘI ÎNCĂ UNA DE PRIMĂVARĂ

Filmul reportajului de față se desfășoară invers, pe drumul calității, de la produsul finit la materia primă.

5

Încăpere cu pereți de sticlă. Curățenia de-aici, ordinea desăvîrșită se dovedesc a fi rodul prezenței unui om între două vîrste, uscățiv, cu gesturi de ceasornicar. Sîntem cercetați cu ochi pătrunzător — de vrednic controlor de calitate. Aici, între pereții aceștia străvezii, se cultivă o prețioasă plantă a economiei noastre naționale. Creșterea ei cere atenție, pricepere, abnegație.

Ne aflăm acum, primăvara, în „sera calității" a întreprinderii Metalurgice *Dealul Spirei* din București. Este, de fapt, biroul controlului tehnic de calitate. Întrebarea sună deci cît se poate de firesc:

— Vorbiți-ne despre echipa căreia nu i-ați mai respins nici un produs de...

— ...de 500 de zile! ni se răspunde și privirea controlorului își pierde ceva din severitatea obișnuită. De 500 de zile, n-am mai respins echipei lui Ion Alexandru nici un produs.

— Am dori să însoțim un asemenea produs perfect, pe drumul străbătut din magazia de materii prime pînă aici. Dar pentru că am început cu controlul calității...

— Să desfășurăm invers filmul

FILM-REPORTAJ

procesului nostru de producție, ne sugerează controlorul tehnic Dumitru Lanovoi. Întîi să verificăm împreună un ventilator pneumofil. E tipul de ventilator destinat țesătoriilor. Rostul lui e să primenească aerul în ateliere, să absoarbă orice scamă, pentru ca în plămînii muncitorului să nu pătrundă decît aer curat, aș zice... aer de primăvară.

Sublimează ultimele cuvinte printr-o tinerească strîngere de pleoape.

•

Plan general: cer senin, curte spațioasă, [illegible], expoziție de produse industriale din care nu lipsesc ventilatoarele de mare presiune, mașini de stropit viile, ventilatoare pneumofile...

Însoțitorul nostru își netezește halatul, gata parcă să urce la catedră. Poate că și „registrul de măsurători pe repere" îi dă acest aer de pedagog sever.

— Iată și „pneumofilul"! Pare simplu, nu? O carcasă metalică de circa jumătate metru înălțime, un rotor ca o morișcă de vînt din copilărie, totul acoperit cu un strat de vopsea cenușie... Dar nici nu bănuiți cîtă bătaie de cap îți dă un asemenea produs *simplu*, ca să funcționeze ireproșabil, cu o precizie de ceasornic, care să nu îngăduie nici unei scame, *nici uneia*, să pătrundă în plămînii textilistului.

Vîră un tub metalic, nichelat, în „tronsonul" pentru probe. Degetele sale, de o finețe binevenită, atașează motorului un ampermetru, iar ochii încep să oscileze între tub și ampermetru. Notații febrile. Alte cifre de control se înșiruie alături de cele vechi, în coloanele registrului. Coperțile închise cu zgomot înseamnă: „Presiunea — bună, debitul — bun, consumul de curent — reglementar, mersul — liniștit, fără trepidații, motorul — perfect. Deci..."

— Totul e-n regulă! De 500 de zile — și încă una, de primăvară, totul e în regulă în echipa lui Ion Alexandru.

4

Prim plan: un tip nordic, de fapt brăilean de origină. E Gheorghe Raibăr, sudorul echipei. A făcut armata la marină, așa că nu-i de mirare că-i atît de înalt (apa-i de vină!)... Ca iubitor de carte și natură, citește mult seara și își prinde, întotdeauna, la clapa buzunarului de sus al salopetei, o floare. Acum are un ghiocel. În plus, e pasionat de tehnică: visează sateliți, rachete, zboruri interplanetare. Pînă una alta, se mulțumește cu un televizor pe care singur l-a pus în funcțiune și strînge bani la C.E.C. pentru un magnetofon și un frigider. Fără îndoială: „Magnetofonul pentru mine, îndrăgesc muzica; frigiderul pentru nevastă-mea!" Utemist „bătrîn", din 1948...

•

Panoramic lung: atelierul de lăcătușerie. Pocnete asurzitoare te fac să înțelegi mai bine pasiunea lui Gheorghe Raibăr pentru muzică: desigur că-l și liniștește, după lucru, auzul. Îl găsim la asamblare „Ultima etapă" înaintea predării la control. Sudează tocmai carcasa unui ventilator. În mîna lui, aparatul de sudură se mișcă inspirat, ca o baghetă dirijorală. Înfrigurarea mîinii e aceeași cu a ochilor — și asta o înțelegi abia cînd își ridică pe frunte ochelarii de sudor.

— Care este contribuția dumitale, tovarășe Raibăr, la calitatea ventilatorului pe care îl asamblezi acum, sub ochii noștri?

— Execut o sudură uniformă, fără nici o întrerupere. Sudura dată mai subțire, fără grosime și continuitate, nu-i gravă la început. Dar cu timpul, după funcționare, dacă se nimerește să fie într-un loc mai însemnat, crapă. Iar părțile asamblate fie că se desfac, fie că ventilatorul începe să răsufle pe toate părțile, nu mai absoarbe scamele pe tubulatură, ci prin găuri, astfel încît debitul său scade simțitor...

Gheorghe Raibăr își lasă din nou ochelarii și o ploaie de scîntei împroașcă metalul; minuscul foc de artificii în uriașa hală. La fel se întîmplă de 500 de zile — și încă una.

3

Prim plan: un bărbat nu prea înalt, vînjos, cu fața imobilă, tipul soțului cumsecade, capabil să fie tot atît de atent cu nevasta și cu cei doi copii ai săi, Vasile și Gheorghe, cum e cu „băieții" din echipă. Nu țipă „la om", nu-și iese din sărite. Conduce, tocmai prin calmul sigur care-l caracterizează, prin admirabila stăpînire a meșteșugului. Îi place să rîdă, iubește comediile — fie pe ecran, fie pe scenă — dar nu are întotdeauna chef să rîdă, pentru că griji sînt destule în echipă. Acesta e Ion Alexandru, membru în biroul organizației de partid și șef al echipei.

Ca să dăm de șeful echipei mergem la mașina „de ronțăit".

— În afara muncii de coordonare, tovarășe Ion Alexandru, cu ce te ocupi?

„Șeful" saltă pe vîrfuri, ca și cînd ar dori să fie mai înalt.

— De obicei lucrăm toți la toate operațiunile. Acum însă eu lucrez la „gura" ventilatorului. Nu, nu, să n-aveți impresia că sînt un fel de... dentist. E vorba despre altceva. Și înainte făceam operația asta tot la mașina de ronțăit. Vedeți: e ca o mașină de cusut care are, în loc de ac, un cuțit. Cuțitul taie după semnul trasat. Tu conduci placa din mînă. Dar mîna, oricît ar fi de obișnuită, n-are destulă precizie. Și placa, dacă nu iese absolut exactă, trebuie să mai suporte apoi o operație în plus: pilitul. Deci: manoperă, timp... Ce-am născocit? „Oul lui Columb": un dispozitiv care se atașează la mașină, un simplu știft care marchează cu precizie milimetrică centrul plăcii. Fixat în știft, peretele carcasei poate fi condus acum și cu ochii închiși, tot iese exact, rotund.

— A cui a fost ideea?

— Păi... a mea.

— Dată ca inovație?

— Nu, nici măcar. Puteam... Dar am socotit-o de prea mică importanță, ca să obțin o recompensă. Important e că ne facem treaba cu ea — și încă bine!

Își reia lucrul. Nu pierde nici o clipă. E prins într-o bătălie pe care o duce, împreună cu tovarășii săi, de 500 de zile — și încă una...

2

Prim plan: Ilie Nicolae e dintre mezinii echipei. Sfios ca un adolescent și harnic... ca un lăcătuș. Cînd lasă bărbia în piept, oarecum intimidat de creionul care gonește pe hîrtie, încercînd să-i schițeze sumar înfățișarea, nasul i se lungește de parcă omul acesta ar avea un centru vertical al emoției. E „jurnalul model" în atelier. Umblă îmbrăcat „la patru ace". Dacă și locul său de muncă n-ar fi pus la punct, poate că ceilalți l-ar privi pieziș. Dar așa, pe bună dreptate, îl admiră: „Băiat de gust, Ilie al nostru!" Și-a pregătit pentru primăvară un costum bej, nepurtat încă. În schimb își poartă pretutindeni „C.Z.-"ul nou, de 125 cmc.

•

Același atelier de lăcătușerie. Același vacarm. La masa de trasat e Ilie Nicolae. Fiecare tipar e la locul lui. Și oricît de iute ar dori să lucreze, nu apucă alt tipar pînă nu-l pune la loc pe cel folosit. Pînă și tiparele — peste douăzeci de repere — sînt dispuse (oare întîmplător?) într-o asemenea ordine, încît alcătuiesc un plăcut joc de linii și unghiuri. „Băiat de gust, Ilie al nostru!"

— Operația pe care o fac eu, trasajul, urmează unui așa-zis „plan de debitare la economii". Încurcat? Asta înseamnă că nu trebuie să cheltuim fără rost nici un centimetru pătrat de material. Vedeți dumneavoastră, chiar dacă e indicat altfel, noi constatăm că se pot obține economii la trasaj și cerem schimbarea indicațiilor. Cu alte cuvinte, ne batem pentru ca lucrul nostru de calitate să aducă și economii. Nici nu există una fără alta. De aceea s-a și înființat, la indicația organizației de partid, un curs de citit desenele tehnice. Urmează să ia ființă și alte cursuri, pe specialități. Calificarea e calea sigură pe care ajungem la calitate și economii. Atît!

„Atît"! De 500 de zile — și încă una, *atît...*

1

Prim plan: tip de sportiv. Numele: Nicolae Pană. Deși „pană", n-are nimic cu boxul. Abia a venit în întreprindere și se și interesează ce-i cu echipa de... fotbal (firește, fotbalul!). Bate mingea de cînd se știe. Acum, odată cu noul sezon, reîncepe antrenamentul la gazon. Altminteri, într-un fel, și munca lui e... antrenament. Își face treaba și-i încruntat. Ține cu „Metalul-Tîrgoviște", deși zice: „E favoritul 13!". Ce să-i faci? S-a născut la Tîrgoviște. Așadar, patriotism local. Ceea ce nu se poate spune cînd vine vorba despre munca sa.

•

Iată și materia primă: tabla!

Aici, ciocanul izbește pereții viitorului ventilator, iar Nicolae Pană capătă înfățișarea unui atlet pus pe doborîrea unui record mondial.

— Asta-i „șpanoitul!" Pentru tablă bătaia e într-adevăr ruptă din rai. Dacă n-o bați cum se cuvine, e jale după aceea. Așa însă, tabla se încordează, capătă putere. Este, dacă vreți, ca la antrenament. Îi sporesc „mușchii". Tabla șpanoită cu atenție nu mai are vibrații la funcționare, și-apoi e plăcută la privit...

Șoptește, conspirativ:

— Cine nu șpanoiește ca lumea, își găsește beleaua cu Ilie Nicolae. Băiat de gust, Ilie al nostru!

Reia firul discuției:

— Cînd ventilatorului îi vibrează un perete, înseamnă că o să funcționeze prost. I se pot slăbi șuruburile la bază, ori cine știe ce alte neajunsuri... Credeți-mă, rostul șpanoitului trage ceva în balanță!

Vă credem, tovarăși din echipa lui Ion Alexandru!

Căci de 500 de zile — și încă una, de primăvară...

Mihai STOIAN

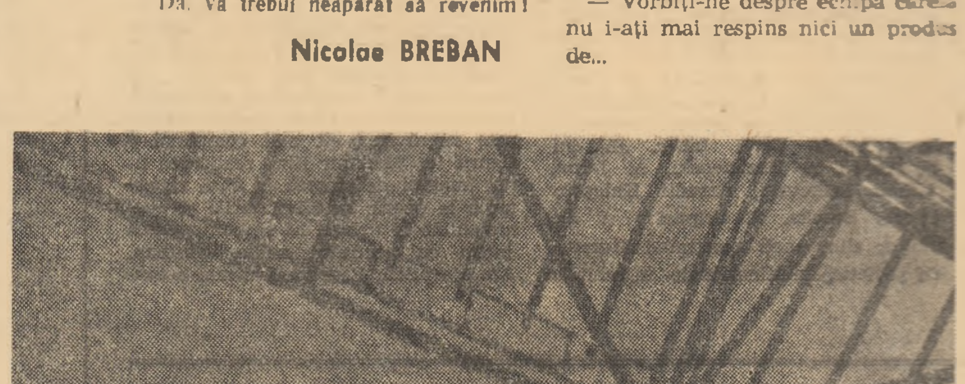

Construcții la Reșița — Foto: EDMUND HÖFER

ÎNCERCARE

Formez 09. „Alo! Cer o convorbire telefonică. Vă rog să notați!" Dau numele și adresa pe care, chiar din singurul drum pe-acolo, mi-a fost ușor s-o rețin. Cel chemat locuiește în curtea poștei. — Cum se simt la țară? — Soția lui a lucrat înainte la noi — îmi spune cineva de la centrala telefonică și vocea rece și repezită de obicei, capătă dintr-o dată culoare și căldură.

Așteptînd legătura, ne gîndim la ei, — și eu și 09. Pe soția celui chemat n-o cunosc personal. Dar am fost în locuința lor. Plecasem cu bărbatul la dig. Pantofii mi s-au înfundat în noroi și milostivindu-se de mine, s-a întors cu mine să schimb încălțămintea udă cu cizmele lui de cauciuc. Se grăbea. N-am apucat să-i văd bine interiorul. Am alergat înapoi spre digul unde, vuind, curgea rîul.

Cu o zi înainte sosisem la Crasna. Un loc unde se ajunge greu, ca pe o insulă. Așa mă speriau cunoscuții, înainte de plecare. În puternica lumină a soarelui de sfîrșit de martie, vîrfurile înzăpezite ale Meseșului păreau niște ziduri de cetate, imaculat strălucitoare. Jos, sub ziduri, apele sunau, se-mpleticeau, ca să se despartă apoi, vuind, în toate direcțiile. Mai jos, începea covorul țesut din culorile livezilor, ale viilor și ale cîmpiei. Lumea aceea cu miros de salcîm, fructe, lapte și fîn, e așezată la poalele Meseșului.

La Crasna, stația de autobuz este în fața sediului gospodăriei colective. Am sosit în comuna-„insulă", tocmai cînd un grup de tineri colectiviști urca în autobuz. Plecau pentru cinci zile la București într-o excursie organizată de U.T.M. Cineva dintre cei care-i conduceau, le-a strigat în glumă: „Ați luat o piatră în gură? Că altfel nu vă lasă-n oraș!" Pe o fată de 17 ani, care lucrează la bucătăria grădiniței de copii, o conducea o femeie mai în vîrstă. Se învîrtea în jurul fetei, îi aranja rochia, o mîngîia pe păr și-i tot șoptea ceva la ureche, de parcă fata s-ar fi dus la logodnicul ei. „Mătușico, ai fost vreodată într-o călătorie mai lungă?" — o întreb eu. Îmi răspunde rizînd: „La piață, cu ouăle. Mai departe de Zalău n-am ajuns". Autobuzul a pornit. Mîini arse de soare, mîini de culoarea pămîntului, cu degete groase, făceau semne în urmă-i. Oamenii veniți din atelierele de fierărie și tîmplărie, din sere, își luau rămas bun de la tinerii lor călători prin țară. Mătușica își șterge ochii înlăcrimați de bucurie și emoție.

La sediul gospodăriei nu găsim pe nimeni și pornim prin sat. Admirăm ulițele drepte, casele frumoase și curate, zidurile roșii de cărămidă, ale căminului cultural în construcție, spitalul cu 90 de paturi, femeile respirînd sănătate, în portul lor colorat, și bărbații cu trăsături marcante, înalți și zvelți, aducînd a „cazaci". Vin în grupuri la dispensarul comunei pentru vaccinare. Brațele vinjoase cu mînecile suflecate se îmblînzesc sub acul seringii. Satul întreg trece, descoperindu-se, prin fața doctoriței. Pentru mine, această defilare, are o profundă semnificație: satul nou își ridică pălăria în fața științei. În sfîrșit, îl găsim și pe noul locuitor al Crasnei, pentru care am trecut Meseșul. Vine în sediu pe la prînz. Îl privim curioși. E un bărbat tînăr, înalt, mlădiu, cu trăsături plăcute, cu păr bogat și privire serioasă. Haina, udă la poale, îi atinge cizmele. Împreună cu Szijgjártó Dénes vicepreședintele — președintele e la școală — vine de la cîmp, unde a însemnat locurile pentru șanțurile de scurgere.

— De cînd s-a dus zăpada, norma mea zilnică e de 18 kilometri. Arma inginerului agronom e în primul rînd, cunoașterea terenului — ne spune el.

Discuția continuă în trei. Szijgjártó vorbește încet, apăsat:

— Comuna e mare. Mai mult de o mie de familii, cinci mii de suflete. La noi, abia dacă ar ajunge un hectar la o familie. Mai demult, oamenii făceau ce puteau. Munceau pînă la orbire, că sînt foarte harnici, dar mai trebuiau să facă și-un pic de negustorie, ca să le lasă pîinea. Se „cărtau" la tîrg cu zarzavat și fructe.

— Ne trebuie o agricultură intensă — zice inginerul. O să mărim ferma de vaci și cu îngrășămintele naturale o să ajutăm pămîntul să producă mai mult. O să redobîndim terenurile sărăcite, coastele de deal mincate de ape. Vom planta viță de vie în terase, vom planta livezi. O să prindem apele Crasnei ca să ne ude grădinile de zarzavat. Facem fermă de păsări. La anul, trimitem pe piață 15.000 de pui. Vrem să ajungem în cîțiva ani printre cele mai bune gospodării din raion. Oamenii pe-aici sînt plini de inimă și sar și în foc dacă văd că munca lor dă rezultate. M-au primit cu dragoste, deși la început nu prea aveau mare încredere în cunoștințele mele de inginer. În cîteva luni însă, am învățat multe unii de la alții. Eu am învățat că în orice problemă trebuie să țin seama de părerea oamenilor și de experiența lor. Din agrotehnică însă n-am lăsat nimic deoparte și atunci cînd s-a dovedit că am avut dreptate, ne-am apropiat și mai mult.

Din toată ființa lui se răspîndește hotărîre, voință, și din vorbele lui o mare convingere. Nu văd la el nesiguranța novicelui. Dar nici înflăcărarea exagerată, nici văicăreala din pricina greutăților. Aflu că a fost ales secretar al organizației U.T.M. din comună. Îmi spune că unui agronom îi cade în sarcină și creșterea oamenilor. Împreună cu soția, care e învățătoare la școala din sat, s-au încadrat în munca culturală. La căminul cultural au pus în scenă piesa lui Sütö András: „Dragoste nu te grăbi". Fără muncă obștească nu-și poate închipui viața. Înainte de facultate, încă din producție, s-a ocupat de asta. Căci a fost tipograf. Mașinist la tipografia din Cluj. După terminarea liceului seral a devenit frunțaș. Un an întreg și-a îndeplinit norma cu 170%. Chemat într-o zi la cadre, a fost întrebat dacă n-ar vrea să-și continue studiile. Au vrut să-l trimită la politehnică, să lasă inginer mecanic. Dar la facultatea muncitorească s-a îndrăgostit de botanică. S-a luptat să fie trimis la Institutul de agronomie din Cluj. A terminat printre primii și Institutul a vrut să-l rețină pentru muncă științifică.

— Locul agronomului e la țară, adevărata învățătură acolo începe pentru el. Am renunțat la propunerea ce mi s-a făcut și, după ce am primit numirea, împreună cu soția, am renunțat la buletinul de Cluj și-am venit la Crasna.

Ne întoarcem la problemele gospodăriei. La Crasna, — spune Szijgártó, vicepreședintele, — nu trebuie să te rogi să vină copiii și ploaia. Și acum stă apa cu grămada pe cîmp.

— Oamenii, spune inginerul, arau dealul pe lungimea lui, de sus în jos. Ploaia alerga pe brazde în jos, spăla sămînța și în vale se aduna în băltoace. La arat, nu lăsau să pătrundă fierul plugului mai mult de 10—14 cm. Le-am spus că nu mai merge așa. La început s-au încăpățînat, zile întregi ne-am clorovăit. În asemenea cazuri știința singură nu ajută. A trebuit multă răbdare și atenție. A trebuit să-l ascult, să cîntăresc argumentele, a trebuit să explic, să ies cu el la cîmp, să lupt și să mă țin tare pe poziție. Conducerea gospodăriei m-a ajutat mult, m-a înțeles. Fără ajutorul lor puteam să-mi agăț știința în cui. În februarie am propus aratul „în ferestre".

Era o vreme frumoasă, uscată, neobișnuit de caldă. Am spus: hai să vindem pielea ursului din pădure, să arăm de parcă ar fi într-adevăr primăvară. O oră-două pe zi, cînd și unde se poate. S-au înduplecat, dar rămîneau neîncrezători. Pămîntul însă a primit cu prietenie plugul. Aratul mergea mai bine decît în toamnă. Apoi, în fiecare săptămînă, cînd ici, cînd colo, apăreau plugurile. În martie a căzut zăpada, cîmpul nostru a primit-o cu ferestre deschise. Am arat dar pămîntul și acum glia afînată suge adînc apa dătătoare de viață. Un succes din ăsta e mai convingător decît o sută de argumente științifice. La început trebuia să alerg eu după brigadieri și după șefii de echipe, acum umblă ei după mine. Într-un rînd l-am criticat pe șeful de echipă Kiss Miklos, că n-a făcut bine gropile de siloz. — De ce mă siciie? — s-a plîns el la conducere. Peste o lună, sînt chemat la sediu. Mă duc și dau de Kiss Miklos. Zice: „Am venit pentru gropile alea, dacă nu vă supără, tov. inginer. Faceți-ne, așa, o schiță".

După amiază am vizitat grajdurile. Cărțe pline cu gunoi mergeau pe cîmpul de porumb, de unde se vor scoate 5000 kg la hectar. În șopron, uneltele și semănătoarea stăteau gata pregătite. În sere așteptau mutarea sub cerul liber, răsadurile.

Spre seară ne-am despărțit. Inginerul era chemat la o ședință de partid, unde se discutau pregătirile în vederea semănatului. Nu ne-am mai văzut pînă a doua zi. Dimineața a venit la sediu cu ochii cercănați și trăsăturile obosite.

— Ce s-a întîmplat? — l-am întrebat speriat.

— Azi noapte au crescut apele Crasnei.

În ajun, după terminarea ședinței de partid, cam pe la ora 11 din noapte, se ducea spre casă. Trecînd peste pod, i s-a părut ciudat zgomotul puternic al apei. S-a întors din drum. Apa lovea neîncetat și cu înverșunare în dig.

A controlat digul, apoi a poruncit paznicului să-l anunțe imediat dacă se-ntîmplă ceva. A ajuns acasă în zori, ud leoarcă.

Pînă dimineața, apele Crasnei au tot crescut. A trimis după brigadieri, după șefii de echipe să cheme oamenii la dig. A venit și președintele statului și am pornit cu toții într-acolo. Atunci s-a întîmplat să-mi schimb încălțămintea cu cizmele de cauciuc. Cînd am ajuns la dig, Seres Mihaly și Papp Miklos intraseră de mult în apă cu oamenii din brigada lor. Apa începuse să roadă digul la o cotitură. Spărgîndu-l, s-ar fi revărsat, inundînd pămînturile și casele de la marginea satului.

Localnicii povestesc că apele Crasnei năvăleau în fiecare primăvară ca o hoardă de barbari, încît pămînturile din apropiere nu se puteau cultiva niciodată. Anul trecut, statul le-a venit în ajutor, ridicînd terenul, făcînd un dig de pămînt. Așa că, aici colectiviștii au arat pentru prima oară. Gospodăria a socotit că de-aici va ieși o parte din producția de 5.000 kg boabe porumb la hectar.

A-nceput lupta cu apa. Oamenii au bătut în rînd araci groși, din crengi de salcie, au împletit un gard, ca să oprească năvala apei.

După amiază, cînd trebuia să ne întoarcem la Cluj, oamenii se mai luptau la dig. Au reușit să evite spargerea digului, dar nimeni n-a vrut să-și părăsească postul.

A rămas și inginerul cu ei. Mi-a dat cheile locuinței să merg să mă schimb și m-a rugat să le las la sediu. După ce mi-am încălțat pantofii m-am uitat puțin prin casă. Două camere și bucătărie, frumos aranjate. Curățenia și ordinea, dovedeau mîini grijulii de femeie. Pe studio am văzut o carte deschisă; „1001 de nopți" repovestite de Eusebiu Camilar. Lîngă perete, o bibliotecă. Curios, m-am uitat peste titluri și autori. Balzac, Goethe, „Roșu și Negru" de Stendhal, Heine, Eminescu, Laxness, Brecht, Moricz Zsigmond și dintre scriitorii noștri contemporani Galan, Preda, Francisc Munteanu și Eugen Barbu. Și bineînțeles — o mulțime de cărți de specialitate. Inginerul meu obișnuiește să citească seara și nu orice.

Puri cizmele ude într-un colț al bucătăriei și părăsesc locuința plin de respect.

Ce s-o fi întîmplat la Crasna, de ieri pînă azi? A mai crescut apa? Oare mai stau oamenii și acum pe dig, luptîndu-se cu rîul, să-și apere pămînturile, pe care acum pentru prima oară le-au arat? Mă gîndesc tot timpul la asta. N-am liniște pînă nu aflu ceva. De aceea am chemat Crasna la telefon.

— Am reușit să prind Crasna — îmi spune „09". Vi-l dau pe tovarășul Uță Vasile.

— Alo, tovarășe inginer, ce mai e cu digul?

— Îl păzim zi și noapte. A mai ros apa în două locuri. Am făcut întărituri. De pe la prînz apa a-nceput să scadă. Nu mai credem că e vreun pericol. Îndată ce ne permite timpul, începem însămînțarea.

MIKO Erwin

Orizont deschis

Gîndul

Petre Vasile îmi spune, așa să știți și dumneavoastră și să întrebați și de mine, președintele gospodăriei din Talpa, cînd oți mai da p-aici prin raion. M-am născut pe ziua de două iulie, în nouă sute paispe. Tot în anu' ăla îmi murit tata, și pe urmă, de, cum o fi fost, îmi murit și mama. În anu' imediat următor. Acu, că rămăsesem așa, m-au luat de suflet niște oameni de-aici din sat, dar cînd începui să înțeleg și eu una și alta, îmi moare și tatăl vitreg. Mama de-a doilea s-a măritat cu un om care avea cinci copii. Ei erau mai mari și mă băteau toată zina. Mama dacă văzu așa, ce-și spuse: hai să-l duc pe băiat la bunici, că tot o trăi mai bine decît aici. Și m-a lăsat în grija bătrînilor.

Tot în acel an, m-au dat la școală, că împlinisem vîrsta. Iarna învățam și vara nu, că trebuia să mă duc cu vacile, desculț toată ziua, prin mărăcini, nemîncat și nengrijit, de-ți venea verba unuia — un pantofar cu ochelari care trăia pe atunci aici în sat — să te tot spinzuri. Așa, cu chin cu vai, prinxre picături, am învățat cinci clase primare, că atît se făcea atunci. După asta, n-am mai avut ce face și-am rămas la munca cîmpului.

Într-o zi, vine la mine un băiat din Alexandria și-mi pune mîna pe umeri:

— Mă, mă vezi tu? îmi zice.

— Te văd, îi spun eu.

— Mă, tu știi că ești fratele meu?

— Nu știu, îi zic. Eu nu te cunosc.

Și-așa și era. Nu-l mai văzusem niciodată.

— Păi uite-ți spusei. Acu știi?

— Acu da

— Și să știi că mai avem un frate, pe Mișu, mai mic ca mine și mai mare ca tine.

— Bine.

M-a luat și m-a băgat la liceu la Alexandria. Peste două luni, i-a venit hîrtie să plătească taxă pentru mine, 1200 de lei. El era lucrător ceasornicar și avea salar 800 de lei pe lună. N-a avut ce face bietu' frate-meu și m-a dat la meserie, la un tîmplar de mobilă de lux. Asta era adventist și sîmbăta nu lucra, în schimb duminica nu-mi dădea drumul nici un sfert de oră, să mă joc și eu cu copiii. Îi spun lui frate-meu și el îmi zice să rămîn cu el la ceasornicărie. Acolo, cocoșat toată vremea pe scaun, te uiți prin lupă, lumină slabă, leafă de mizerie, stăpînu-al dracului, ce mai, nu mi-a plăcut meseria asta și m-am întors acasă.

Am stat eu ce-am mai stat și m-a luat în armată, pe doi ani de zile. Cînd m-am liberat, mai slab și mai galben de cum plecasem, lumea din sat zice: ei, acu, dac-ai făcut și armata, acu trebuie să te-nsori. Alege-ți și tu una care ți-o plăcea. Mi-am ales una căreia tat-so, sărmanul, îi spunea mereu: — Mă, fato, ia-ți grija măritatului, că toți se duc înainte și se uită în primărie la registru agricol și cînd or vedea că n-am pămînt să-ți dau, nu mai cată la tine. M-am înțeles bine cu ea, dar după doi ani de nevoi îmi moare nevasta și mă lasă cu un copil, o fată care trăiește și-acuma și-am măritat-o nu de mult.

Nu asta vream să arăt, dar știți cum e omul, vrea să spună toate dintr-o dată, că așa e cînd te năpădește gîndul de cîte-ai trăs...

S-o încep mai dincoa' că altfel nu se mai termină. Bun...

Vasăzică p-ăl de se ținea tare, pe exploatatori, i-a apucat ploaia. Cum îi spuneam eu unuia de pe-aici: mă mîngîiași toată viața cu peria de sîrmă peste ochi și vreai să te las mereu așa? Așa credeai?

Între timp mă primise în partid, în 47, am muncit, m-am format, ce mai, am simțit și eu că trăiesc. Și-acu, să vă spun cum l-am colectivizat pe unul dintr-un sat de-alăturea, că merită, o să vedeți.

Ne ducem noi la el, și-i spunem așa așa, că e bine să te „scrii", că numa așa o să trăiești mai bine, că toți se „scriu" și că nu face să se pună de-a curmezișul. El, să n-audă! O luăm de la capăt, îi arătăm tar ce și cum. Nimic. Și el și nevastă-sa; nu și nu. Iar o luăm de la cap și-i documentăm de la A la Ze, și de la Ze la A, și pe sărite, și în toate felurile. El tace. Asta precis nu ne mai ascultă, îmi zic eu, Nevastă-sa se încontra înainte cu noi. El tace, tace și-odată o face pe tristul și-i spune nevesti-si:

— Mărie, m-auzi tu, mă tu al să mori.

S-a țicnit de-a binelea? mă întreb. Ce-o fi avînd? Da' nevastă-sa:

— Aoleu Ghiță. Și de ce mă?

— De proastă, Mărie. Păi tu nu vezi că ăștia au dreptate?

Și-au pornit să rîdă amîndoi, și s-au înscris pe loc, fără altă vorbă.

Cînd s-au unificat astea două gospodării colective „Flacăra" și „Grigore Preotesa", de-am făcut din ele una singură, „Unirea", adunarea generală m-a ales președinte. Oamenii sînt doritori de muncă și uniți. Uite, i-ați văzut și dumneavoastră în seara asta, la ședința cu brigadierii în care am stabilit unde însămînțăm mîine. La ora patru dimineața, toți au să fie prezenți și gata de muncă. A fost greu cu ploile astea, că la noi e un sol brun-roșcat de pădure, spre podzolire, arătura a fost de 33 cm., la suprafață e uscat, dar dincolo de crustă e apă. Mă duc în fiecare zi să văd terenul, să identific pantele scurse și să dau dispoziții să înceapă acolo lucrul mai întîi. Din cauza umezelii n-am putut băga tractoarele și a trebuit să însămînțăm, cu cali. Am terminat pîn-acuma cu mazărea, ovăzul, borceagul, am plantat 300 de pruni, am terminat grîpatul. Mîine ne sosesc cartofii și o să-i plantăm. O să însămînțăm 15 hectare de lucernă, în benzi, pentru lot semincer. Mi-a explicat inginerul cum e asta și mi-a spus că putem face o economie de zece kile de sămînță la hectar. Cum însămînțam noi pîn-acuma, lucerna se tot rărea, an de an.

Să vă spun și despre inginerul nostru. Dobre Dumitru. Înainte lucra la București, la sfatul popular al regiunii și-n primăvara asta a cerut să plece la țară. L-au repartizat la noi la Talpa. E de felul lui de-aici din raionul Videle și ce-mi place mie la el e că știe sufletul oamenilor și se pricepe cum să-l ia pe fiecare. Dacă unul lucrează mai așa, îi spune el ce-i spune și omul se pătrunde și nu mai face. În afară de asta, ca pregătire, e un om cum rar găsești.

Avem în gospodăria noastră și o brigadă de constructori: cărămidari, zidari, dulgheri, ți ichigii, în total 40 de oameni. Cu ei o să ridicăm anul ăsta cele două magazii a 100 de vagoane, două pătule de știuleți, sediul gospodăriei și celelalte construcții pe care le avem în plan. Avem două motoare de 4 cai putere, cu care tragem apa din Clănița, pentru grădină, avem și altul de 15 cai, la gateri cu care facem scînduri.

Ce mă doare pe mine e că n-avem un doctor veterinar aici în sat. Adică e unul care are în grijă și comuna noastră, dar dă rar pe-aici... I-am spus odată: dumneata vii, întrebi ce întrebi și pe urmă-mi spui că pierzi trenul. Acum, e drept că la noi, cum dă o ploaie, vine de se cam moaie asfaltul, dar a fost și vreme bună și eu tot nu te-am văzut, să te interesezi și dumneata mai des de sectorul nostru zootehnic... Trebuie să știți că avem 219 oi și 882 mieluțe din vara trecută; sînt ca lebedele de frumoase. Vă spun, cu posibilitățile pe care le avem și prin munca oamenilor, în scurtă vreme ajungem milionari.

Și-acuma, atît să vă mai spun.

Într-o zi, a venit vestea că s-a încheiat colectivizarea în toată țara. Atunci am gîndit eu gîndul ăsta: uite, mi-am zis, înainte vreme, mă uitam peste gard la vecin, cum își stringea pămîntul în jurul picioarelor ca pe o funie și se împiedica în el, galben la față și se împleticea și cădea. Și eu vream să sar să-l ajut, dar nu puteam că mă ținea și pe mine funia pămîntului legat. Cum mi s-a făcut în minte precis, gîndul ăsta, am simțit o amețeală ca atunci cînd visezi. Și după ce mi-a trecut amețeala, mi-am amintit că acu sîntem toți la un loc și m-am știut fericit cum nu mai fusesem niciodată. și-am simțit că tot pămîntul din țara asta i-acuma și al meu.

Cezar BALTAG

MIHU DRAGOMIR

Dacă...

Dacă, după dafina Dunării,
îi spui acelui ce te-a scos de la înec: tată,
pentru că ți-a dăruit restul zilelor tale —
cum îi vei spune-acelui ce-ți dă viață zilnic!

Dacă, pustiit de sete,
gîndești ca la un frate la săpătorul fîntînii
întîlnite în cale —
ce gînd s-așterni acelui ce-a adus în preajma ta
limpezimea vieții la izvoare!

Dacă, strîngînd mîna
acelei ce încă nu-ți spusese „te iubesc",
ai simțit, deodată, ca un mesaj tulburător,
pulsul ei geamăn cu al tău —
ce gînduri ne-ncercate să aduni
pentru acel ce te-a făcut să-auzi cum bate
multipla inimă a omenirii!

Dacă, în așteptarea unei știute fericiri de mîine,
ai fost o noapte-ntreagă cîntec —
ce cîntec poate fi-nălțat
acelui ce-a desfășurat priveliștea zilei de mîine
nu pentru tine doar, ci tuturor!

Încă nu știu cuvîntul, încă nu știu cîntecul.
Dar fiecare zi mi-e încercarea unui sunet,
pur, ca un zbor stelar, pentru partid.

Călătorie solară

Cînd putrezește foamna-n nopți și ploale
și-s rîuri negre străzile, și reci,
și, spînzurînd pe ziduri, în odaie,
par cărțile-un ciorchin de lilieci,

cînd vîntul, cîine ud, scîncește-n praguri,
și-un plumb difuz e pretutindeni domn,
și-n scorburi vechi se scurge ploaia-n faguri,
și noi dormim ca arborii-n nesomn, —

mă văd cu tine, fata mea nomadă,
pe-un drum prăfos, răscopt de-arșiți, pe cîmp,
într-o căruță de cînd ea schiloadă,
c-un covilîr de rogojină, strîmb.

Prin zumzet monocord de viespi, călușii
bat șleaul visători, de capul lor,
și-n fundul plin de boarfe al căruții
tu somnolezi pe-o pernă de ulcior.

Iar eu mă-ngîn, în ritm de gropi de cară,
cu vreun străfund de cîntec foropit,
pe cînd prin floarea-soare se strecoară
morgana verii fără de sfîrșit.

Pletoși ca buruiana beată-n soare,
cu praful aurind pe frunte-un nimb,
prin vara nesupusă-n minutare,
ne ducem din netimp spre-un alt netimp.

Și-așa, plutind prin mușețel și bozii,
mergînd spre noi, într-un amiaz etern,
noi depănăm un singur dor pe osii,
ca globu-n jurul soarelui matern.

...Și nu știu: poate-n sînge-mi mai zvîcnește
vreun neam străvechi, nomad prin necuprins, —
sau chiar Pămîntu-n mine și-amintește
de ziua cînd din Soare s-a desprins...

Presimțiri

Acolo, pe-a infinitului vale,
între brațele galaxiei, spirale,
cum sună oare versurile lor!
Ce trepte-ncearcă melodiile lor!
Ne vor orbi, ca sorii nou-născuți!
Vor trece-n noi cu nori necunoscuți!
Cuvintele vor zvîcni să se-adune
ca o noapte cu puzderii de lune!
Cum șuieră ritmurile primăverii
în armonia răsturnată, din anti-materii!

Din limba pămîntească, primul cuvînt
pe care-l vor ști ei, va fi „Pămînt",
și vor privi, negăsindu-l, în zare,
spre punctul fratern al sistemului Soare.

Și-apoi! Cum vor suna cuvintele mele,
ecouri izbite de viduri și stele!
Cine se va apleca peste marginile galaxiei,
adunînd toate cioburile poeziei,
trecîndu-le-n scris de comete
dintr-o planetă în limba altei planete!
Unde se vor privi față în față
cîntecele dintr-o viață și din altfel de viață,
vărsîndu-se unele-n altele
și reînflorind într-un singur corimb,
ca timpul în spațiu și spațiul în timp!

...Adeseori, întregul Univers
îmi pare presimțirea foșnită-a unui vers,
și-aud, la răscrucea nopților mari,
omenirile căutîndu-se prin codrii stelari.

NINA CASSIAN

În casă nouă

Nu trebuie să îngăduim slăbiciunilor noastre
ca unor mițe lihnite,
să ne vîneze blidele,
să năpîrlească-n așternutul nostru,
să ne jignească-auzul
cu mieunatul lor sfîșietor și ipocrit.
Dacă te milostivești o clipă
și le scarpini capul osos —
nu te mai părăsesc.
Cîștigă putere,
capătă forme perfecte
de ulcioare-ndelung rotunjite,
devin decorative și indispensabile.

Opriți-le la ușă
pe-aceste vagabonde, ale vechilor maidane burgheze.
Nu toleraţi cozilor lor sinuoase
să-ncolăcească glezna mobilei
și glezna noastră
și tot ceea ce a devenit vertical
odată pentru totdeauna.

VASILE NICOLESCU

Zbor

Suind, atîtea valuri de ceruri mă pătrund
că dîgurile ceții în pieptu-mi le am răpus,
și-aprins de aurora, sub scutul ei rotund
pornesc ca o furtună de raze tot mai sus!

Zoe DUMITRESCU-BUŞULENGA

SIMPLITATE ŞI PROFUNZIME ÎN POEZIE

De foarte multă vreme în istoria criticii a apărut discuția despre claritate și obscuritate în poezie. Și orice poetică, reprezentînd o tendință cît de cît realistă, făcea întotdeauna elogiul clarității. Clasicismul, partizan al structurilor raționale pleda, de la Horațiu la Boileanu, pentru o artă exprimată în limpezimi logice. Poezia trubadurilor a cunoscut și ea disputa dintre claritate și obscuritate. O tensonă a lui Giraud de Borneil răspundea susținătorilor manierei ermetizante, închise, numită trobar clus, într-un fel la care am putea și noi subscrie:

„Și eu munceșe să scriu frumos, / Dar spuneți, e de vreun folos / Un vers ales, / Dar ne-nțeles? / Sînt înțelepți acei ce vor / Ca arta lor / Să fie bun al tuturor".

În Renașterea tîrzie, obscuritatea a marcat începutul declinului strălucitei epoci de cultură. Marino în Italia, Lyly în Anglia, Gongora în Spania, au rămas pînă azi simbolul prețiozității, al încărcării poeziei cu ornamente fără măsură, care o înnăbușă și o desființează.

Elogiul deschis al obscurității apare în plină decadență a artei burgheze, în momentele în care simboliștii predicau și făceau o poezie întemeiată pe valori iraționale. Sugestia și muzicalitatea trebuiau să trezească în foarte puținii cititori ecouri ale gestului de ieșire din lumea realităților obiective, schițat de poetul simbolist. Cum se știe, sonetele lui Mallarmé de pildă, realizează o performanță de obscuritate, prin dificultatea extremă a simbolului și alambicarea excesivă a stilului.

Sensuri absconse, voite, a introdus în poezia noastră Ion Barbu, pe urmele poeziei rimbaldiene. Deși a exercitat o anume influență asupra unor poeți în perioada dintre cele două războaie, ermetismul n-a făcut școală la noi. Asta probabil din pricina infuziilor de tinerețe, pe care le primea mereu poezia românească de la poezia populară.

Poezia noastră realist socialistă, prin natura ei larg accesibilă, populară, aptă să trezească la viață și să stimuleze energii entuziaste, se opune structural tendințelor de ermetizare și obscuritate, interzicîndu-le de la sine sau excluzîndu-le atunci cînd, de foarte puține ori, ele se produc. Așa cum se arăta în Raportul prezentat de Mihai Beniuc la Conferința pe țară a scriitorilor, atunci cînd astfel de fenomene totuși apar, cînd întîlnim „în producția poetică o serie de versuri sucite, alambicate, complicate artificial și zadarnic spre a simula inexprimabile subtilități", ne aflăm într-adevăr în fața unui „epigonism al unor exerciții moderniste perimate" sau a lipsei „unei experiențe omenești bogate și concrete, trecute printr-o meditație serioasă și adîncă".

Aceste manifestări de obscuritate sînt, la poeții mai vîrstnici, reminiscențe cu totul nerecomandabile ale unor deprinderi vechi, insuficient depășite în conștiința lor, iar la unii mai tineri, expresii ale unei îndepărtări de la conținutul realist, popular accesibil al artei noi.

Adevărul poetic al unei opere se impune în măsura în care creatorul ei a reușit să-și însușească imaginea cît mai cuprinzătare a lumii obiective într-o structură poetică personală, unitară, exprimată în fapte de limbă unice și nerepetabile. Aceste fapte trebuie însă să se comunice cît mai pe de-a-ntregul, pentru ca astfel cititorul să poată pătrunde în universul de idei, afecte și imagini ale poetului. Capacitatea de comunicare a artistului de tip nou se cuvine a fi una din preocupările lui esențiale, pentru că astăzi cititorii nu se mai numără cu zecile, ca în trecut, ci cu sutele de mii și, poate, chiar, cu milioanele. Ei nu mai sînt puținii „rafinați" doritori de întortocheri gongorice sau de imagistică barocă. Ei sînt oamenii și constructorii vieții noi, ai orînduirii socialiste. Ceea ce le trebuie este o poezie stenică, de laudă a vieții în toate aspectele ei, o poezie de patos și etos înalt care să stîrnească în ei emoții puternice creatoare, dragoste de oameni și frumusețe. Nobila misiune a poetului de talent (căci despre aceasta e vorba, poezia neputînd fi în nici un chip redusă la o versificație chinuită și măsurată pe degete sau la strigăte mari în așazis vers liber) constă în afirmarea propriei sale viziuni asupra lumii eliberate, într-o succesiune de imagini convingătoare prin adevărul și frumusețea lor, prinse în armonia ritmurilor potrivite, viziune care să se comunice și să insufleteasică pe oameni, educîndu-i, înălțîndu-i pînă la nivelul mărețului ideal umanist al socialismului.

Din păcate la unii poeți sentimentul nu trece perfect, nu se topește cu desăvîrșire în creuzetul imaginii concret senzoriale. Expresia devine atunci incompletă, forțată sau confuză. Nu sînt scutiți nici chiar poeți maturi de aceste neajunsuri din pricina grabei, neatenției sau neadincirii temei poetice, care trebuie atît de îndelung meditată și lucrată. Pericolele acestea pîndesc însă mai ales pe tineri, pe cei care crezînd că poezia e doar efuziune lirică, apanaj exclusiv al tinereții lor, se mărginesc la exprimarea acestei tinereți a simțirii, foarte valoroasă fără îndoială, ca punct de plecare. Asemenea poeți, nu lipsiți de talent, neglijează uneori condițiile indispensabile ale experienței vii și multilaterale în lumea noastră nouă, ale cunoașterii adînci a limbii și tradiției poeziei românești, și a culturii universale.

Ion Rahoveanu în volumul său, cu autentici muguri de poezie pe alocuri, Creanga de măslin, a dat la iveală și strofe ale căror sensuri nu sînt logice. Iată una din ele, din poezia Orizont aprins:

Chiar stelele dacă n-ar arde / Pentru privirea noastră, cum fructele ni le dăruie pomul, / Sever rupe-le, vîntule, să putrezească în ierbi, / Cerul atunci l-aș înstela eu, omul.

În nici un fel nu putem înțelege în lanțul imaginilor intercalarea invocării adresate vîntului. Evident, lipsește undeva o verigă a gîndului, rămas astfel netradus integral. Tot unele lacune de sens logic se arată și în altfel frumoasa Pădure de meșteceni, unde în strofele III și IV nu știm dacă e vorba de arderea — sacrificiu, așa cum pare să indice metafora „cu sufletul de flăcări al unei eroine tu arzi", sau de arderea coloristică, adusă de toamnă în peisajul de meșteceni.

Un alt tînăr cu rodnică liră, Cezar Baltag, într-o poezie care vorbește despre metamorfozele omului și vieții noi în versuri entuziaste, exprimate cu forță, suferă din cînd în cînd de neajunsul unor imagini prea abstracte sau întortochiate. Ni se pare mai izbitoare în acest sens în întîmpinarea toamnei publicată în Gazeta literară din 17 august 1961. Vorbind despre visul propulsor în înaintarea vremii, poetul își desfășoară frumos pînzele plastice, ieșite ca din mișcarea cosmică a lui Van Gogh, pînă spre final unde eșuează brusc într-o imagine al cărei înțeles nu se comunică decît prin multe sensuri intermediare:

Toate furtunile schimbă văzduhul / și mîna mea dacă o ridic / lucrurile visează mai puternic / ce vor deveni.

Și elementele de imagistică pot fi obscure: un epitet nepotrivit, o comparație, o metaforă forțată, pot fi lipsite de transparența veracității. Această deficiență apare la mulți poeți, chiar la cei de prestigiu. Iată de pildă, din Viața românească (nr. 12—1961) o metaforă care deschide poezia O ciupercă de cenușă de Cicerone Theodorescu:

O ciupercă uriașă / Scăfîrlia bolțiinfașă...

Accesibilă la nivelul cuvintelor, metafora se refuză totuși înțelegerii logice.

Un alt exemplu îl oferă o parte a volumului lui Florin Mugur, Visele de dimineață. Sîntem aci în fața unui poet sensibil, cu un univers original de imagini, capabil să lucreze cu meșteșug superior la cizelarea versurilor sale. Dar la Florin Mugur, uneori, nu ideea se comunică neperfect, ci simbolul e greu de pătruns, așa cum se întîmplă chiar cu poezia primă a volumului, Pașii. Iar mijloacele folosite de poet sînt repetițiile obsesive care realizează ritmul și refrenele creatoare de simetrii. Romanță e întemeiată pe aceleași procedee. O insistență pe valorile incantatorii ar duce către pericolul unei poezii sprijinite exclusiv pe tehnica simbolistă a sugestiei.

Inscripție aduce un procedeu destul de des ivit și în alte poezii: hiperbolizarea unei imagini. Aci e vorba de „...o sută de săgeți paralele. / Soarele-n apus le mînjea cu sînge pe rînd / O sută de săgeți fluturînd, / Încleștate de sol și legate-ntre ele... // Săgeți de lemn, greoaie și boante, / fără curaj încercînd înălțimile, / săgeți zgîriate de ghimpii uscatelor plante / cu florile neverosimile...".

Proiectarea aceasta pe orizont la dimensiuni mult sporite a unui detaliu simbolic dintr-o poezie și a cărui explicitare vine ulterior e foarte interesantă și sugestivă, cu valențe dramatice. Dar folosită prea frecvent ar putea duce către o oarecare tendință expresionistă. Exagerăm, fără îndoială, dar numai în scopul de a-l face atent pe acest talentat poet de primejdiile unor momente de exces în utilizarea anumitor procedee, de primejdiile alambicării.

Cei mai adevărați, cei mai mari poeți ai lumii au dat opere a căror claritate este admirabilă. Goethe vorbea undeva despre o dublă înțelegere pe care trebuie să o satisfacă o operă de artă. Mai întîi, ea trebuie să se adreseze direct, nemijlocit, celui ce se apropie de ea și să-l facă să o înțeleagă pe deplin la nivelul prim al cuvintelor. Dar după aceea, la un alt nivel, poezia se cade să cuprindă sensuri mai adînci care să se dezvăluie aceluia ce dorește să intre în esența ei.

Cînd cerem claritate nu cerem o simplicare schematică, ci o concentrare maximă, o expunere luminoasă, rațională de imagini poetice, de structuri stilistice. Peste ele se așterne suflul marei poezii, provenit, din intensitatea sentimentului exprimat, din personalitatea morală a creatorului, din comuniunea lui cu idealurile poporului. Vibrația, emoția adevărată ca și plurivalența semnificațiilor, încep de la claritate și accesibilitate în sus. Eminescu în Scrisoarea I-a vorbește despre geneza lumilor, despre sfîrșitul lor, în versuri și termeni de o simplitate incredibilă, dar închizînd cîte implicații filosofice și înfiorări cosmice! Ne putem referi și cu acest prilej la el, model de conștiință umană și scriitoricească.

Primăvară Foto: GH. ȘERBAN

B. P. HAŞDEU, critic şi teoretician literar

Apariția în Mica bibliotecă critică a culegerii de „Articole și studii literare" a lui B. P. Hașdeu, propune discuției complexa figură a scriitorului într-una din fețele ei cele mai puțin cunoscute: cea de teoretician, istoric și critic literar. Culegerea, în general alert alcătuită, adună și articole de folclor, ceea ce, firește, servește cu material interesant și aspectele științei literaturii, dar ignorează articolele privitoare la limba literară care au totuși contigențe puternicecu domeniul explorat. Prefața semnată de C. Măciucă e viguros scrisă, în linii mari și accentuate, reliefînd principalele atitudini și opinii ale lui Hașdeu în mediul literar al epocii lui și îndeosebi în raport cu junimismul. Caracterul militant, cel popular, contribuția eminentă a lui Hașdeu în frontul antijunimist, istorismul lui, o bună parte a concepției realiste — apar într-o lumină limpede și convingătoare. Rămîn totuși în afară o serie de însemnate trăsături, în timp ce altele, deși relevate, se cer corectate și adaptate cuprinsului real al textelor lui Hașdeu, ceea ce ne vom sili a întreprinde în cele ce urmează.

★

Cea dintîi constatare care trebuie negreșit reținută cu privire la preocupările teoretice ale lui Hașdeu e că vechea istorie literară le-a ignorat aproape cu totul, cufundîndu-le în marea masă a publicisticii sale fecunde. S-a crezut, de fapt, că e vorba doar de unele articole incidentale, de caracter ocazional, legate de anume manifestări literare efemere. Nu s-a recunoscut, mai cu seamă faptul că Hașdeu teoretician în lingvistică, istorie și folclor, n-a fost mai puțin teoretician literar. Articolele din culegerea de față, stau însă mărturie indiscutabilă cu privire la orizontul general al lui Hașdeu, mare amator de fapte și amănunte, dar niciodată înnămolit în factologie pură.

Cercetătorul a intuit totdeauna dialectica particularului cu generalul, întrepătrunderea lor organică în așa fel încît o categorie nu poate viețui nicicînd fără cealaltă. Amplul său articol despre „Mișcarea literilor în Ieși", doldora de fapte particulare și amănunte anecdotice, cuprinde chiar și o încercare de generalizare teoretică, o mică poetică pe baza a „trei stînci de căpetenie", „a trei punturi principale" și anume „ideea poetică, graiul poetic și efectul poetic".

Preocupările de critică literară ale lui Hașdeu se integrează evident stilului general al întregii sale opere teoretice care era, fără îndoială, unul filozofic, dar totdeauna construit pe fapte. Această esențială trăsătură îi și fixează locul față de critica îndrumătoare de la 48, dar și față de poziția lui Maiorescu. Hașdeu nu era nici îndrumător cultural-literar de felul lui Kogălniceanu, nici estetician deductiv-speculativ de tipul lui Maiorescu. Ideile lui izvorăsc direct din fapte, au spiritul concretului social și istoric imediat și în așa măsură încît nici nu s-a observat orizontul lor general.

Hașdeu rămîne, de fapt, unul din primii noștri teoreticieni literari ca unul care, cu patru ani înaintea studiului lui Maiorescu „O cercetare critică asupra poeziei romîne de la 1867", a încercat schița unei poetici în „Mișcarea literilor în Ieși", chiar dacă se pot ridica împotriva acesteia îndreptățite obiecțiuni. Istoria teoriei noastre literare din veacul trecut trebuie să-l înregistreze, prin urmare, înaintea lui Maiorescu și să-i scoată în relief amplu concepția realistă.

În ce privește conținutul însuși al micii lui poetici, editorul care o consemnează de fapt (la pag. 15), se oprește numai asupra unui singur element al ei și neglijează pe celelalte. Dar, aci se află tocmai simburele teoretic despre care trebuie să se scrie ceva. C. Măciucă se referă — cum spuneam — doar la primul element, la „ideea poetică", dar nu comentează celelalte două — „graiul poetic și efectul poetic" — ceea ce ar fi fost necesar măcar în mod succint.

Comentariul la „ideea poetică" nu e însă, nici acesta, totdeauna just. Căci Hașdeu își are limitele lui în acest sector al gîndirii sale estetice, ca unul care accentua atît de mult capacitatea imaginației ca izvor al poeziei, încît socotea că menirea ei e „de a răpi din realitate" și citind pe filozoful scoțian Dugald Stewart din care se inspira, dezvolta aceeași idee: „Poetul în producerile sale serioase ținește a înălța închipuirea cititorului mai presus de lucrurile simțite, a-l răpi din cercul vieții de toate zilele". Această tendință vădit antirealistă e exprimată și în poemele lui Hașdeu din această epocă, în „Adevăratul poet", în „Testamentul poetului", în „Idealul poetului". Comentatorul trebuia să înregistreze textul și să constate adevărul, adică limitele realismului lui Hașdeu pe această latură. Aci e locul să amintim și unele elemente clasice, de caracter platonic ce stau la baza tendinței idealiste a scriitorului.

În ce privește caracterul național și popular al literaturii, editorului îi scapă cîteva laturi interesante ale concepției lui Hașdeu. Baza populară a culturii naționale e teoretizată de scriitor mai amplu și mai profund decît o prezintă editorul. Printre argumentele de susținere e pomenit și Vico, unul dintre cei dintîi apologeți ai literaturii populare în cadrul gîndirii progresiste a secolului al XVIII-lea, din care se extrage un citat dezvoltat. Apoi trebuie spus că Hașdeu depășește încă în al șaptelea deceniu al veacului trecut, concepția exclusivelor temelii țărănești ale literaturii naționale, scriind spiritual: „Au dulcșii bădițași și gingașele leliițe formează tot poporul romîn [...] cei „care ar zugrăvi idei și patimi într-o atmosferă mai presus de cea a cătunelor nu aparțin culturii naționale?" (op. cit., p. 76). Hașdeu dezvăluie, prin urmare, o concepție sociologică mai largă, își dă seama că la formarea culturii naționale participă și alte păturî pe lîngă cea țărănească.

Editorul nu consemnează apoi atitudinea lui Hașdeu în problema moralității în literatură, asupra căreia s-a discutat atît în epoca lui și care a determinat, între altele, intervenția justă a publicistului V. A. Urechia în studiul său „O vorbă despre literatura desfrînată". Scriitorul nostru a căzut, în „Duduca Mamuca", prin „nefasta pagină 43" cum o numește el, și în apărarea sa din „Lumina", în naturalism și a încercat o justificare a licențiozității sale care nu se poate susține. E o limită ce trebuie relevată, la rîndu-i.

Ar mai fi fost potrivit ca prefața să rețină cîteva din observațiile lui Hașdeu cu privire la forma asupra cărora el insistă. Așa, de pildă, criticul acordă o accentuată atenție subiectului operelor pe care-l urmărește pînă la amănunt, întrucît e convins că acesta concretizează, precizează și reliefează conținutul, adică „starea socială" a operei, cum scrie Hașdeu. De asemenea de o și mai subliniată atenție se bucură compoziția operelor. Hașdeu vorbește de „poezia întregului", „de unitatea poetică" și se declară împotriva „poeților de detal" preferînd pe cei „compozitori". Finalul poetic îl preocupă apoi, în mod deosebit.

Observațiile despre teatru și dramă necesitau de asemenea o tratare mai dezvoltată. Considerațiile lui Hașdeu cu privire la caracterul moral și politic al dramei istorice, cele referitoare la susținerea materialului etnografic și istoric prin „elementul tragic, artistic, poetic", adică prin transpunere estetică — se cuveneau a fi reținute.

Caracterizarea dramei între istorie și roman nu se dovedește mai puțin interesantă și ilustrează semnificativ — la rîndu-i — concepția despre teatru a criticului.

Cu astfel de completări, imaginea lui Hașdeu ca teoretician și critic literar devine mai bogată, mai expresivă și mai conformă realității.

Al. DIMA

LIMBA

Pescuitul cu penița în călimară a fost și continuă să rămînă o ocupație fermecătoare, ispită pentru toți și examen greu de fiecare zi, pe-o viață, cînd simți că ai ceva de spus. Avocat al limbii pe hîrtie sau artist al cuvîntului rostit cînd foaia albă te alungă, scriitorul rămîne primul slujitor al împerecherii armonioase dintre subiect și predicat. El, fără să vrea, învață pe alții, chit că marii descoperitori și în acest teritoriu negru siluesc cîteodată regula. Erupția expresiei uimește, contrazice și provoacă dureri de cap grămăticilor, pentru că — fapt real — navigatorii îndrăzneți acolo unde nu găsesc, inventează.

Adunată în sac, vorbă cu vorbă, limba rămîne săracă și inexpresivă pînă la apariția celui ce-o fulgeră, o dinamitează și-i dă strălucire. În ceea ce privește literatura noastră, cum se știe, primul și faimosul dascăl — poporul — a făcut totdeauna totul pentru ca ea să aibă răcoarea, frăgezimea și caratele cele mai prețioase. Spusă din frunză, romînească păstorului a cîntat revolta, iubirea și dorul în stihuri unice. Eminescu și Creangă au cules cîntecul și zicala, vorba de duh cu țepi în coadă, le-au trecut prin fantasticele lor retorte artistice, dîndu-le nemurire, Ciocoiașii franțuziți au strîmbat din nas: limba putea a obială! Vedeți dumneavoastră salonul nu suporta dîrlogul, gurile fine se stricau pronunțînd vocalele rurale.

Au fost necesari ani și ani pentru ca în depozitul culturii să se strîngă mierea cuvintelor. La data aceasta putem să scriem și să vorbim folosind un minunat tezaur, cu izvoare în psaltiri și orații vechi, în cîntece de haiducie și ode adresate stelelor. Numai că, așa cum fiecare grădină are omizile ei, mai există și dăunători ai armoniei, interpreți care scot note false.

Asupra acestei categorii de funcționari ai greșelii ne atrage atenția, pe bună dreptate un articol publicat recent de ziarul „Scînteia". Bine documentat, materialul arată cu exemple concrete, cum este pocit graiul și cum se atentează la gramatică. Publiciști corecți, dar leneși, cărora scaunul de sub ei le dă un confort păgubitor folosesc fraze tocite numai pentru a nu fi siliți să gîndească mai bine. Adjectivul plat auzit în piață sau sub fereastră este pus pe hîrtie fără discernămînt și prin ecou este legitimat în unele pagini anoste ale publicațiilor noastre. Lucrul n-ar fi atît de păgubitor dacă presa n-ar avea atîția cititori. Se observă că odată cu descrierea unei partide de minge, reportajul scris în tramvai transmite și fraza spusă pe dos. Prin repetițiile și înmulțind cu sutele de mii de lectori avem imaginea unei epidemii. Largul foileton atrage de asemenea atenția tuturor slujitorilor culturii că pînă și radioul și televiziunea, fără să vrea, au păcătuit uneori prin neglijența redactorilor pe calea undelor împotriva limbii. Un alt sector atins de microbii care rod și strîmbă limba este acela al criticii literare unde pedanteria, goana după spusul savant s-a transformat într-o calamitate. Pe bună dreptate, lectorul de rînd se întreabă de ce i se complică existența cînd în loc să găsească în primul cititor al cărților, în călăuza lui în misterele poeziei un prieten devotat și priceput, dă peste un ghid improvizat care încearcă să-și ascundă sărăcia de idei după fraze complicate, sunînd a gol ca tinicheaua.

Ajunși aici credem că este necesar să atragem atenția celor ce se ocupă de literatură că a sosit timpul să se ia atitudine împotriva „prețioaselor ridicole" uitate prin subsolurile publicațiilor noastre. Nu cere nimeni cuiva să îndeplinească o operație științifică lipsindu-se de instrumentele de lucru, dar în ceea ce privește limba, trebuie spus, nevoia unor împrumuturi din alte graiuri nu se simte. Criticul se adresează astăzi unor mase largi de cititori și e dator să fie un propagandist bine pregătit din punct de vedere ideologic și estetic. Pentru aceasta nu se cere altceva decît o gîndire clară. Hainele străine îmbrăcate fără nici un discernămînt, cînd și unde nu trebuie, dau o falsă strălucire unor anumite proze. Cu un efort de memorie se poate descoperi că și cu vorbele noastre știm să spunem frumos aceleași lucruri.

Ca scriitor nu-mi sînt indiferente părerile altora despre ceea ce scriu eu și colegii mei. Iată de ce pot să furnizez cîteva exemple de exprimare aproximativă găsită în articolele unui critic al nostru, înclinat uneori spre asociații hazardate, altfel un cititor pasionat de literatură: *„În casa Istinei Vișa au loc șezători obscurantiste cu snoave despre forțele tenebroase. Ele vor fi anihilate de suflul progresist al căminului. Orice piedică apare pentru a fi repede înlăturată*. L-am citat pe Ion Vitner: „Prozatori contemporani", pag. 282. Sau mai departe, la întîmplare: *„Dacă în Ana Nucului, Remus Luca s-a exercitat în arta descriptivului* (sic!) *și a narațiunii detaliate* (detaliate, n.r.) *în micul volum de „Povestiri" el se inițiază în secretul artei mature, depline, deprinzînd meșteșugul concentrării, al selectării"*. Exemplele ar putea fi înmulțite, dar ne mulțumim să ne oprim aici.

Lucrul apare și mai întristător atunci cînd în paginile scriitorilor se strecoară erori ce nu pot scăpa nimănui. Dintr-un motiv de neînțeles, stilul este complicat cu bună știință, găsindu-se că așa e mai interesant. Asociațiile cele mai ciudate par unor tineri condeieri o adevărată mană cerească.

De la exemplul unui cunoscut romancier, l-am numit pe Marin Preda, care și-a lăsat o eroină țărancă să doarmă „cu membrele în dezordine", ne-am trezit într-o schiță a lui N. Velea, autor și el talentat, că un învățător „simte o mulțumire mijlocie". Tendința de a faulkneriza duce la surparea ideilor și la caricatura lor. Noi n-o recomandăm.

Un alt pericol al diformării limbii îl constituie excesul de regionalisme. În dorința de a da „culoare" unor pagini se uită echilibrul absolut necesar cerut de proza bună și se ajunge la o înșiruire arbitrară de „perle", frumoase poate, luate una cîte una, dar obositoare prin aglomerare. Au apărut astfel cuvinte ca „basmutie", „scăpărici" (despre un copil), „vuva", „ciric", „scîrcium", a se „bîrîca" (a se urca), „a se gugurța", „era hîrpău și găugios", „a îngîtui" (pentru a mînca) etc... (vezi N. Teică: „Căprioara de smalț").

În cronica lui Ov. S. Crohmălniceanu la volumul lui P. Sălcudeanu: „Front fără trașee" se semnala de asemenea un abuz de regionalisme, abuz care nu face altceva decît să transforme limba într-o haină prea împodobită. Această meteahnă nu-i este străină, ca să înmulțim exemplele mai recente, nici lui Aurel Leon („Din pridvor") și altora.

Fără a avea pretenția că noi n-am plătit niciodată un astfel de tribut limbii pocite (vezi „Groapa" — unde jargonul este folosit pe alocuri abuziv) sau că nu am greșit niciodată (scriind mult și repede, greșelile sînt foarte posibile, mai trist este exemplul celor care după ani de zile prezintă cititorilor pagini căznite), încheiem aceste rînduri cu îndemnul adresat tuturor colegilor: să încercăm de aici înainte să devenim doctori atenți ai cuvîntului. Avînd exemplul marilor noștri înaintași: Eminescu, Creangă, Caragiale și în vremea noastră al lui Arghezi — severi supraveghetori ai exprimării corecte — lucrul nu va fi prea greu.

Așa cum sublinia și „Scînteia", în școală, în publicațiile noastre, în cărțile pe care le scriem, apărarea limbii apare ca o datorie imperioasă. E de presupus că o dezbatere largă, la obiect, pe această temă va începe foarte curînd în revistele Uniunii Scriitorilor și noi o așteptăm cu încredere.

Eugen BARBU

Poșta REDACȚIEI

Dintre poeziile trimise, unele sînt apropiate de stadiul publicării. Aici carențele sînt răzlețe, ideea artistică susținînd, adeseori, o imagistică realistă și originală. Așa se întîmplă cu versurile iscălite de Ileana Teodosiu din Dor Mărunt — București:

Să cînte viorile primăverii
prin geometria de culori,
libertatea pămîntului cald!
Sub colful de aur al soarelui
urcăm, urcăm pe culmea
comunismului.

Sau:

O, trecutul — corabie neagră
să rămînă pe-un țărm sterp de lut.

Dar tovarășa Ileana Teodosiu suferă uneori de prețiozități livrești:

Cîntă un vînt subțire și înalt ca
pe o coardă Stradivarius

Sau de-o imagine barocă:

Mîngîind gîndurile cicatrizate de
corola bogată a nopții acestei.

Ea vorbește de „brilantele soarelui" și de „călciîul pămîntului" împovărînd inutil poeziile cu metafore pompoase. O simplificare a poeziei „Descătușarea" ar face-o publicabilă.

Și în poeziile trimise de T. Tulnic (Timișoara) sînt elemente de reală frumusețe, acolo unde autorul nu se complică inutil:

Unu, doi, unu doi
Numără ritmic crengile vîntul —

În acest poem simplu, „Copacii fac cerului reverențe" și primăvara se face simțită de pretutindenea. Păcat însă că, prin tonul lejer, poemul nu depășește stadiul unui crochiu reușit. La fel poezia „Roua dimineții", cu toate versurile-i virtuoase, devine un desen minor, în vîrful peniței, cu diminutive ca: „bobițele de rouă". Paradoxal ni se pare cum, alături de aceste gingășii găsim fragmente de naturalism supărător:

Și cînd ți-ai stupit
Stăpînu-ntre ochi.

T. Tulnic are talent. El va trebui însă să scrie poezii cu mesaj mai clar, versuri cu o tematică mai stringent contemporană, pentru a putea țîșni din cercul restrîns al unor notații ușoare. Așteptăm astfel de versuri de la T. Tulnic.

Studentul George Chirilă din Iași este salutar în „Cîntec tînăr" deși versurile sînt cam expediate. Mai izbutită mi se pare poezia „Cîntec de zidari":

Umbrele se desfac foșnitoare și
moi
Peste zid aruncîndu-și bătăi de
aripă.
Astăzi sîntem zidari numai noi,
numai noi
Și nu facem din mortar și din
clipe risipă.

Dar numaidecît urmează versuri stereotipe:

Oh, soarele sufletul cum mi-l
împroaspătă.

Apoi o rimă adusă din condei: „împroaspătă cu proaspătă) coborînd tonalitatea poeziei în tern. Lui George Chirilă i se recomandă o mai atentă muncă pe manuscris, adică să se grăbească încet. Așteptăm un alt plic.

M. Comăneanu scrie uneori frumos:

S-au încleștat cu piatra milenară
Scafandrii-n timp, să smulgă noi
comori,

sau, fiind vorba de un șantier:

Aicea timpul face un ocol
Nedumerit de-atîta frămîntare.

Dar apar și viitori, năzdrăvani, coloși, pruncii visului etc. etc. Cele spuse tovarășului Chirilă sînt valabile și pentru tov. Comăneanu, inclusiv invitația de-a ne mai trimite versuri.

Poemul elevului-sergent Gh. Ilie (Brașov) dedicat unui ostaș din Cuba, are cursivitate, fluență, dar repetițiile mult prea mult folosite duc la monotonie. Poemul e prea lungit. Talentul autorului însă să nădăjduim că ne va face surprize. Așteptăm.

Promițătoare sînt și versurile iscălite de Ana Lin (Cluj) căreia îi dăm sfatul să depășească faza de notații intime și să treacă la marile probleme ale epocii. V. Sîrbu (București), Titi Munteanu (București), Gina Barbu (Drăgănești), Cornel Basarabeanu (București) și Nicolae Cristivi (București), — tovarăși din partea cărora așteptăm noi vești lirice.

Toate plicurile trimise la redacție au fost studiate cu atenție. Nu spațiul restrîns ne-a oprit să le analizăm ci faptul că ele se găsesc, deocamdată, în faza primară a începutului de drum. Poezia este ispititoare dar pretențioasă. Ea cere muncă, multă muncă și cultură, multă cultură. Nu ne îndoim că tovarășii începători vor ține socoteală de acest imperativ al poeziei și că, respectîndu-l, ne vor deveni colegi de tipar.

Pînă atunci, spor la muncă și succes.

Al. ANDRIȚOIU

Cronica dramatică

„CAMERA FIERBINTE" de Al. I. Ştefănescu

Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra"

Scriind o lucrare viu interesată de problematica etică a erei noastre, autorul piesei „Camera fierbinte" i-a construit un cadru cu deosebire contemporan. Situarea acţiunii într-un institut de fizică atomică în plină activitate, dă un anume relief dezbaterii dramatice, aşezînd chestiunile acute de morală pe un teritoriu cu reflexe magice, care se află într-o imediată şi tulburătoare vecinătate cu viitorul. Deşi piesa nu cuprinde imagini ale unor viitoare expediţii spre alte planete, fantasticul ştiinţific nu este mai puţin prezent. Există o canava „savantă" ţesută fantezist pe cîteva date şi denumiri reale şi exacte (atomi, izotopi, reactor, etc.) care alcătuieşte doar decorul fluid al unor [illegible]niri de ordin etic, valabile pentru oricare loc de muncă al constructorilor socialismului şi comunismului.

Inginerul Ovidiu Preda, iniţiatorul unei metode de regenerare a unui agregat al reactorului, nu ţine seama de punctul de vedere al colectivului şi, călcînd disciplina, încearcă să-şi aplice procedeul, riscîndu-şi fără sens viaţa, şi punînd în primejdie totodată existenţa maistrului Teodoru precum şi a întregii instalaţii. Intenţiile lui Preda sînt legate de dorinţa sa sinceră de a salva reactorul, dar spiritul anarhic, dorinţa de afirmare şi alte asemenea vechi reziduri îi fac să nu înţeleagă poziţia înţeleaptă a conducerii institutului, a tuturor celorlalţi cercetători. Autorul piesei îşi propune aşadar să reconsidere problema curajului în condiţiile unei societăţi care respinge individualismul şi se fundamentează pe grija de a satisface nevoile tuturor celor ce muncesc. Între „temeritatea" gestului nechibzuit al lui Preda şi eroismul muncii tenace a colectivităţii este distanţa colosală dintre aventurismul mic-burghez şi îndrăzneala firească a omului nou, care acţionează în spiritul solidarităţii sociale. Autorul a inscris pe lista personajelor, eroi cu sarcini variate în această ciocnire, avînd dorinţa evidentă de a arăta modul în care colectivul socialist de muncă, însufleţit de spiritul de partid, reuşeşte să-l ajute pe Preda, să-l readucă în familia spirituală a adevăraţilor eroi constructori. În ultima parte a piesei, o neaşteptată defecţiune a reactorului creează o situaţie extremă în care metoda Preda devine necesară, dar autorul ei chiar va stărui ca prin munca unită a tuturor lucrătorilor institutului, procedeul pe care l-a conceput să fie astfel îmbunătăţit încît să înlăture riscurile lipsite de sens.

Tema piesei „Camera fierbinte" este de o deosebită însemnătate. În dezbatere se ating probleme de prim ordin şi în primul rînd aceea a relaţiilor structural noi ale individului cu colectivitatea în socialism şi legătura, dedusă de aci, a vieţii personale cu tumultul activităţii sociale. Al. I. Ştefănescu a creionat figuri interesante, cum este inginera Maria Ţone, fostă muncitoare, a cărei maturitate de gîndire se uneşte cu o demnitate luminoasă, sau ca bătrînul savant Creţulescu, imagine demnă de reţinut a omului de ştiinţă, reîntinerit de noua societate. Atribute personale distincte posedă şi unele personaje secundare, ca Nicu Teodoru, Florică sau doctorul Ghemelie.

Trebuie să spunem că în ceea ce priveşte comportarea în acţiune a unor personaje de prim plan ca Preda, Frînculescu, Iosif piesa nu izbuteşte să le contureze profilul în mod autentic. Defecţiunea este desigur în primul rînd a construcţiei conflictului. Confruntarea poziţiilor nu beneficiază de o linie consecventă în desfăşurarea acţiunii, iar unele situaţii-cheie nu ne apar adînci. Prima parte a piesei urmăreşte mai limpede conţinutul conflictului: Preda îşi înfăţişează punctul de vedere, ceilalţi îşi pronunţă dezaprobarea. Dar cea de a doua parte a piesei surprinde printr-o neaşteptată părăsire a datelor conflictului iniţial. Într-adevăr pe noi, ca spectatori, ne interesa, după consumarea actului de indisciplină al lui Preda, nu experimentarea metodei sale în sine ci procesul de redresare morală a acestuia, modul dramatic în care, pe planul conştiinţei unui om, intervine influenţa pozitivă a colectivului în luptă cu rămăşiţele moralei vechi. Dar această transformare se petrece brusc şi nu în careul scenic. Declaraţia plină de răspundere a inginerului Preda, atunci cînd directorul institutului îi oferă să-şi aplice din nou metoda, apelul său la colectiv, hotărîrea de a lucra de data asta „altfel", încheie propriu-zis conflictul central al dramei. Piesa nu ne-a înfăţişat însă pînă aci amplu şi profund drumul pe care l-a parcurs inginerul de la trufia sa din ultimul tablou al primei părţi la transformarea care se vădeşte în scena din biroul lui Creţulescu. Tot ceea ce se petrece în ultimele tablouri ale piesei (tentativa individualistă a lui Frînculescu, plecarea sculptoriţei Corina) nu adaugă date noi, esenţiale, conflictului şi nu pot suplini scenele de ascuţit dramatism, pe care le presupunea calea spre însănătoşirea morală a capabilului, dar orgoliosului inginer.

Piesa a construit (şi aci se vădeşte din nou reala înzestrare a autorului pentru teatru) un plan sentimental paralel conflictului, care ar fi putut să joace un rol important în urmărirea dezbaterilor sufleteşti ale eroului principal. Astfel Preda este iubit atît de Maria Ţone, comunistă fermă, intransigentă, cît şi de sora acesteia, Corina, fascinată de temeritatea gesturilor intempestive, dornică să admire aventura cu orice preţ şi, evident... aventurierul. Interpretînd greşit „lipsa de înţelegere" a Mariei, care nu aprobă actul său anarhic, Preda este atras de Corina, care-l adoră tocmai pentru aceasta. Dar, dozînd imprecis nuanţele, autorul a dat sculptoriţei Corina numeroase trăsături pozitive. În aceste condiţii, influenţa nefastă a tinerei sculptoriţe asupra inginerului-inovator devine îndoielnică, iar plecarea ei neaşteptată ne apare puţin firească. Inconsecvent sînt urmărite şi trăsăturile de caracter vechi ale inginerului Frînculescu, iar hotărîrea sa finală de a-l ajuta pe Preda în camera agregatului X.16, intervine brusc şi cam inexplicabil.

„Camera fierbinte" este, evident, piesa unui scriitor cu chemare pentru teatru. Succesiunea vie a momentelor captează, adeseori, atenţia. Replicile sînt nu numai prompte, dar şi spiritual literare. Credem însă că în tehnica dezvoltării şi urmăririi conflictului, apar vădite insuficienţe, ceea ce îl obligă pe autor să întreţină viu interesul publicului prin elemente nu totdeauna de primă importanţă. Astfel, faptul că personajele de comedie, deşi secundare (Teodoru, Florică, Aglaia, doctorul), întreţin mai curînd tensiunea scenică decît eroii centrali, este un simptom care dă de gîndit şi nu în favoarea autorului. Totodată, cu toate explicaţiile care se dau în scenă, cauzele pentru care „metoda Preda" a devenit dintr-o dată o soluţie în care toată lumea îşi pune nădejdea, nu conving pe deplin, deoarece fără a se fi petrecut în acţiune fapte revelatoare, aceleaşi personaje care au dezaprobat violent tentativa o îmbrăţişează deodată cu o voioşie excesivă. Aceasta duce evident, la un neajuns de natură ideologică: atitudinea greşită a lui Preda din primul act apare — în ultimă esenţă — minimalizată, aproape absolvită.

Facem toate aceste observaţii pentru că ne aflăm în faţa lucrării unui autor dramatic talentat şi pentru că punctele de plecare ale piesei dovedesc certe calităţi. Avem convingerea că Al. I. Ştefănescu este în stare să-şi îmbunătăţească piesa, să acorde acţiunii dramatice cuvenita adîncime, pe măsura problematicii înalte pe care o abordează.

★

Spre deosebire de practica obişnuită a cronicilor se cuvine să începem caracterizarea spectacolului de la relieful remarcabil al soluţiei scenografice. Fireşte, decorul (semnat de G. Ştefănescu) este o latură a viziunii regizorale şi în acest caz el se împotriveşte a fi, pur şi simplu, decorativ. Spaţiul scenic se lărgeşte neobişnuit de mult, prilejuind jocul în patru sau cinci planuri distincte. Remarcabil este însă faptul că, punctînd doar elementul ştiinţifico-fantastic, se face loc siluetelor umane şi se trece în prim plan schimbul viu de replici. Efectiv regia (Dinu Negreanu) a acordat însemnătate disputelor de idei, căutînd să sublinieze traiectoria evoluţiei lui Ovidiu Preda. Pe de altă parte, necesitatea de a asigura spectacolului un contact mai viu cu sala a îndemnat direcţia de scenă să scoată în evidenţă „poantele" comice şi replicile de spirit. Wily Ronea (Creţulescu) a înconjurat astfel cu cunoscutul său umor sec intervenţiile febrile ale savantului, fără a scobori ponderea firească a personajului. Dorin Dron (Nicu Teodoru) şi G. Oprina (Florică) au parcurs rolurile respective, menţinîndu-şi — nu fără eforturi şi dificultăţi — echilibrul pe limita dintre replica de haz şi seriozitatea situaţiilor.

George Carabin (Ovidiu Preda) a fost convingător în exploziile temperamentale ale inginerului şi cam şters în pasajele de gravitate reţinută. Gh. Ghiţulescu, din nou excelent, cu un memorabil joc de înnegurări şi zîmbete, a adus o contribuţie vădită la conturarea chipului antipatic al „înăcritului" Frînculescu. Iosif, secretarul comitetului de partid, ne-a apărut excesiv de juvenil în interpretarea lui P. Hulubei, un actor de reale resurse, dar de data aceasta, rău distribuit. Gina Petrini (Maria Ţone) a subliniat momentele de afirmare a demnităţii inginerei. Este regretabilă însă rigiditatea mişcărilor actriţei în unele scene, tendinţa de defeminizare forţată a rolului. Un succes îl înscrie tînăra actriţă Rodica Tapalagă care a descoperit un subtext bogat rolului Corinei, făcîndu-ne să întrevedem, printre replici, o eroină pasionată ale cărei erori sînt vindecabile. Cele două scene din atelierul de sculptură au fost dantelate emoţional cu o artă surprinzător de matură. Totuşi, mişcările şi tonalităţile de glas ale comportării „capriţioase", se cer a fi temperate, înainte de a deveni manieră.

La Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra", „Camera fierbinte" de Al. I. Ştefănescu a fost primită cu interes şi interpretată cu vădită căldură. O mai profundă muncă a regizorului cu autorul ar fi fost necesară şi mai poate încă să conducă la o versiune superioară a textului dramatic. Rîvna cu care a fost subliniată în spectacol vigoarea moralei noi, comuniste, atestă bunele auspicii sub care s-ar efectua, şi în continuare, conlucrarea dintre teatru şi un autor preocupat de problemele etice ale vremii noastre.

V. MÎNDRA

WILY RONEA
(Academician Creţulescu)

GINA PETRINI
(Maria)

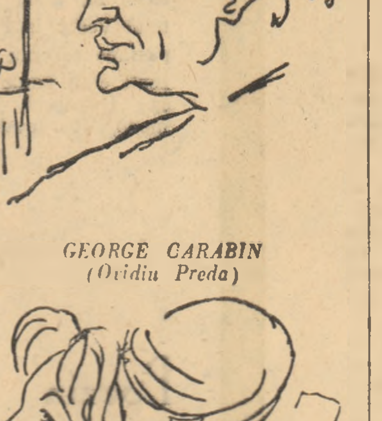

GEORGE CARABIN
(Ovidiu Preda)

RODICA TAPALAGĂ
(Corina)

Desene de SILVAN

film

O „comedie neplăcută" sau o neplăcută melodramă ?

„Profesiunea doamnei Warren" este, poate, cea mai puţin cinematografică dintre piesele lui Shaw, dat fiind că momentele-cheie se rezolvă prin dialog şi nu prin acţiunea, de altfel aproape inexistentă. Filmul evită, pe cît posibil, poza teatrală, discuţia obositoare. Actorii sînt, evident, de cinema, sau adaptaţi genului. Şi sînt actori buni, începînd cu excelenta Lilly Palmer (d-na Warren). Aşadar, obiecţiile de mai jos nu se vor adresa interpreţilor care au urmat fidel indicaţiile scenariului, ci tocmai acestui scenariu, asupra căruia a acţionat şi concepţia regizorală. Nu ştim în care din aceste faze, sau în toate la un loc, a intervenit transformarea unei comedii de Shaw într-o melodramă. Dacă nu am fi citit că filmul a fost produs în R. F. Germană, în 1960, ne-am fi crezut cu cel puţin 20—30 de ani în urmă, cînd dramele prostituatelor, cu copii sau fără, inundau scenele, făcînd să lăcrimeze pe membrele societăţilor de binefacere.

Chiar şi ceea ce constituia un act de frondă la sfîrşitul secolului trecut, acum nu mai are acelaşi caracter violent şi nimeni nu o să mai aresteze trupa care prezintă „Profesiunea doamnei Warren", aşa cum s-a întîmplat în America la prima reprezentare a piesei. Or, a îndulci sau a transforma şi acest text constituie nu numai o impietate, dar şi o inducere în eroare a publicului.

Mai întîi despre personajele principale. D-na Warren, în concepţia lui Shaw, este o femeie între patruzeci şi cincizeci de ani, îmbrăcată ţipător, şmecheră, puţin îmbătrînită. Amestec, bine dozat, de vulgaritate şi distincţie căutată, amestec accentuat de vocabular. În versiunea chinematografică, d-na Warren este o femeie frumoasă care nu inspiră repulsie, vorbind, cel puţin, la fel de corect ca restul personajelor. Această schimbare este subliniată şi de interiorul luxos al castelului. Shaw instalase acţiunea într-o oarecare căsuţă de ţară unde se mînca prost şi nu se comandau supeuri de la „Savoy". Această lăcuire a eroinei nu este numai exterioară, ci se reflectă şi în acţiune.

Cu Vivie transformarea merge în altă direcţie. În piesă, această domnişoară, parcă descinsă din prezidiul unei conferinţe pentru emanciparea femeii, este nu doar rigidă în concepţii, ci şi o fiinţă energică, fermă, drăguţă, deşteptînd simpatie. În film, această fermitate este mai mult încăpăţînare şi nici un moment nu vezi în Vivie pe „una din englezoaicele acelea atrăgătoare şi tinere pe care le găseşti în clasa de mijloc: simţitoare, deşteaptă şi deosebit de instruită", aşa cum o descrie Shaw. Rigiditatea este confundată cu uscăciunea, seriozitatea cu lipsa de feminitate, ceea ce face ca Vivie, în film, să nu atragă simpatie, ci doar o înţelegere condescendentă a dreptăţii cauzei sale.

De asemenea Gardner, tatăl şi fiul, sînt complet deosebiţi de personajele din piesă. Gardner tatăl nu este în film un învins, un şmecher mic, ci o bestie în sutană. Iar Frank Gardner nu este un îndrăgostit puţin obraznic, ci un tip care iubeşte banii mamei lui Vivie şi nu pe Vivie.

Dacă s-ar fi oprit aci în opera de „renovare" a piesei, realizatorilor filmului li s-ar fi putut găsi unele justificări. Dar ei au mers mai departe. Ne vom limita la o scenă-cheie. Explicaţia d-na Warren-Vivie este net construită în favoarea primei. Povestindu-şi viaţa, cu lacrimi în ochi, într-o cămaşă de noapte care o avantajează, d-na Warren este prezentată pentru a cîştiga simpatia spectatorilor. Aci scenaristul sau regizorul au vrut să facă povestirea mai vie, filmînd scene din tinereţea grea a d-nei Warren. Pentru aceasta au şi îmbogăţit textul piesei cu o fugă de acasă, o înmormîntare şi au dat un alt sens scenei din restaurant, cînd actuala doamnă Warren este racolată de sora ei, ajunsă proxenetă. În film proxeneta o ademeneşte pe sora ei cu o hîrtie de 10 lire, fără a-i spune nimic despre meseria spre care o împinge. Or, în piesă totul este limpede: „Ce te-ai apucat, neroadă mititică, să-ţi prăpădeşti tu sănătatea şi frumuseţea, ca să tragă alţii profit ?!... Şi aşa mi-a făcut bine cu nişte bani şi m-a ajutat să încep". Montajul în paralel se opreşte însă odată cu începerea vieţii de bordel, adică sînt prezentate doar aspectele cu o nuanţă melodramatică, cele din copilărie şi prima tinereţe.

Cît priveşte desfăşurarea celei de-a doua explicaţii, dintre d-na Warren şi Vivie, în film d-na Warren este mereu înlăcrimată, solicită compătimire, stă cu capul pe masă şi plînge. În piesă, d-na Warren este cea care pleacă trîntind uşa, după ce a renunţat s-o mai implore pe Vivie, uitîndu-se „la dînsa furioasă o clipă — cu o sălbatică pornire s-o plesnească" (din indicaţiile autorului). De asemenea, lipseşte total, în această scenă, Frank, care în piesă o părăseşte pe Vivie cînd află că a rupt legăturile cu d-na Warren, prin urmare cu averea d-nei Warren.

Iată cum „comedia neplăcută" a lui Shaw s-a transformat într-o neplăcută melodramă din care răzbat cu greu accentele satirice ale piesei.

Pe alocuri, acolo unde realizatorii rămîn fideli textului şi spiritului piesei, se obţin imagini remarcabile care pun în valoare nu tragedia unei prostituate, ci prostituţia ca o plagă a capitalismului, ceea ce conferă unele calităţi filmului. Remarcăm ca reuşite scena beţiei din castel cînd Crofts (care, alături de Praed, e un personaj bine creionat, ca urmare a respectării indicaţiilor lui Shaw) imită pe o doamnă bătrînă din înalta aristocraţie şi scena discuţiei Vivie—Crofts de la Viena.

Marele film după o piesă a lui Shaw îşi aşteaptă realizatorii.

S. MINCU

Moment din filmul: „Profesiunea doamnei Warren"

OBIECTIV

Articolul despre critica cinematografică apărut în „Lupta de clasă" nr. 2/1962 a subliniat necesitatea unor studii de sinteză asupra filmului original. Criticul Silvian Iosifescu a publicat — în numerele recente ale „Contemporanului" — două articole despre scenarii, exprimînd opinii interesante, bine argumentate. Credem că astfel de lucrări trebuie continuate.

●

Nu ştim dacă în repertoriul vreunui teatru figurează piesa „Caragiale în vremea lui" de Camil Petrescu. Reprezentarea acestei piese („jucată" pînă în prezent numai la Radio) ar constitui un frumos omagiu adus celor doi mari scriitori. Cu atît mai mult cu cît, spre deosebire de alte piese ale lui Camil Petrescu, „Caragiale în vremea lui" nu prezintă prea mari dificultăţi de punere în scenă.

●

Iubitorii filmului au îndreptăţite motive de satisfacţie ori de cîte ori reapar pe ecrane creaţii cinematografice intrate în patrimoniul clasic. Este cazul „Crucişătorului Potemkin" sau al comediilor de tinereţe ale lui Alexandrov, a căror reluare relativ recentă a echivalat cu un adevărat eveniment cinematografic. Numai că Direcţia reţelei cinematografice şi a difuzării filmelor se dovedeşte destul de zgîrcită în această privinţă. Totuşi, săptămîna aceasta aduce în circuitul cinematografelor bucureştene celebrul vodevil „Milionul", realizat de René Clair acum mai bine de 30 de ani. Consemnăm evenimentul cu speranţa ca, pe viitor, reprogramarea unor capodopere ale cinematografiei să nu mai aibă un caracter întîmplător, sporadic.

●

Atragem atenţia — după repetate semnale apărute în presă — asupra lipsei de preocupare faţă de editarea lucrărilor din domeniul artei cinematografice. Cărţile publicate — ultima, traducerea Istoriei cinematografului mondial de Georges Sadoul, fiind tipărită în urmă cu aproximativ 10 luni — pot fi numărate pe degete. Într-o vreme s-a început publicarea de scenarii cinematografice; au apărut şi două interesante culegeri de studii şi articole ale lui Eisenstein şi Pudovkin, şi-a dovedit utilitatea şi volumul Arta filmului de Bella Balasz apărut în 1957. Evident, însă, bilanţul rămîne totuşi sărăcăcios.

●

Cu ultimul spectacol al „Revistei 62", doi dintre principalii protagonişti ai estradei — Elena Burmaz şi N. Stroe — şi-au luat rămas bun de la colegi şi de la scena Teatrului Satiric-Muzical „C. Tănase". Ne amintim cu plăcere de celebrul cuplu „Stroe şi Vasilache", de succesele lui pe scenele Majesticului şi Savoy-ului, ori de emisiunile radiofonice de satiră şi umor. Mai bine de un sfert de veac, ca autor şi interpret, N. Stroe a întrebuinţat arma rîsului pentru a comenta rămăşiţele retrograde din concepţii şi purtări. Pentru întreaga sa activitate artistică — N. Stroe a fost distins cu titlul de artist emerit. N. Stroe nu abandonează, însă, scena. În prezent întreprinde un turneu prin ţară, iar la întoarcere se va dedica unui proiect mai vechi şi anume realizarea unui nou gen de spectacol : „TEATRUL DE MINIATURI". Îl aşteptăm cu interes.

●

Au fost decernate premiile „Academiei discului Charles Cros" pentru anul 1962 celor mai bune înregistrări pe disc. Peste cincizeci de discuri reprezentînd douăzeci şi cinci de genuri diferite au fost onorate cu distincţii. „Marele premiu 1962" pentru orchestră simfonică a fost acordat lui Lorin Maazel (care a dirijat şi la noi în ţară cu prilejul Festivalului „George Enescu"). Discul premiat a fost realizat cu concursul Filarmonicii din Berlin şi cuprinde Simfoniile a IV-a şi a V-a de Felix Mendelsohn-Bartholdy.

●

Spre deosebire de colegii lor din lumea filmului, a teatrului şi a televiziunii artistice, actorii folosiţi de televiziunea comercială britanică nu se bucură de foloasele publicităţii de care sînt înconjuraţi cei de mai sus. Ei sînt nevoiţi să-şi cîştige pîinea prin exercitarea celor mai neaşteptate profesiuni. Talentata actriţă Anika Wills pictează portrete mai mult sau mai puţin rentabile, Simon Prubell pozează ca model, iar Bruce Highly freacă podele şi spală geamuri pentru o firmă specializată în prestaţii de serviciu la domiciliu.

●

Orchestraţia inedită şi interpretarea plină de verbă a fraţilor Grigoriu lansează cu succes melodia „Macarale" a lui C. Zaharia, A. Grigoriu şi R. Iorgulescu. Înregistrată de curînd pe un disc micro, această piesă se distinge prin prospeţimea procedeelor de instrumentare şi, mai ales, prin tematica ei, dovedind că se poate cînta, şi la propriu şi la figurat, în ritmuri noi, munca de pe şantiere.

CARNET TEATRAL

HALASZ Anna

Entuziasm tineresc

Liliomfi de Szigligeti Ede, acest vodevil datînd de peste un secol, a fost „transcris" de scriitorul contemporan Mészöly Dezsö. Textul păstrează naivitatea genului şi a epocii în care s-a născut — perioada premergătoare revoluţiei din 1848 — dar Mészöly a strecurat o uşoară ironie la adresa genului şi a stilului preţios al [illegible], piesa dobîndind astfel un farmec îndoit. Comedie ingenioasă cu multe quiproquo-uri, *Liliomfi* ne dă totodată o imagine entuziastă şi romantică a vieţii celor ce au deschis drum teatrului naţional unguresc. Limbajul cam prăfuit al textului original, precum şi manierele convenţionale, caracteristice teatrului din prima jumătate a secolului trecut, se pretează la o parodiere suplă, — lucru pe deplin exploatat atît de coautorul contemporan al lui Szigligeti, cît şi de actori şi de regizor. „Cum de l-au vaccinat cu Brecht şi pe bietul bătrîn Szigligeti ?!" — exclama cineva, indignat, în sală, la auzul cupletelor intercalate în text, uitînd, [illegible]esemne, că s-a mai cîntat pe scenă încă înaintea song-urilor brechtiene, şi că aceasta e în spiritul vodevilului... Dar, fără discuţie, distanţarea plină de vervă cu care se tratează de mai bine de zece ani acest „*Liliomfi*" redescoperit şi întinerit, este foarte binevenită. Formula „teatru în teatru" capătă o rezonanţă mai adîncă atunci cînd actorii nu joacă numai piesa propriu-zisă, ci interpretează în plus şi stilul de joc, atmosfera trupelor ambulante din trecut. Concepţia regizorală a spectacolului *Liliomfi* în interpretarea studenţilor de la Institutul de Teatru „Szentgyörgyi István" din Tg. Mureş are o tradiţie relativ veche, continuată şi de studenţii care au participat cu spectacolul *Liliomfi* la al V-lea Festival naţional al şcolilor şi institutelor de artă.

Povestea tînărului artist Liliomfi, june-prim şi actor de compoziţie, care renunţă la moştenire şi la viaţa tihnită de moşier ca să poată sluji Thaliei, lupta dusă cu metode foarte „actoriceşti" pentru dragostea lui şi chiar pentru dragostea altor tineri, cele cinci roluri interpretate de Liliomfi în decursul piesei dau interpretului posibilitatea unei adevărate creaţii actoriceşti. Alături de Liliomfi mai sînt o serie de roluri comice bune, — cabotinul Szellemfi, o rudă apropiată a lui Sceastlivţev din „Pădurea" lui Ostrovski, profesorul Szilvai, hangiul Kanyai, tînărul Schwartz, hangiul din capitală, bătrîna domnişoară Camilla, îndrăgostită de teatru şi de Liliomfi, cele două ingenue — una lirică, alta comică etc. Studenţii, punînd ambiţie şi fantezie în interpretare, au reuşit să dea creaţii adevărate chiar şi în apariţii episodice. Am avut ocazia să întîlnim la cele trei spectacole ale lor un ansamblu entuziast şi închegat şi unele personalităţi de pe acum formate. Vértes József în rolul tînărului Schwartz ne-a surprins printr-un haz deosebit, o candoare şi o naivitate ostentativă care cuceresc. Interpretul lui Szellemfi, Ferenczy Csongor este de asemenea un comic cu multă inventivitate şi supleţe, dezinvolt şi cu o gamă bogată a expresivităţii vocii, mimicii şi mişcărilor. Este de mare efect intrarea lui în actul II, cînd în faţa hanului se desprinde deodată din grupul actorilor care cîntă şi, hipnotizat de mirosul mîncării, pătrunde înăuntru cu jobenul pe cap şi o halebardă în mînă, cu o expresie extatică pe faţă, grav şi majestuos ca tatăl lui Hamlet. Kisfalussy Bálint, interpretul lui Liliomfi, ne înfăţişează mai curînd pe poznaşul care, de dragul scopurilor sale nobile, este gata de orice, decît pe actorul de mare ţinută căruia şi rolul în sine şi travestiurile îi fac o deosebită plăcere. În orice caz, actorul este mult mai autentic în scenele comice decît în cele lirice. Nagy Réka în rolul Marişcăi (iubita lui Liliomfi) are mult farmec şi prospeţime, deocamdată însă atît. Kakuts, Agnes în rolul ingenuei comice Erzsike dă dovadă de foarte mult haz şi îndrăzneală interpretativă. Kakassy Agnes în rolul bătrînei domnişoare Camilla desfăşoară multă fantezie.

Munca întregului ansamblu se caracterizează printr-o naturaleţe şi o dezinvoltură remarcabile, prin vervă comică.

★

Seara de poezie, alcătuită în majoritate din lucrările poeţilor noştri de azi, romîni şi maghiari, a fost o dovadă a muncii asidue şi perseverente duse în Institut pentru dezvoltarea dicţiunii, pentru o exprimare curată, nobilă şi mai ales logică, urmărind în primul rînd interesul textului. Totuşi, aceşti tineri care au ştiut să exceleze în spectacolul de teatru, nu se dovedesc a fi personalităţi specifice în arta recitării, artă care a avut şi are o tradiţie frumoasă în activitatea teatrală din ţara noastră.

Spectacolele reuşite şi atrăgătoare care au repurtat un succes meritat în rîndurile publicului bucureştean, dovedesc o bună şcoală realistă şi o temeinică pregătire artistică.

TEXT ŞI MUZICA

Există oare un text ideal pentru muzică? Această problemă mult discutată de-a lungul deceniilor este şi astăzi foarte actuală, cu atît mai actuală cu cît avem nevoie de opere, oratorii, lieduri şi cîntece care să reflecte uriaşele transformări revoluţionare din ţara noastră şi din lume.

Ar fi o muncă foarte interesantă dacă s-ar analiza această problemă din punct de vedere istoric. Fiecare epocă a avut o anume preferinţă în ceea ce priveşte alegerea textelor pentru muzică, fiecare epocă a lăsat în această privinţă o moştenire interesantă. S-au scris versuri care sună muzical dar care nu au fost preluate de către compozitori, iar altele, care din punct de vedere al prozodiei muzicale par ciudate, au fost totuşi ilustrate melodic. Pasaje întregi din Divina Comedie au fost cîntate în Italia, adeseori cu rime scîlciate şi schimbate. O anecdotă din secolul al XIV-lea, povestită de Franco Sacchetti, spune că un fierar bătea odată cu ciocanul în nicovală pe „ritmul de oţel" al Divinei Comedii. Întîmplător, poetul l-a auzit şi, nemulţumit de felul în care i se cînta opera, a pătruns în fierărie şi i-a încurcat fierarului uneltele aşa cum şi acesta făcuse cu versurile sale. Anecdota are un sens mai general. Muzica de multe ori cere schimbări în structura şi construcţia versurilor. În acest sens, dacă noi vom compara textul orginal al lui Schiller cu Simfonia a IX-a de Beethoven vom descoperi multe concentrări, prescurtări etc. Textul însă, în acest caz, nu a fost mutilat ci adaptat cu geniu pentru muzică. Beethoven a reuşit, concentrînd, să accentueze latura profund umană a versurilor.

Desigur, nu în toate cazurile adaptările muzicale duc la o aprofundare a ideii poetice. Iată, de pildă, cazul lui „Faust" de Gounod. Libretul lui Barbier şi Carré e foarte puţin asemănător cu opera lui Goethe. Lucrarea care a apărut ca o reacţie la stilul bombastico-patetic al lui Mayerbeer, a rămas populară datorită lirismului ei (vezi scena Faust-Margareta). Mult mai bine a intuit geniala lucrare a lui Goethe, Liszt, în Simfonia Faust sau în Sonata în si minor, unde a renunţat la text, dîndu-i o întruchipare pur muzicală. Aceeaşi e situaţia cu „Romeo şi Julietta" de Gounod al cărei libret — deşi din punct de vedere orchestral mai evoluat, — nu reuşeşte totuşi să intuiască atmosfera shakespeariană. Un rol cu adevărat creator i-a revenit, în epoca noastră, lui Prokofiev, care a spart formele tradiţionale şi a transformat această tragedie unică într-un balet. Astfel, baletul care, iniţial, era doar un divertisment cu poveşti banale, s-a transformat în dramă, mişcarea devenind aci într-adevăr *expresie*.

Aceasta este, deci, o parte a problemei. Muzica îşi are specificul ei. Nu tot ce e literatură — şi vorbesc de literatura bună — se poate adapta muzicii. Sonatele lui Shakespeare şi Michelangelo au trebuit să aştepte pînă la secolul XX ca să fie descoperite de compozitori. Aşa cum poeziile lui Clement Marrot l-au aşteptat pe marele nostru Enescu. În schimb, „Erlkönig" de Goethe a fost intuit de un genial Opus 1 de Schubert. Analizînd versurile lui Goethe din punct de vedere al muzicalităţii, vom descoperi că ele sînt pline de sunete „amuzicale", în primul rînd de consoanele *s* şi *ş* (care produc un sîsîit insuportabil pentru adepţii purişti ai textului cantabil). Dar vedeţi că regulile cu privire la vocalele înalte şi joase, la consoanele frumoase şi urîte, au o valabilitate relativă. Totul depinde de împrejurări, de expresie, de context. Cu ajutorul consoanelor, Goethe a vrut să dea acestei piese pline de tensiune şi agitaţie un accent dramatic în plus. Iar aceste accente în muzică — mă gîndesc la geniala versiune schubertiană — sînt copleşitoare. Acest detaliu e numai aparent secundar, dacă ne gîndim la un anume traducător recent care cunoaşte „secretele" vocii, mai bine zis ale belcanto-ului, şi a tradus textul eliminînd consoanele şi sunetele care îi păreau stridente. Versurile sînt, poate, cantabile, dar le lipseşte principalul — forţa de expresie.

Îmi aduc aminte în legătură cu aceasta, de discuţiile purtate la noi referitor la problemele muzicii uşoare. Se încearcă uneori justificarea unor texte slabe prin prezenţa „elementului cantabil", valoarea artistică fiind considerată un factor secundar, iar uneori cu desăvîrşite ignorată.

Se ştie că Prokofiev a folosit în multe cazuri proza în libretele şi textele de cantate. Sînt cunoscute dificultăţile pe care le întîmpină transpunerea în muzică a versurilor lui Maiakovski. Din aceste motive, au fost introduse în muzică *recitarea, declamaţia*, care nu pot fi considerate elemente exterioare, ci rezultate ale năzuinţei compozitorilor spre o artă muzicală sintetică, în care elementul muzical are rolul dominant.

Aşadar, un răspuns categoric în legătură cu întrebarea dacă există sau nu un text ideal pentru muzică nu se poate da. Compozitorul are anumite înclinaţii subiective şi va prefera întotdeauna textele literare care sînt mai aproape de personalitatea lui.

În orice caz, este interesant de relevat tendinţa spre accentuarea caracterului liric în muzica vocal-simfonică a compozitorilor noştri, indiferent de vîrstă sau stil. Acest fenomen propriu lucrărilor de cameră este mai recent în domeniul muzicii vocal-simfonice în care se manifestă, din păcate, tendinţa spre monumentalism festiv, exterior.

Oratoriul „1907" de A. Mendelsohn pe versuri de T. Arghezi, ciclul de lieduri cu orchestră „Din uliţa noastră" de Paul Constantinescu inspirat din poeziile lui G. Theodorescu au ca principală caracteristică lirismul, cu puternice accente dramatice şi tragice. Trebuie să remarcăm de asemenea lirismul senin al „Cîntecului păcii" de Z. Vancea pe versurile marelui poet ceh V. Nezval. „Balada steagului" de S. Toduţă, pe lîngă tendinţa lirică are şi un caracter epic ca şi „Balada patriei" de L. Profeta. „Cantata anilor lumină" de A. Vieru, scrisă în colaborare cu N. Cassian şi „Cantata festivă" a lui Ştefan Niculescu — pe versurile aceleiaşi poete şi compozitoare — nu au nimic din monumentalismul zgomotos şi ocazional amintit mai sus — din păcate destul de frecvent încă în unele lucrări — ci reuşesc să aducă o rezolvare nouă, interiorizată şi plină de viaţă.

Totul este ca autorul muzicii să înţeleagă mesajul textului şi să ştie să păstreze esenţialul, în aşa fel încît nici un poet să nu simtă nevoia să încurce partiturile compozitorilor, aşa cum Dante a făcut-o cîndva cu uneltele fierarului..

Tiberiu OLAH

„REVOLUCION ES CONSTRUIR"

...La Guines, pe șantierul de construcții de locuințe, am reținut cuvintele tehnicianului Humberto. „Trebuie să mergem repede înainte. Și dacă s-ar putea, în construcții, cu viteza „anului lumină". Numai așa vom putea elimina, în timpul dorit de noi, rămînerea în urmă, cu care ne-au blagoslovit monopolurile străine".

Cuvintele acestea ne-au amintit de un amănunt relatat de un vizitator al Cubei, îndată după victoria armatei revoluționare. „Nu ne țineți de vorbă inutil. Avem 58 de ani întîrziere". Inscripția aceasta a văzut-o vizitatorul pe ușile instituțiilor atunci, în primele luni de zile de la eliberarea Cubei. De ce tocmai 58 de ani? Pentru că, exact în 1901 a fost votat faimosul „amendament Platt", care dădea frîu liber colonialiștilor americani în Cuba, înlocuind jugul spaniol cu vasalitatea față de monopolurile americane.

Călătoria întreprinsă în Cuba ne-a dat însă posibilitatea să constatăm că în domeniul industriei sau agriculturii, în cel de construcții de locuințe, și al învățămîntului sau culturii, în artă și știință, poporul cuban face pași repezi înainte, în fiecare zi, pentru a recupera cei „58 de ani de înapoiere".

Și mersul său spre progres își găsește expresia cea mai convingătoare în „Revolucion es construir".

Popasul făcut pe șantierul de la Guines a fost pentru noi mai rodnic decît ne-am fi putut închipui. Am zăbovit o după amiază întreagă, dar cînd s-a înserat, tot nu ne înduram să pornim la drum înapoi, spre Havana. Humberto era un excelent povestitor, știa să găsească imagini plastice pentru a ne face să înțelegem unul dintre cele mai captivante capitole ale realizărilor revoluției cubane: transformarea țării într-un vast șantier de construcție.

Ca să ne vorbească despre materia primă, a cărei lipsă se resimte cel mai mult pe șantierele de construcții din Cuba, ne-a dus lîngă un palmier lung, doborît la pămînt. Trunchiul arborelui, alcătuit din segmente nenumărate, făcea impresia de soliditate. Humberto a dat însă cu călcîiul în scoarță, care a cedat. Soliditatea segmentelor gri, lucioase, ale palmierului era înșelătoare. Ele formau doar învelișul copacului, asemenea unei cruste, care îmbracă un interior inconsistent, alcătuit din mii de ace lungi, lemnoase, ca niște fire de mătură.

— Înțelegeți, tovarășe? Ne lipsește lemnul. Insula noastră e acoperită de milioane de palmieri, dar randamentul lor în privința materiei lemnoase aproape că este nul. Ne trebuie lemn. Avem nevoie de mult lemn pentru construcții...

Șeful șantierului ne explică apoi:

— De asta am sădit, în doi ani, 50 milioane de puieți de eucalipt. Cincizeci de milioane... Nu-i o cifră carecare.

Da, nu era o cifră infimă!

Humberto ne lămurește apoi, de ce a fost necesar ca încă în primele luni după victoria revoluției să fie declanșată o vastă campanie de construcții.

Începe explicația prin a improviza din bețișoare și frunze o colibă în miniatură.

— Așa arăta locuința indienilor siboney...

— Este aidoma — remarcăm noi — unei „bohios", în care trăiesc încă mulți campesinos la dumneavoastră...

— Aveți dreptate, tovarășe. Colonialismul a nimicit de pe fața pămîntului pe băștinașii acestor meleaguri, dar a silit pe țăranul cuban să conserve coliba siboney-ului, pirostriile lor primitive, arta lor culinară și adesea „vesela" lor: scoicile. Pășind în interiorul unei „bohios" ai impresia că ai fost transpus într-un decor împietrit de secole, rămas așa de pe vremea indienilor străvechi din această insulă... Și, gîndiți-vă, că milioane de țărani cubanezi au fost siliți să aibă drept unic confort familiar, ceea ce îi oferea un „bohios". Pînă la victoria revoluției cubane, peste trei milioane de locuitori n-au cunoscut binefacerile electricității, nemaivorbind de alte lucruri strict necesare pentru o viață cît de cît omenească.

Humberto ne vorbește despre greutățile de început ale campaniei construcțiilor de locuințe din Cuba.

— N-aveam experiență, ne lipseau multe produse de primă necesitate, cunoștințele noastre tehnice în acest domeniu erau insuficiente. Am dat, în unele cazuri, și greș, dar n-am renunțat. Bilanțul? În doi ani, am ridicat zeci de mii de locuințe în orașe și sate. Și continuăm să construim alte zeci de mii...

Mulți țărani au devenit constructori destoinici, talentați pe șantierele răsărite ca ciupercile. Cu un număr insuficient de arhitecți, cu specialiști lipsiți de experiență, Cuba liberă a reușit să construiască, la sate, în doi ani, locuințe cît nu au fost construite în decenii întregi în trecut.

Humberto ne-a povestit cum constructorii cubanezi își improvizau singuri unelte de muncă, fără să fi avut nici un fel de experiență în această privință.

— Cîteva exemplare dintre aceste unelte ar trebui păstrate pentru a le expune la un muzeu. Ele ne vor aminti astfel de momentele pline de farmec ale începutului. Era greu, dar ce satisfacții aveam cînd biruiam dificultățile. Și le-am biruit! Acum, cînd mă gîndesc la drumul străbătut...

...Nu mult după sosirea noastră în Cuba, facem popas la fabrica de anvelope și produse de mase plastice, fostă Goodrych, din Marianao. Aici, ni se povestește un episod grăitor. Cu cîteva săptămîni înainte de naționalizarea acestei întreprinderi, presimțind probabil ceva, directorul american și inginerii devotați lui, au plănuit să blocheze funcționarea fabricii prin sustragerea brevetelor și formulelor de fabricație și a documentației necesare procesului tehnologic.

— Sînt brevete care aparțin concernului american Goodrych și nu barbarilor din Sierra Maestra — spuneau, cu insolență oamenii trustului american aflați la Havana. Ei intenționau să le expedieze, în ascuns, în Statele Unite, înainte de a părăsi fabrica.

Aflînd de această intenție, un grup de muncitori vechi din întreprindere, membri ai miliției patriotice, au dejucat planul sabotorilor americani. Timp de opt nopți la rînd, muncitorii aceștia n-au plecat din întreprindere și, după ce terminau lucrul, retranscriau noaptea, cu febrilitate, după documentele originale, formulele brevetelor de fabricație și documentația necesară procesului tehnologic. Interesant de remarcat este faptul că mulți dintre cei care au participat la această acțiune, n-aveau cunoștințe tehnice, despre ansamblul producției. Cu toate acestea, după naționalizare, cînd conducerea fabricii a fost preluată de specialiști cubanezi, aceștia au constatat că documentația tehnică transcrisă după brevetele originale a fost ireproșabilă.

Este, poate, „neverosimil" ca niște simpli muncitori, cu cunoștințe de specialitate infime, să retranscrie formulele chimice complicate și toate datele necesare producției unei fabrici de cauciuc de proporțiile celei din Marianao.

Acesta nu este însă singurul „miracol" datorat revoluției cubane.

Cînd am vizitat fosta fabrică americană Goodrych, din Marianao, am asistat la o festivitate deosebită: se inaugura o spațioasă și îngrijită cantină. Durata construcției acestei cantine, realizată prin muncă voluntară, era aceeași ca în perioada trecută de la naționalizarea întreprinderii: trei săptămîni! Și tot în aceeași perioadă de trei săptămîni productivitatea muncii în fabrică a făcut un salt brusc...

Precum se vede, „profețiile" presei reacționare că plecarea specialiștilor americani din Cuba ar fi similară cu un fel de „sfîrșit al lumii", pentru industria cubană, nu prea s-au adeverit, căci astăzi, fără ingineri și directori americani, spilcuiți și aroganți, fosta fabrică Goodrych, ca și toate întreprinderile naționalizate din Cuba, nu merg de loc mai prost ca înainte, ci dimpotrivă.

În urmă cu cîțiva ani numai, experți „versați" ai unor cancelarii occidentale, ar fi zîmbit cu suficiență dacă cineva s-ar fi „încumetat" să afirme așa ceva. Ei ar fi ridicat sceptic din umeri dacă li s-ar fi spus că va veni ziua aceea cînd se va îndeplini profeția lui José Marti, cînd Cuba va înlătura nu numai dominația politică, dar și cea economică a Statelor Unite. Cu ce aer doct ar fi amintit pe loc acești „experți" în redingotă, o serie de axiome indiscutabile ca „legea gravitației geografice a Cubei", care sortește această țară să nu poată ieși niciodată din orbita politică a S.U.A. sau „legea gravitației economice a Cubei", care face ca mica insulă să fie o simplă anexă a puternicului vecin de la nord. Și cîte alte „principii" fundamentale n-ar mai fi debitat cu erudiție impresionantă acești „experți".

Cum s-a exprimat un publicist cuban, părea o himeră ca 12 oameni să triumfe asupra unei armate întregi, dar himera aceasta a devenit realitate pentru că idealurile revoluției au înaripat lupta unui popor întreg. Și după același publicist părea de asemenea o fantezie ca 10 oameni, membri ai miliției populare, nespecialiști în construcții, să înalțe, numai cu 5.000 de pesos, o fabrică de produse alimentare, la o concurență cu întreprinderile particulare.

„Dar această fabrică există astăzi în Cuba și realizează beneficii de 60.000 de pesos pe lună... Cuba este liberă și fantezia s-a materializat în rezultate concrete optime.

George IONESCU

O bază internațională a prieteniei scriitorilor

Din anul 1958, cînd a luat ființă, Comunitatea Europeană a Scriitorilor a devenit o bază largă a prieteniei dintre literații din Vestul și Estul Europei, an de an sporind numărul membrilor, forța organizatorică și acțiunile ei menite să-i definească caracterul.

Adunarea Generala de la Florența, care a avut loc în a doua decadă a lunii martie, și Congresul cu tema despre literatură și raporturile ei cu cinematografia și televiziunea trebuia să aleagă, după cei cîțiva ani de rapidă dezvoltare și îndeosebi după profund regretata încetare din viață a președintelui ei G. B. Angioletti, noua conducere, pe bazele statutare fixate, și să-și afirme printr-o nouă acțiune, congresul amintit, existența internațională definitiv consolidată. Aceasta s-a și întîmplat, cu deplin succes.

Gloriosul oraș al culturii italiene, în care fiecare piatră amintește nume de rezonanță mondială în domeniul creației culturale — Dante, Giotto, Donatello, Verocchio, Michelangelo — a primit prin persoana entuziastului ei primar, domnul La Pira, cei peste 200 de reprezentanți din 30 de țări cu o căldură ospitalieră simțită puternic de noi toți, în ciuda valului de frig ce bîntuia Europa de vest și care într-o dimineață a făcut să albească dealurile florentine plantate cu măslini, dar neobișnuite cu ninsoarea. Dezbaterile din Sala „celor cinci sute" a Palatului Vechi, în Piața Signoriei, continuau cu pasiune și erau fructuoase. Printre cei prezenți erau nume de circulație internațională ca: Ungaretti, Laxness, Chamson, Quasimodo, Tvardovski, Ilyes Gyula, Majerova, Moravia, Panova, Caillois, Dimov, Carlo Levi, Tristan Tzara, Ivașchievici, Drda, Piovene, Bajan, Pasolini, Ciuhrai și atîția alții, cunoscuți de la Moscova la Londra și de la Stockholm la Atena.

Deși problemele de rezolvat erau bine delimitate, alegerea conducerii și dezbaterea temei congresului, ideile mari ale timpului nostru, pacea dintre popoare și fermitatea în atitudinea antifascistă a Comunității au străbătut cu strălucire de fulger cerul primăverii, lucrările adunării — și merită să fie subliniate în mod deosebit cuvîntările primarului La Pira și a secretarului general al Comunității, Giancarlo Vigorelli.

Adunarea a instituit ca for de conducere al ei consiliul delegaților pe națiuni, cu cîte un reprezentant din fiecare țară participantă, și comitetul său executiv, cu marele poet Giuseppe Ungaretti ca președinte, cu Laxness, Sartre și Bajan ca vice-președinți, cu Vigorelli ca secretar general și cu nouă membri din diferite țări, între care și Romînia. Președinte de onoare al Comunității a fost ales academicianul André Chamson, fost vicepreședinte înainte.

Cele două organe din conducere sînt menite prin activitatea lor să asigure o colaborare tot mai strînsă între scriitorii europeni, cu dorința de-a avea cele mai bune legături cu scriitorii din lumea întreagă, cu toți aceia care nu se lasă tîrîți pe panta urii rasiale, a fascismului sau a propagandei războinice. Un congres în perspectivă, privind problema traducerilor literare, va contribui desigur la cunoașterea reciprocă dintre popoare și la sporirea bunelor lor relații culturale.

De altfel acțiunile C.O.M.E.S.-ului (Comunità Europea degli Scrittori) au contribuit și pînă acum la strîngerea legăturilor dintre scriitori și conducerea ei se mîndrește, între altele, cu mult izbutita sărbătorire la Roma în februarie 1961 a lui Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi.

Mare interes au stîrnit în opinia publică italiană și se poate afirma fără exagerare în cea mondială, dezbaterile Congresului, cu tema „Scriitorul, cinematograful și radio-televiziunea", cu care prilej combătîndu-se spiritul comercial și tendințele amorale care se manifestă nu odată în arta imaginei cinematografice, s-a scos în evidență importanța artei scrisului în raport cu celelalte. Și vorbitorii de la Paris, Madrid, Moscova, Londra sau Roma au adus strălucite dovezi că progresul cinematografiei și radioteleviziunii se poate dezvolta numai printr-un necontenit spor în calitatea artistică. Cu multă căldură au fost primite cuvîntările lui Ciuhrai, cunoscutul regizor sovietic, lui Piovene, scriitorul italian care a declarat sus și tare că nu poți fi un scriitor al timpului nostru, deci al progresului și păcii, fără a fi angajat, lui Vigorelli care a combătut cu energie denigrările la adresa scriitorilor din Est practicate de oficinele reacționare și profasciste de la diferite posturi de radio. De o deosebită atenție s-a bucurat și expunerea lui Titus Popovici asupra cinematografiei romînești.

Firește, cu multă dragoste a fost ascultat în repetatele sale luări de cuvînt primarul Florenței, La Pira, care nu numai că a găzduit Adunarea Generală și Congresul sărbătorește, dar a și acordat una din cele mai frumoase săli din oraș, „La Petraia", ca sediu permanent al Comunității.

La gloria vechii cetăți de pe Arno, plină de monumente artistice la tot pasul și în oraș și pe colinele și văile împodobite cu măslinii ce îmbină simbolul păcii cu fiecare ramură, se adaugă, cred, și aceea de-a deveni centrul înfrățirii scriitorilor din toată Europa, azi peste o mie, mîine poate toți în aceeași comunitate, promovînd ideile de progres uman, de înțelegere între oameni și de pace între popoare.

Mihai BENIUC

GIUSEPPE UNGARETTI

Poezía

Nobile
Ettore Serra
poezia
e lume și omenire
viața proprie
arde-n cuvînt
minune-i luminoasă
a nebuniei fierbinți
Totuși găsesc
în tăcerea mea
un cuvînt
cască goală viața mea
e neagră genune

Seara

Ducîndu-se seara
îi curge la picioare
O apă limpede
Culoarea măslinei.

Uitării scurte
Focul i-ajunge,

În fum sună acuma
Glasuri de greier și broască

Unde ierburi gingașe freamătă.

Urît

Și noaptea aceasta va trece.
Singurătatea aceasta-mprejur
Cu umbrele sîrmelor tramvaiului
șovăind clătinîndu-se
Pe asfaltul umed.
Văd birjarii
dormitînd
cum dau din cap.

Agonie

Să mori ca-n față cu Fata Morgana
ciocîrlia trezită de sete

Ori ca prepelița
ce zburînd peste mare
în primul tufiș ce-l găsește
căci de zbor
nu mai are poftă

Dar nu să trăiești din plînsori
ca un sticlete orbit.

Liniște

Poama e coaptă,
cîmpul cules.
Se-nalță măgura
de printre nori.
Pe-oglinda prăfoasă a verii
a căzut umbra.

Printre degetele șovăielnice
lumina e limpede
și departe.

Cu ultima rîndunea zboară
ultimul chin.

Soldați

Sîntem
ca în toamnă
pe arbore
foile

În romînește de
Mihai BENIUC

CONTRAPUNCT

U. R. S. S.

Revista „Priroda" („Natura") a împlinit 50 de ani. În paginile acestei reviste marele Mecinikov a scris despre fagocitoza pe care o descoperise, și și-a împărtășit ipoteza despre îmbătrînirea prematură. Teoria relativității a lui Einstein, presiunea luminii, descoperită de P. N. Lebedev, mecanismele exacte ale activității nervoase superioare stabilite de I. Pavlov — toate acestea au devenit cunoscute cercurilor largi de cititori din articolele publicate de „Priroda".

Revista a fost înființată în 1912 de savanții progresiști L. V. Pisarjevski și V. A. Vagner. Întemeietorii ei și-au propus ca scop al „Prirodei" sarcina răspîndirii cunoștințelor astfel încît de ele să se folosească „nu cîțiva aleși, ci toată lumea, și totodată din surse științifice și prin intermediul unor persoane bine informate". După Marea Revoluție din Octombrie revista a devenit organul Academiei de Științe a U.R.S.S., un propagandist consecvent al filozofiei marxist-leniniste, precum și un popularizator recunoscut al cunoștințelor acumulate de știința înaintată din U.R.S.S. și străinătate.

La Moscova a avut loc recent deschiderea expoziției „Cartea și grafica" organizată de Editura de stat de literatură beletristică. În cinci săli sînt expuse cărți, ilustrații și coperte. Un loc însemnat este rezervat lucrărilor grafice ilustrînd cărți ale scriitorilor din Asia și Africa precum și lucrări ale scriitorilor latino-americani — rezultat al primilor doi ani de activitate de la înființarea în cadrul editurii a redacției de literatură din America Latină. „Goslitizdat" prezintă vizitatorilor cele mai bune lucrări publicate de această editură în ultimii trei ani. În această perioadă ea a publicat peste 1500 de titluri de cărți cu un tiraj global de 181 de milioane de exemplare

Austria

Cartea lui Karl Brukner „Sadako putea să trăiască", publicată de editura vieneză „Jugend und Volk" are ca subiect prima explozie a bombei atomice deasupra orașului japonez Hiroșima și se adresează acelui tineret care n-a înțeles încă toată grozăvia evenimentului, — scrie recenzentul ziarului „Volksstimme".

Sadako, pe atunci o fetiță de 4 ani, a fost martora distrugerii aproape complete a orașului său natal. În cuvinte simple de copil, ea descrie evenimentul astfel: „A fost un fulger mai strălucitor decît soarele și un zgomot atît de îngrozitor încît tot pămîntul s-a cutremurat. Și pe mine m-a fript..." Totuși nu exista nici un fel de urme de arsură, și nimeni n-a dat atenție spuselor copilei. Abia după zece ani fata a început să se ofilească și în cele din urmă a murit din cauza radiațiilor. Adresîndu-se cititorilor, autorul le arată singura cale de a preîntîmpina pierderea a milioane de vieți tot atît de tinere ca și a lui Sadako: distrugerea bombelor atomice din întreaga lume.

Cuba

„Primele romane ale scriitorilor sovietici publicate la noi au fost lucrări cu tematică de război în care este glorificat spiritul patriotic. Cele mai multe dintre aceste cărți au nimerit firesc de îndată în mîinile cititorilor noștri din masele populare", scrie José Rodriguez, cunoscut literat cuban, în revista „Bohemia". Autorul amintește că editura „Imprenta Nacional de Cuba" a inclus în planul ei operele lui Maxim Gorki, D. Furmanov, A. Tolstoi, K. Fedin, V. Kataev, și ale altor scriitori sovietici.

Analizînd mai amănunțit nuvela lui Anatoli Kuznețov „Continuarea legendei", recent apărută în limba spaniolă, J. R. Feo scrie: „Astăzi, cînd noi, cubanii, ridicînd stindardul revoluției socialiste, luptăm pentru idealurile acesteia, cartea lui Kuznețov constituie pentru noi o mărturie a măreței munci creatoare a fraților noștri din Uniunea Sovietică".

Anglia

„În Soho din voința soartei și a împrejurărilor" este titlul unei cărți de Colin Wilson, lucrare ce a stîrnit ecouri pozitive în presa engleză. În prezentarea aventurilor prin care trece eroul principal, cititorul face cunoștință cu un tînăr venit din provincie să-și caute norocul la Londra. El face primii săi pași în capitală înconjurat de mizeria cartierului Soho.

Recenzentul săptămînalului „Times Literary Supplement" scrie că, spre deosebire de obișnuita sa manieră de a-și expune ideile cu un mare număr de „citate din filozofi cinici, sceptici, eclectici, etc" Colin Wilson, unul dintre „tinerii mînioși" a scris această carte într-o limbă simplă, clară și proaspătă. „Aici totul este concret: personajele, descrierile, dialogurile. Totul a fost atît de bine făcut, încît povestirea a ieșit neobișnuit de vioaie. Mister Wilson s-a depășit pe sine".

Adevăratul Compton Mackenzie

Deschizînd numărul din 15 decembrie 1961 al revistei americane „Life", după primele pagini de reclame, pe cît de țipătoare pe atît de insipide, atenția ne este reținută de silueta impozantă a unui venerabil gentlemen, așezat într-un confortabil fotoliu. Figura lui ni se pare de la început foarte cunoscută și cele cîteva rînduri explicative, care însoțesc această fotografie reprodusă pe trei sferturi de pagină, ne confirmă imediat că el este, într-adevăr, „Sir Compton Mackenzie, cel mai mare scriitor, istoric, comentator radiofonic și om de spirit în viață, al Scoției".

Sub titlul „A distinguished Scot talks Scotch" („Un distins scoțian vorbește despre whisky"), urmează, pe ultimul sfert de pagină, un scurt articol, în care ilustrul scriitor face elogiul „celui mai faimos produs al Scoției", accentuînd că „marca mea favorită este „Standfast", produsă în munții Scoției de a cincea generație a familiei Grant".

Închidem revista, cuprinși de un sentiment de adîncă tristețe, văzîndu-l pe „cel mai mare scriitor, istoric, comentator radiofonic și om de spirit în viață, al Scoției" redus de trustul de presă al lui Henry Luce la penibilul rol de agent de publicitate al unei fabrici de whisky...

Dar iată că același Compton Mackenzie ne apare într-o cu totul altă lumină, în cadrul unui interviu publicat în „Daily Worker" din 24 februarie 1962. De data aceasta, fostul rector al universității din Glasgow (al cărui nume figurează încă de pe acum în Pantheonul culturii engleze, care este „Encyclopaedia Britannica"), nu mai vorbește despre deliciile pe care i le procură whiskyul „Standfast". Ci, dimpotrivă, mărturisește că astăzi, la vîrsta de 79 de ani, deși are la activul său nici mai mult nici mai puțin decît 90 (citiți: nouăzeci!) de cărți, este foarte departe de a avea o existență asigurată și „trăiește" „de azi pe mîine", trebuind să lucreze în acest scop „cel puțin cinci ore pe zi".

Așa se explică cum — încolțit de nevoi — Mackenzie a acceptat să-și pună temporar imaginea și numele la dispoziția fabricii Grant.

Din fericire însă, el nu și-a abandonat și pozițiile umaniste și progresiste, pe care s-a situat de-a lungul întregii sale cariere. Declarîndu-se un înverșunat adversar al „minților din epoca de piatră" care guvernează Anglia zilelor noastre, el continuă să se considere „un slujitor al poporului" și abordează, în cursul aceluiași interviu, cîteva probleme vitale ale momentului de față.

„Perfect convins" că Uniunea Sovietică vrea pace Mackenzie protestează cu vehemență împotriva faptului că „noi (englezii) cheltuim sute de milioane de lire împotriva închipuitei amenințări a răsăritului".

„Am plătit în trecut pentru transformarea Germaniei într-un bastion împotriva gogoriței bolșevismului. Vom plăti din nou pentru același act de demență" — spune Mackenzie, fără nici o reticență. O la fel de „mare nebunie" este — după părerea sa — și „refuzul de a admite China în Organizația Națiunilor Unite".

Iar în încheiere, lucidul octogenar nu se mărginește să sublinieze că dezarmarea, „bineînțeles, inclusiv desființarea bazelor", este o condiție primordială pentru instaurarea unei păci trainice, dar merge pînă într-acolo încît preconizează, „ca un elocvent act de curaj moral", chiar și „dezarmarea unilaterală a Angliei".

Acesta este adevăratul Compton Mackenzie, pe care desigur că „Life" nu va îndrăzni niciodată să-l înfățișeze cititorilor săi.

Alf ADANIA

REDACȚIA: București — B-dul. Ana Ipătescu 15. Telefon 12.74.26; 11.[illegible] ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10 Telefon 13.63.90 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25.